seyyahatnāme

AZİZ NESİN

M

Aziz Nesin Hikaye
Kitapları Dizisi : 31

SEYYAHATNAME

AZİZ NESİN

SEYYAHATNAME

DİZİ ÖYKÜLER

BEŞİNCİ BASIM

Genel Dağıtım : YADA
Yayın Dağıtım A.Ş.
Dr. Şevki Bey Sok. 6
DİVANYOLU / ISTANBUL

Kapak: Erkal Yavi

- Bu kitap 1976 yılında "Duyduk Duymadık Demeyin" adıyla yayımlanmıştı.
- 1978 yılında "Seyyahatname" adıyla ikinci basımı yapıldı.
- 1979 yılının Ağustos ayında TV filmi olarak oynayan "Seyyahatname"nin üçüncü basımı yapıldı.
- 1981 yılında dördüncü basımı yapıldı.
- "Seyyahatname"nin beşinci basımını kıvançla sunuyoruz.

Alaş Ofset
ISTANBUL 1983

SEYYAHATNAME

İşbu Seyyahatnâme, biri Ay'a gidip gelenin, öbürü de İstanbul'un içinde gitmek istediği yere gidemeyenlerin başlarından geçenleri betimler bir gezi öyküsüdür.

ÖNDEYİŞ

Güme de güm, güme de güm...
Heeeey!
Efendi, ağa, bayan, bay, hanım, bey!
Arkadaş, yoldaş, kardaş heeeey!
Duyduk duymadık demeyin
Olanları bir de benden dinleyin.

★

Başlıyor sorgu,
Suçlular sanığı getirdiler.
Konuşamıyordu.
Belki de yaşamıyordu.
Onun yerine coplar konuşuyordu.
İlk cop vurdu :
— Adı?
— Demokrasi.
— Görülmemiş böylesi,
Çıkmıyor hiç sesi;
Bu nasıl demokrasi?
— Efendim bu, 1973 modeli, yerli malı, made-in Törkey demokrasi olup canı çıkar, sesi çıkmaz.
— Güzeeeel... Çıkmıyor sesi.
Peki, ya kokusu?
Nedir bu koku, nedir bu koku?
Sardı dünyayı,
Kim yedi bu boku?

★

Güme de güm, güme de güm...
Uğruna baş, yoluna can koyduğum,
Senin için yaşayıp senin için öldüğüm,
Bu yaşamı toprağına, taşına gömdüğüm,
Halkım!

Budur benim bilip gördüğüm:

Başlayınca sıkı, artınca baskı, sahibini dövemeyen eşeğini, eşeğini dövemeyen semerini, semerini dövemeyen çulunu, çulunu da dövemeyen kendi başını, kendi dizini döver.

Anlayana buncası çok bile, yeter!

Bir gülünçlü olay anlatacağım size,
Başlayalım artık söze.

BAŞLANGIÇ

Övgüler olsun şol efendilerimize ki, düşlerimize daha sansür koyamamışlardır.

Binlerce övgüler üzerlerine olsun şunların ki, dalga geçmek ve kuruntu özgürlüklerimizi elimizden daha alamamışlardır.

Bütün övgüler üzerlerine olsun şunların ki, hiç olmazsa buncacık da olsa, ak kâğıt üstüne kara kara yazıp çizmemize şimdilik karışmamaktadırlar; alnımızın kara yazısını ak kâğıtlara geçirmemize şimdilik ses çıkarmamaktadırlar; elimizi alnımıza dayayıp kara kara düşünmemize daha engel olmamaktadırlar.

Yedi kez yüzbin övgü üzerlerine olsun şunların ki, düşündüğümüzü söylemedikçe, düşündüğümüzü yazmadıkça, düşündüğümüzü kaş gözle imleyip anlatıp belirtmedikçe, düşündüğümüzü dışa vurmayıp içimize attıkça, şimdilik hertürlü düşünce özgürlüğümüzü tanımaktadırlar.

Sonsuz övgüler üzerlerine olsun şunların ki, bindokuzyüz yetmişüç yılının birinci ayı Ocak'ın, birinci pazartesi günü yazmaya başladığım işbu seyyahatnâmeyi bana esinletmişlerdir.

Hâki'den ikilik.

«Başladık yazmaya bi-iznil-iktidar
Ki iktidar bize dünyayı etti dar»

GİRİŞ

Yaşamında bir günlük erincin bile yoksunu bulunan, işi bu güzelim dünyada en ağır işçilik olan ben değersiz kişi Mehmet oğlu Bekir Mehmet, bildiğiniz Mehmet'lerden herhangi bir Mehmet; bilinir alınyazımız, gerisini anlatmaya ne hacet!

Çalışırken terleyip üşütmüşüm, buyüzden sayrı düşmüşüm. Yorgan döşek yatarken, ateşim yükseldikçe yükselmiş, kendimden geçmişim. Atesin etkisiyle bana bir keyif gelmiş, bir keyif gelmiş. Yattığım yerden sayıklamışım, bir türkü tutturmuşum :

«Bir zengin olsam ben...
Bir zengin olsam ben...»

Hem türkü çağırıyor, hem de sayıklayıp bağırıyormuşum :

— Yetiiiş, ya Hızır aleyhisselâm yetiş!

Karanlık odama bir nur yagdı. O nurun ortasında yeşil renkli bir biçim göründü gözüme. Nedir diye bir iyice bakınca, nurun içindeki o yeşil şeyin, zengin yerlerdeki manavların vitrinine konulmuş turfanda hıyarlardan bir hıyar olduğunu gördüm.

— Ben Hızır aleyhisselâm'ı çağırdım, sen neye geldin? diye sordukta, o nur içindeki turfanda hıyar dile gelip,

— Sen Hızır aleyhisselâm, demedin. «Yetiiiş

ya Hıyar aleyhisselâm!» diye ünnedin, ben de geldim... dedi.

— Hıyarlar ne zamandanberi saygın olduiar da, onlara aleyhisselâm deniliyor? diye sordum.

Hıyar da, başını yukarı aşağı kaldırıp indirerek,

— Hıyar deyip de geçme, bu pahalılık böyle giderse, sen benim gibi hıyarı rüyanda bile göremiyeceksin... dedi.

Ne şaşılası şeydir ki, hem düş görüyor, hem de düşte olduğumu biliyordum. O nedenle, kendikendime «Kendine gel, düş görmektesin, bir hıyara uyma!» demekteydim ki, ateşimin daha da artmasıyla,

— Yetiiiiş, ya Hızır! diye bikez daha ünnemişim.

Gece o karanlıkta, yarı uyur yarı uyanıklıkta, ateş vurmuş başıma, biri çıktı karşıma. Bilmem böylesi hiç görülmüş mü! Gerçek mi, düş mü?

Ben yoksul, korkudan titreyerek,

— İn misin, cin misin, söyle kimsin? dedim.

Karşımda duran ak sakallı, nur yüzlü kişi,

— Hızır, Hızır diye çağırdın, işte Hızır karşında hazır! dedi.

Yoksulun tatlı lokması acı olur, Hızır'ı da canalıcı olur. Biz Hızır'ı çağırdık demek Azrail geldi, demeye kalmadan, karşımdaki Hızır,

— Dile benden ne dilersin? diye sordu.

— Sağlığını, dedim.

— Hey avanak, benim sağlığımdan sana ne? dedi.

— Öyleyse benim sağlığım, dedim.

Hızır,

— Para olmayınca, sağlık ne boka yarar hey akılsız!.. dedi.

İşte o zaman az önce söylediğim «Bir zengin olsam ben...» türküsünü ansıdım. Gelgelelim, saygımdan dilim damağıma dolanarak, Hızır aleyhisselâma «Bir zengin olsam ben!» diyecek yerde, başımın ateşinden mi, şanssızlıktan, yoksa şaşkınlıktan mı, her nedense,

— Bir gezgin olsam ben! demişim.

Hızır bir kahkaha atıp,

— Senin gibi şaşkına Hızır neylesin?... Zengini, gezgini birbirine karıştırırsın hey kafasız! İstediğin gezgin olmaksa, haydi gez, dolaş! Tanrı seni gezgin eylesin! dedi. Demesiyle gözden yitip karanlıklarda yok oldu.

Zuhuri'den ikilik :

«Karıştırırsan böyle gezgin ile zengini,
Bulamazsın bitürlü dengen ile dengini!»

Uykudan uyandım, düşten aydım. Sabahı zor ettim.

Mahallemizin imamı Selim Hoca komşumuzdur. Hastalığımı duyup yoklamaya gelmiş. Selim Hoca saçlı sakallıysa da, yaşı da kafası da gençtir; aydın imam denilenlerdendir.

— Geçmis olsun Bekir Mehmet! dedi.

— Sağol Selim Hoca, eksik olma... deyip ben de ona gördüğüm düşü anlattım.

Düş yormakta uzman olan Selim Hoşa, düşümü dinledikten sonra :

— Düş değil gerçek görmüşsün... Değil mi ki, Hızır aleyhisselâm öyle buyurmuş; sana yol görünür. Gezgin olacaksın! Yürü, haydi işin uygun gele! Gezip dolaştıkça uğrun gele! Kal sağlıcakla! deyip gitti.

BU, AMERİKALI BİR KADININ İSTANBUL'A KONUK GELDİĞİDİR

Hiç unutmam, o gün, günlerden cumartesiydi. Kahvaltıdan yeni kalkmıştık. Pencere önündeki sedire yangelmiş, gazete okuyordum. Sokak kapısı önünde cıyak cıyak bağıran küçük kızımın sesini duydum:

— Babaaa, bi gâvur karısı gelmiş, seni istiyor.

Kızım bikaç kez böyle seslenince, karım mutfaktan bağırarak onu payladı:

— Sus kız! Cıyak cıyak bağırıp durma kapı eşiğinde. Gir içeri!

Karım, kıza böyle sesleniyordu ama, yabancı kadın sözünü duyunca dayanamayıp, meraktan çatlamamak için kendisinin de eşiğe çıktığını, sokak kapısının gıcırdayarak açılışından anladım. Karım sordu:

— Kimi aradın madama?

Yabancı kadının sesini duyuyordum,

— Beykır, Beykır... Mıstr Beykır... deyip duruyordu.

Karım,

— Aaa, şu deli karının zoruna oak, burası ev ayol... Burda beygir ne arasın? diye terslendi.

Yabancı kadının bikaç kez «Beykır Memet, Beykır Memet...» dediğini duyunca, yanında oturduğum pencereyi açıp başımı uzattım, aşağı baktım. Bizim evin kapısı önünde bir kadın duruyor. Kadının boyu öyle uzun, öyle uzun, bizim ev de öyle alçak ki, kadın nerdeyse benim yanında oturduğum ikinci kat penceresinden başını içeri uzatıp benimle konuşacak. Kılığından turist olduğu belli. Kayışlarla boynuna asılmış biçok makinalar var; dürbün gibi, fotoğraf makinası gibi, sinema çekme makinası filân gibi şeyler... Elinde de bir radyo var, konuşurken bile radyoyu kulağına yapışık tutuyor. Bizim mahallenin bütün çocukları, yabancı kadını çepeçevre kuşatmışlar. Bizim mahallenin çocukları deyince, öyle beşon çocuk, yirmi-otuz çocuk sanmayın. Ben diyeyim yüz çocuk, siz deyin, üçyüz çocuk... Mahallemizin her evinde en azından beşon çocuk bulunur. Öyle evler vardır ki, ana babalara sorsanız, evdeki çocukların sayısını birden söyleyemezler de, parmak hesabı yaparak çocuklarının sayısını bulmaya çalışırlar. Yabancı kadını kuşatanlar, bikaç yüz çocuk desem, gene az...

Kızımın cıyaklamasını, karımın bağırmasını duyan komşu kadınlar, evlerinin pencerelerinden salkım salkım başlarını sarkıtmışlardı. Uzun boylu yabancı kadın, elindeki yazılı kâğıdı karıma uzatarak,

— Mıstr Beykır... deyip duruyordu.

Pencereden başımı uzatıp,

— Buyrun, aradığınız adam benim... dedim.

Kıskançlıktan gözü dönen karım, komşu evlerin pencerelerinden aşağı memeleri sarkmış,

yarı bellerine dek uzanmış kadınlara şöyle dedi:

— Aaaa... Daha da neler... Üstüme iyilik sağlık... Kart gâvur karısı beygir arıyor, bizim efendi de başını pencereden uzatmış, «Efendim, buyrun...» diyor. Ayol, kadın aygır aramıyor, beygir arıyor, beygir... Kadının aradığı beygir, bakalım sen misin?

Karımın bu gevezeliği üzerine komşu kadınlar kahkahalar attılar.

— Sen ne bilirsin be! Nasıl Yusuf'un Amerikancası Josef'se, Âdem'in Amerikancası Edım'se, Bekir'in Amerikancası da Beygir'dir, dedim.

Kapıya indim. Yabancı kadının uzattığı kâğıtta, benim adım, evimin de adresi yazılıydı. Olur şey değil!

Yabancı kadın bizim dilimizden anlamaz, biz onun dilinden çıkmayız. Her neyse, el-kol işaretleriyle kadını içeri buyur ettik. Karım, gelenin Amerikan olduğunu öğrenince, büsbütün kızıp küplere binerek söylenmeye başladı:

— Kendi kocalarını Viyetnam'larda kırdırtıp kocasız kalınca işte böyle, yok aygırdı, yok beygirdi diyerek yollara düştü bunlar...

Söylene söylene kadına kahve getirdi.

Komşularımızdan bir Abbas Efendi vardır. Almanya'da para kazanacağım diye beşon yıl çöpçülük edip karısını da elden kaçırdıktan sonra yurda dönmüş, yaban illerde biriktirdiği parayı da burda açıkgözlere çarptırıp çarçur edip dımdızlak ortada kalmıştı. Benim çocuklardan birini gönderip Abbas Efendi'yi çağırttım ki, kadınla konuşup derdi neymiş onu anlasın. Abbas koşup geldi.

— Aman Abbas, dedim, sen bunca yıl Alaman içerisinde kaldın, yabancı dil bilirsin. Hele konuş şu kadınla, derdi neymiş, öğren bakalım.

Abbas, dedi ki:

— Yahu, ben yarım yamalak Türkçeden başka bir dil bilmem; bildiğim Türkçeyle de yüksek katlarda derdimi bile anlatamam...

— Tuuu, yahu sen beşon yıl Alamanya içinde kalmadın mı? dedim.

— Kalmasına kaldım ama, dedi, çalışmaktan konuşmaya bize vakit mi bıraktılar ki, biz de konuşa konuşa az buçuk Alamancayı sökelim. Sen Alamancayı geç de, biraz daha oralarda kalsaydım, bu yarım-yamalak bildiğim Türkçeyi de unutup, duya duya papağan gibi ezber ettiğim fabrikadaki işleyen makinelerin gıcırtılı seslerini çıkarmaya başlayacaktım. Alaman patron insana, konuşsun diye para vermiyor, çalışsın diye veriyor.

— E, ne olacak şimdi? Bu kadın bana merak oldu. Hele o el radyosunu kulağına yapışık tutması neyin nesi, hiç anlayamadım.

Karım, üstüne kuma gelmiş gibi, düşman düşman bakıyordu kadına.

Abbas,

— Hamdi'nin oğlu Erkal okuldan döndüyse onu çağırtalım, dedi, oğlan lise sonda okuyor. Tatillerde de Amerikalıların yanında çalıştığından İngilizcesi gayet iyiymiş.

Çocuklardan birini gönderip Erkal'ı çağırttım. Geldi. Kadınla konuşmaya başladı. Erkal'ın konuşması, görülecek şeydi. Biyandan paldır küldür bişeyler söylüyor, biyandan da odanın içinde atlayıp sıçrıyor, hoplayıp zıplıyor, bacaklarını açıp ellerini kollarını kaldırıyor, başını fırıldak

gibi o yana bu yana döndürüyor, kendini duvarlara çarpıp ordan oraya atıyordu. Zavallı çocuk kadınla konuşacağım diye kan-tere batmıştı.

— Aman oğlum, öyle tepinip çırpınma, sana bakarken ben yoruldum... dedim.

Oğlan,

— Bekir amca, benim İngilizcem zayıf olduğundan ancak el-kol işareti yardımıyla konuşabiliyorum, dedi.

Eksik olmasın Erkal, şöyle yaptı, böyle etti, ama kadınla konuşmayı da becerdi.

Bizim mahalledeki gençlerden ancak üçü üniversiteyi okuyabildi. Üçünü de çok severim. İşte o üç gençten biri şimdi cezaevinde. Birini polisler arıyorlar. Biri de, Amerika'ya kapağı attı, onun adı Tuncer'dir. İşte bu kadını, adresimizi verip bize Tuncer yollamış. Bize bir ay önce bir mektup postalayıp bu kadının geleceğini bildirmiş, ama o mektubu almamıştık. Kadın, bir ayda mektubun bize ulaşmamasına şaştı. Yahu, telgraf mı ki, bir ayda gönderildiği yere yetişsin!..

İyi adam lâfının üstüne gelir derler ya, biz postadan, postacıdan konuşurken postacı da çıkagelmez mi! Zarfın damgasına baktık, evet, Amerika'dan uçak postası olarak verileli bir ayı geçmiş.

Tuncer mektubunda özet olarak, bize gönderdiği bu kadının Amerika'da çok iyiliklerini gördüğünü, İstanbul'da ancak bir günle bir gece kalabileceğini, İstanbul'un en güzel yerlerini kadına gezdirip göstermemizi istiyordu. Kadının adı Redmavs'mış...

Bu yabancı kadınların yaşlarını, ben oldum-

olası kestiremem. Misis Redmavs da, otuz yaşında mı, altmış yaşında mı, anlayamadım. Giyimine kuşamına, süsüne püsüne, boyasına yaldızına bakarsan, ancak otuzunda dersin. Çivitli çamaşır gibi maviye boyanmış ak saçlarına, kaplumbağa boynu gibi gerdan derisinin kırışığına bakarsan, altmışında var. Cilve döktürmesine, hoppalığına bakarsan, otuzunda bile yok...

Misis Redmavs'ın elindeki pilli radyoyu neden kulağına yapışık tuttuğunu merak ettiğimden, Erkal'a sordurttum bunu. Erkal'ın bize çevirdiğine göre, kadın diyesiymiş ki:

— Benim bir yakın akrabam astronottur. Bugün füzeye binip uçacak, Ay'a gidip dönecek. Merak ettiğimden, radyodan onunla ilgili haberleri izliyorum.

Misis Redmavs dün gece İstanbul'a gelmiş, otele yerleşmiş. Bu sabah erkenden bir taksiye binmiş. Şoföre, bizim evin adresi yazılı kâğıdı vermiş. Bizim sokağa üçdört yüz metreden bu yana, hiçbir tekerlekli taşıt işleyemediğinden, şoför, «İstanbul burda biter!» deyip kadını arabasından indirmiş, parasını aldıktan sonra arabasını sürmüş gitmiş. Kadıncağız, elindeki adres yazılı kâğıdı ona buna göstere göstere bizim evi bulmuş.

İstanbul'da bikaç gün kalacak olsa kolay, ama ancak bigün kalıp döneceğine göre, nasıl etsek de İstanbul'un en güzel yerlerini gezdirsek kadına? Bu konuda aramızda epey tartıştıktan sonra, mahallemizin aydın imamı Selim Hoca'ya danışmaya, ondan yardım dilemeye karar verdik. Selim Hoca'yı çağırttık. Bir yabancı kadına yardım sözkonusu olduğundan aydın imam hop-

layıp geldi. Selim Hoca,

— Önce bir plân yapalım, dedi.

Onun yaptığı plân gereğince, bizim evin olduğu Mevlânakapı'dan hep birlikte yola çıkacağız, ilkin Karaköy'e varacağız. Ordan vapura binip Bayan Redmavs'a Boğaziçi'ni de gösterip Kadıköy yakasına geçeceğiz. Ordan vapurla dönüp, yaz sıcağı olduğundan kadını trenle Florya plâjına götürüp denizde çimdireceğiz.

Bizim Selim Hoca, «Misis Redmavs'ı Florya'da denize sokarız» derken, Ağustos sıcağında çatlamış yarığından balı akan olgun incir gibi, sarkıp sulanan etli dudaklarını yalayıp ağzını toplayıp toparlamaya çalışıyordu.

Karım şiddetli bir kıskançlığa kapılıp,

— Ben de sizinle geleceğim, diye tutturdu.

Bre olmaz, desem de karı milleti lâftan anlamaz. Yahu, biz bu Misis Redmavs'ı Florya plâjında denize sokacağız ki, bizim burda da kadınların erkeklerle birlikte denize girdiğini, bizde de kadınla erkeğin eşit olduğunu gözleriyle görsün ve de kendilerinden hiçbir bakımdan geri kalmadığımızı anlasın ve de propagandamızı yapalım. Peki, benim karı bizimle gelirse, bu Misis Redmavs denize girince o ne yapacak? Bikez ben nikâhlı karımı denize sokturmam herkeslerin içinde. Hadi ben, medeniyet belâsıdır deyip denize girmesine ses çıkarmadım diyelim, iyi ama ben zorlasam bile, benim karı öldür Allah, denize girmez... Hastalığında doktor «Denize girecek!» dediydi de, o zaman bile girmemişti denize, hergün sabah akşam iki kez, denizden kovalar dolusu deniz suyu taşımıştım eve, iki saatlik yol te-

perek. Baktım olmayacak, dayanılır gibi değil, içinde yıkansın diye, deniz suyu yerine tuzlu su yapmıştım.

Neyse, karımı kibar bir biçimde tersleyip çıktık yola. Biz yola düzülünce, benim karı arkamızdan ilenip, bağırıp çağırıp, bir yaygara tutturup ağlamaya başlayınca, ne olduğunu şaşıran bayan Redmavs, karımın neden ağladığını sormuş. İyi ki Erkal, kafası işler ve yüzümüzü kara etmeyen bir genç olduğundan, bir kurnazlık düşünüp,

— Bizim kadınlarımız çok konukseverdirler. Size birden ısındı, kanı kaynadı da, şimdi sizden ayrılmaya dayanamıyor, ağlaması ondandır... diye işi tatlıya bağlamış.

Bu görüntüden çok duygulanan Misis Redmavs, «Ben işte bunun için doğuluları severim. Bizim insanlarımız çok duygusuzdurlar...» demiş. İyi ki evden epey uzaklaşmıştık da, karımın ayağından çıkarıp arkamızdan fırlattığı takunye teki, birimizin başına gelmedi. Bizden epey geriye düşen takunyeyi bayan Redmavs görmüştü. Erkal gene bişeyler söyledi kadına. Demiş ki:

— Konuğun arkasından takunye fırlatmak bizde töredir... Arkasından takunye fırlatılan konuk, o eve gene konuk gelir diye bilinir bizde...

Misis Redmavs, bizim bu iyi törelerimiz karşısında, öyle duygulanmıştı ki, nerdeyse ağlayacaktı.

En derin Asaf'tan ikilik:

«Takâ tiki takâ tiki tak tik
Kimselerde yok bizdeki taktik!»

BU, ULUSAL ÇAMAŞIR BAYRAMINDA NASIL EĞLENİLDİĞİDİR

Sokağın köşesini sapmıştık ki, Misis Redmavs, hiçbir anlam veremediğim bir sesle çığlık attı. Önce biyerine bişey oldu sandık. Sonra Erkal'a anlattı da rahatladık. Akrabası olan astronotun füzesinin fırlatıldığını, uzaya uçtuğunu radyodan haber almış da, sevinçle çığlık atması ondanmış.

Hava yağışlı olsun, kurak olsun, her zaman çamur içindeki bizim sokağı, zeybek oynar gibi, zıplayarak, atlayıp hoplayarak, taşlardan taşlara sıçrayarak, tümsekten tümseğe sekerek, Tanrı'nın yardımıyla kazasız belâsız geçmeye çalışırken, böyle bozuk yollarda yürümeye alışık olmayan Bayan Redmavs bikaç kez tökezledi. Az kalsın düşeyazdı. Bikez de evlerin çirkef çukurlarından sokağa salıverilen suların birikintisine daldı. Çok beceriksiz bir kadınmış, insan gibi yürümesini bile bilmiyor. Birara üstümüze bişeyler yağmaya başlayınca, bayan Redmavs'ın «Galiba kar yağıyor...» demesi hepimizi güldürdü. Yazın ortasında kar yağar mıymış! Hiç akıl yok bunlarda. Önünden geçtiğimiz bir evin, üst kat penceresinden, evinde temizlik yapan bir kadının silkelediği kilimden üstümüze dökülen süprüntüle-

ri, havada tozları, tüyleri görünce bizim Amerikalı bayan, kar yağıyor sanmış. Bu kadarla kalsa iyi, gökyüzüne bakmak için bir de başını yukarı kaldırmaz mı! Bayan Redmavs tam başını yukarı kaldırmıştı ki, kilim silkelenen pencerenin bitişiğindeki evin penceresinden bir kadın, eltası dolusu suyu sokağa dökünce, sular başından aşağı geçen Bayan Redmavs, o süslü püslü, tiriltiril yazlık giysisiyle, banyodan çıkmış süs köpeği gibi silkelenip pis suları bizim de üstümüze başımıza sıçrattı.

Bu olanlara pek içerleyen Abbas, eltası dolusu suyu sokağa boca eden penceredeki kadına,

— Ulan ayıptır be... Bizden birisi olsa haydi neyse... Kadın yabancı, hem de Amerikalı yahu... İnsan su döktüğü yere bakmaz mı hiç!... diye bağırdı.

Islattığı kadının Amerikalı oluşuna çok üzülen penceredeki kadın da, Abbas'ın ağır sözlerinin altında kalmayıp,

— Ben onun yabancı olduğunu nerden bileyim... Bilsem, hiç bile bile üstüne döker miydim! Her sokağa su döküşümde, evin önünden geçenin yabancı olup olmadığını soracak değilim ya... diyerek, Abbas'ın ağzını kapadı. Ama zavallı kadıncağız öyle utanmıştı ki, Bayan Redmavs'a,

— Hiç merak etmeyin, üstünüze dökülen su leke yapmaz. Çünkü bulaşık suyunu sizden önce dökmüştüm. Sizin üzerinize gelen bulaşıkları duruladığım sudur... dedi.

İçerden duyulan bir çocuğun sesi, kadının bu sözlerini yalanladı:

— Anneee... O döktüğün durulama suyu de-

ğildi ki... Ziyan olmasın diye durulama suyunu çiçeklere vermiştin ya... Senin şimdi döktüğün, kardeşimin kirli bezlerini yıkadığın suydu.

Kadın,

— Hay evlât gibi boynun altında kalsın da olmaz ol, gözün körolsun kız senin, emi... diye bağırarak pencereden çekildi.

Uyanık bir delikanlı olan Erkal, bütün bu olupbitenlerden şaşkınlık içinde kalan Amerikalı kadının bizi kötü tanımaması için, kafasını çalıştırıp çok güzel bir yalan daha uydurdu. Kadına İngilizce olarak, demiş ki:

— Bu bizde töredir, demiş, halkımız çok konuksever olduğundan, sokağından bir yabancı geçince öyle sevinir, öyle sevinir, sevincini belirtmek için, — hani sizin oralardaki eğlencelerde konfeti, serpantin, çiçek filân atılır ya —, işte onun gibi, bizim burda da yabancının üstüne, başına keçe, kilim silkelenir, su serpilir.

Bayan Redmavs,

— Ne şaşılası töreler var, işte ben bunun için dünya turuna çıktım... demiş.

Erkal da, iyiniyetinden yüreklendiği Bayan Redmavs'a, halkımızın yabancıların üstüne su serpmesinin büyük bir fedakârlık olduğunu, çünkü İstanbul'da musluklardan ancak iki günde bir su aktığından, kendi içme suyundan kesip damla damla biriktirdiği suyu, evinin önünden geçen yabancılara serptiğini anlattı.

Biriki sokak daha geçtik. Ordaki evlerin hiçbirinde bahçe, aralık gibi çamaşır asacak yer olmadığından, evlerin balkonlarına, pencerelerine kuruması için yıkanmış çamaşırlar asılmıştı. Balkonu, cumbası olmayan evler, pencereye da-

yalı bir sopanın iki yanına bağlı gerilmiş ipe çamaşır sermişlerdi. Sokağın iki yanındaki evlerin pencerelerine, balkonlarına, cumbalarına asılmış renk renk iç çamaşırları, uzun paçalı erkek donları, yünlü, pamuklu fanilâlar, çocuk bezleri, yamalı çamaşırlar, sarı, pembe, mavi, siyah, yeşil, her renkte, bu renklerin her tonunda, kimisinin rengi atmış ipekli, jarse, naylon ve başka bezlerden kadın külotları, kombinezonları, sabahlıkları rüzgârda şişe şişe durmadan sallanıp dalgalanıyor, kıpırdıyor, kanat çırpıyor, çırpınan şaşılası renk renk kuşlar izlenimi veriyordu. Her ev, bayramlarda direklerine renk renk, biçim biçim donanma bayrakları çekilmiş gemiler gibi süslüydü. Bayan Redmavs, bu cümbüşlü, renkli görüntü karşısında neşelenmiş, o da kuş gibi cıvıldayarak şakır gibi durmadan konuşmaya başlamıştı.

Dedim ya, Erkal uyanık delikanlı olduğundan, kadına bizim burda yılda bigün çamaşır bayramı yapıldığını, o gün bütün kadınların çamaşırlarını yıkayıp ille de evlerinin dışına astıklarını söylemiş. Bayan Redmavs, hemen fotoğraf makinesini açıp resimler çekmeye başladı. Çamaşırlar arasında kendi resminin de çekilmesini istediğinden, birinci kattaki bir pencereye dayalı sopaya asılmış uzun paçalı erkek donunun altına gidip durdu, donun iki paçası arasından başını uzatıp gülümseyerek poz verdi. Erkal, kadının resimlerini çekti. Bayan Redmavs fotoğraf çekmekle de yetinmedi. Bir de çamaşır bayramını kutlayan sokağın sinema için filmini aldı. Abbas, filmin renkli olup olmadığını sordu. Film renkliyse, işlemeli kazağının görünmesi için ce-

ketini çıkaracakmış. Sinema filmi renkli değilmiş ama, fotoğraflar renkliymiş.

Ana yola bir çıkabilseydik, bizim bu eğri büğrü sokaklarımızdan kurtulacaktık. Birayak önce ana yola çıkıp otobüse binebilmek için kestirmeden gidelim derken, üç yıldanberi onarılmakta olduğu için, her yanı köstebek yuvası gibi delik deşik yollara düşmüştük. Yolda enlemesine, boylamasına biçok çukur, hendek açılmıştı. Kimi çukurların, hendeklerin üzerine kalaslar yada tahtalar atılmıştı. Bunların da çoğu, kışın yakmak yada başka işte kullanmak için aşırılmıştı. Çukurları geçmek için üzerlerine bastığımız kalaslar esniyor, tahtalar bel veriyordu. Çukurlara düşüp bir yerimizi incitmemek için iki kolumuzu iki yana açmış, cambazlar gibi dengemizi bulmaya çalışarak kalasların üzerinden geçiyorduk.

Bayan Redmavs benden hoşlanmış olacak ki, çok eski bir arkadaşımmış gibi, bir elini omuzuma atmış, yanımda öyle yürüyordu. O çok uzun boylu olduğundan, ben de çok kısa boylu olduğumdan, kadın beni baston gibı kullanmak için mi elini omuzuma dayamıştı, yoksa dostluğundan mı, artık orasını bilemem. Biz böyle onun eli benim omuzumda yürürken, başımı ona çevirince bir de baktım ki, kadının başıyla benim başım yanyana duruyor. Abbas'a,

— Yahu, bu kadının boyu uzundu. Suratına bakmak için başımı kaldırdığımda, düşmesin diye kasketimi elimle tutardım. Peki, şimdi nasıl oldu da, ikimiz bir boyda duruyoruz? dedim.

Abbas'ın konuşmasına kalmadan Misis Redmavs'ın boyu birdenbire bir karış daha kısaldı.

Başı, benim omuzuma ancak geliyordu. Bu kez, ben elimi onun omuzuna koydum.

Erkal'la Abbas arkamızdan gelirlerken kahkahalarla gülüyorlardı. Oysa Bayan Redmavs delik deşik yolun hendeğine düşmüş, hendeğin içinde yürümekte olduğundan boyu benimle bir olmuş. Dizkapağına dek çamurlu suların içinde yürüyormuş da, ayıp olmasın diye bize bişey söylemiyormuş. Dördümüz bir olup zavallı kadını, su dolu hendekten zorla çıkarabildik. Bayan Redmavs, kulağına dayalı pilli radyodan yeni bir müjde almış olacak ki, yarı beline dek ıslanmış olmasına aldırmadan küçük küçük sevinç çığlıkları atıyordu. Akrabası olan astronotun uzay aracı dünyamızın hava tabakasından yukarıya fırlamış da, Bayan Redmavs ona sevinirmiş. Biz düşe kalka giderek bitürlü canımızı ana yola atamadan, astronot canını uzaya atıp bu yeryüzünün pisliğinden kurtulmuştu.

Çamurlara bata çıka, çukurlarda düşe kalka, eğlene güle giderken bişey dikkatimi çekti. Bizim Selim Hoca, Misis Redmavs'ın eteğinin dibinden hiç mi hiç ayrılmıyor. Kadın şöyle bir düşecek gibi olsa, ayağı kayar gibi sürçse, hepimizden atik davranıp kadını bizden önce hop diye kapıp kucaklıyor. Kucakladıktan başka, hani filmlerdeki düğünlerde erkek artistin gelini kucaklaması gibi, kadını kucağında hophop hoplatıyor. Misis Redmavs da cilveler dökerek sözde gıdıklanmış gibi kahkahalar savuruyor. Aradabir biz kadına yardım etmek istesek de, düşerken elinden, belinden tutacak olsak, Selim Hoca alaturka güreş bildiğinden bir kılçık atıp bizi taa ötelere fırlatı-

yor, gene kadını kapıyor. Bir değil, iki değil... Bu durum karşısında kanı başına sıçrayan Abbas bana,

— Arkadaş, dedi, yola çıkarken bugünkü masrafa ortak olacağız dediydik ama, ben vazgeçtim, masrafa katılmam...

— Neden? dedim.

— Neden olacak, yahu baksana, Selim Hoca'dan bize hiç fırsat düşmüyor ki, kadını biriki de biz kucağımıza kaldırıp hoplatalım.

Ben de ona,

— Haklısın arkadaş, dedim, kadını kim kucaklıyorsa masrafları da o çeksin...

Abbas, «Yahu, cenaze namazına gitmiyoruz ya, biz bu Hoca'yı ne diye arkamıza takıp da başımıza belâ ettik...» diye söylenmeye başladı. Ben de ona, Selim Hoca'nın İstanbul'a değgin çok bilgisi olduğunu, kadına İstanbul'u anlatması için onu yanımıza aldığımızı açıkladım. Gelgelelim Selim Hoca gittikçe işi azıttı; eskiden düşecek gibi olunca kadına yapışıyordu, derken durup dururken kadını kapmaya, hoplatmaya başladı. Pardon, deyip deyip Misis Redmavs'a dalıyor. Aradabir biz de sıraya girecek olsak, bizi omuzlayıp öte atıyor. Sonunda yüzümü kızdırıp, böyle yapmamasını, Amerikalı kadının Türk erkekleri için kötü şeyler düşüneceğini Selim Hoca'ya anlattım. Buna karşılık Hoca ne dese iyi... Biz kadına nasıl davranılır, bilmezmişiz. Bu yabancı kadınlar, bizim kadınlar gibi kendileri düşüp yine kendileri kalkamazlarmış. Bir yere düşüp yayıldılar mı, sırtüstü gelip debelenen tospağalar gibi kendikendilerine bir daha doğrulamazlarmış. Onun için de tutup kaldırmak gerekirmiş.

Selim Hoca'ya,

— O senin dediğin centilmenliği biz de biliriz, dedim, arabaya neye binerken kadının elinden tutulup yardım edilir. Ama sen durup dururken kadına sarılıyorsun...

Selim Hoca'nın dediklerinin doğru olduğunu elbet biz de biliyorduk. Gelgelelim bu işi bir sıraya bindirmek yok mu? Bunun üzerine Abbas kızıp Selim Hoca'ya,

— Kadına hep sen mi göstereceksin centilmenliğini... Sen centilmensin de biz neyiz ulan! Biz sanki dağdan mı indik yabani? diye bağırdı.

Erkal'la ben araya girip onları ayırdık. Misis Redmavs'a da, önden gittiği için, kavgayı çaktırmadık. Derken bu Misis Redmavs, ikidebir durup dururken düşmeye başladı. Numaradan düştüğü belli... Çünkü düştüğü yerden, cilveli cilveli sırıtarak Selim Hoca'ya bakıyor. Selim Hoca, Amerikalı kadının neden ikidebir düştüğünü bilimsel olarak bize şöyle açıkladı:

— Bizim kadınlar öyle kolay kolay düşmezler. Aradabir düşseler de hop diye fırlar, kalkar, dikilirler. Neden? Çünkü, boyları kısa ve kıçları yere yakın olduğundan, safrası ağır gemiler nasıl batmazsa, bizim kadınların ağırlığı da hacıyatmaz gibi altlarında olduğundan, sık sık düşmezler. Oysa şu Misis Redmavs'a bakın; zavallı kadının avuç kadar kıçı var, o da omuzuna asılı heybe gibi sırtına yakın yerde duruyor. İkide bir dengesi bozulup düşüp yuvarlanması bundan...

Koca Regaip Paşa'dan dörtlük:

«Sağlam olsun bul kendine bir yer,
Yücelere yükselmekten sakın!
Hiç düşmemek istiyorsan eğer
Olsun dâim kıçın yere yakın.»

BU, EŞEKLERE MAHSUS HELÂ DUVARININ NASIL UĞUR GETİRDİĞİDİR

Biz böylece çok ince düzenler kurarak yolumuzda giderken, Misis Redmavs önce mendiliyle burnunu tıkadı, sonra mırıltılar çıkararak, yarı baygın durumda duvara dayanıp kaldı. Aman, kadın bayıldı mı ne oldu diye telâşa düştük.

Erkal'a,

— Ne mırıldanıyor bu kadın? dedim.

Kadın, Erkal'a,

— Aman, bu koku ne kokusudur? diye soruyormuş.

Misis Redmavs çantasından zorlukla çıkarabildiği koku şişesini burnuna dayayıp kendine geldi. Biz alışık olduğumuzdan o kokudan onun gibi etkilenmiyorduk.

Geçtiğimiz yol üzerinde bir duvar vardır. Duvar baştan başa katranlanmıştır. Katranlanmış duvarın üstüne kireçle, «Eşşeklere mahsus helâdır» diye yazılıdır. İşte, bayan Redmavs'ı nerdeyse bayıltacak koku o duvardan geliyordu.

Selim Hoca, nasıl olup da Misis Redmavs'ın şimdiye dek Amerika'da bu kokuyu duymamış olduğuna pek şaştı. Bunun üzerine Abbas,

— Belki onlarınki başka türlü kokuyordur, dedi.

Erkal, kadının bizi kötü görmemesi için, o kokunun yakındaki amonyak fabrikasından gel-

diğini, ülkemizin amonyak üretiminde dünya birincisi olduğunu söylemişti. Erkal'ın dediğine göre, amonyak her ne ise, o da işte böyle kokarmış.

İyi güzel, söyledi ama, az daha gidince o duvar önümüze çıkacak. O zaman ne diyeceğiz kadına? Başka yoldan gitmeyi düşündükse de, başka yol yok, geri dönüp onca yolu bir daha tepmeyi de göze alamayız. İster istemez o duvara doğru yürüdükçe yel de o yandan bize doğru üfürdüğünden kokular arttıkça arttı. Sonunda duvarın karşısına geldik. Biz duvarın önünden geçerken, iki kişi elleri uçkurlarında duvara doğru koşuyor. Üç kişi duvarın dibinde durmuş, bir kişi de duvarın dibine çömelmiş olarak, bir çağlayan şarıltısıyla gürül gürül işiyorlardı. Kimisi de duvar dibinde işlerini becermiş, çakşırlarını, uçkurlarını toplayıp toparlanıp yola doğrulmuşlardı.

Böyle bir görüntüyle karşılaşan Misis Redmavs büyük bir şaşkınlığa uğrayıp, faltaşı gibi açılmış gözleriyle bakınırken, bizim akıllı oğlan Erkal, yabancıya karşı küçük düşmememiz için bir yalan daha uydurup kadına demiş ki:

— Yahudilerin nasıl Kudüs'te ağlama duvarı varsa, bizim de onun gibi işte burda işeme duvarımız vardır. Töre gereği, her kimin yolu burdan geçer de bu duvara işemezse, üstüne uğursuzluk gelir, işleri ters gider. Her kim burdan geçerken bu davara işerse, uğuru gelir, kısmeti açılır.

Şaşkınlıktan şaşkınlığa uğrayan kadın, bu kez de duvarın üstündeki yazının ne demek oldu-

ğunu sormuş. Bu kez birden yalan kıvıramayan Erkal, Selim Hoca'dan yardım diledi:

— Aman Selim Hoca amca, şimdi ne desem kadına?

Selim Hoca,

— Benim sözlerimi kadına çevir... deyip anlattı:

— Burası İsâ öncesinden kalma bir tarihi yer olup, Cumhuriyet zamanında restûre (restore) edilmiştir. Pırıl pırıl katranla sıvanmasından, üzerine kireçle yazılmış yazısından da restûre edildiği bellidir. Bu duvarın dibinden günün yirmidört saati hiç aralıksız şarıltılı, şırıltılı sesler geldiğinden, eskiden bu duvara «Divâr-ı teşâşür-i şırşır» denilir idi. Bu duvara pek çok tarihi kişiler dahi işemişler idi.

Selim Hoca nişangâhsız atmaya başlamıştı. Zaman zaman ona böyle atma nöbetleri gelirdi. Bu nöbet ona bir geldi mi, atma yarışında kimse onunla başedemez.

Erkal, onun sözlerini Bayan Redmavs'a çeviriyordu. Selim Hoca, «Bu duvara pek çok tarihi kişiler dahi işemişler idi» deyince, tarihe pek meraklı olduğu anlaşılan Bayan Redmavs da,

— Tarihten kimler işemişlerdir? diye sordu.

Selim Hoca saniye sektirmeden saymaya başladı:

— Jül Sezar, Benli Gülizar, Aslan Yürekli Yaşar, Câbir İbni Cebbar, Piyer Lermit denilen geriden gazi, bok yoluna giden Niyazi...

Erkal,

— Selim Hoca amca, sözlerinin Arapçasını İngilizceye çeviremiyorum, dedi.

Selim Hoca coşmuş, anlatıyordu:

— Katran üzerine kireçle yazılmış olan yazıya gelince... İşbu yazı, çoook eski zamanlardan kalma bir şiirdir.

Amerikalı kadın, duvardaki bu şiiri yazmak için çantasından defterini kalemini çıkardı. Selim Hoca duvardaki «Eşşeklere mahsus helâdır!» ve «Buraya işeyen eşşektir!» yazısını sözde şiirmiş gibi şöyle okudu:

«Sıkışınca kişi,
Hemen gelir çişi,
Bir duvar dibine,
Koşmaktır ilk işi!»

Erkal, bu dörtlüğü çevirmek için epeyce zorlandığından, bir zaman hoplayıp zıplayıp el-kol sallayarak, biraz da söz yardımıyla kadına şiiri çevirdi.

Gelgelelim Amerikalı kadını, işeme duvarının önünden bitürlü çekip alamıyorduk. İlle de duvardaki bütün yazıları öğrenmek istiyordu. Oysa çok ulusal ve yerel olan bu yazıların başka bir dile çevrilmesi olanağı yoktu. Örneğin duvara çiviyle kazılmış şöyle bir ikilik vardı ki, onu bizden başka hiç kimse anlayamazdı:

«Ne kadar sallarsan salla,
Donuna düşer son damla...»

Bayan Redmavs, işeme duvarında tarihî kişilerden bir yazıt aramaktaydı ki, Erkal hemen Cezar'ın şu sözünün duvarda yazılı olduğunu söyledi:

«Geldim, ettim, gittim!»

Oysa onun böyle çevirdiği yazının doğrusu şuydu:

«Bunu yazan Tosun .....»

İşeme duvarında, tebeşirle, kalemle, kibritle yazılmış yazılardan başka, çakıyla, çiviyle kazılmış resimler de vardı. Bayan Redmavs, kendisine bu resimlerin tarihî olduğu söylendiği için o da bu müstehcen resimlerin renkli fotoğraflarını çekiyordu. Biz kadını çekip ordan uzaklaştırmak istiyor idiysek de, çabamız boşunaydı; ordan adım atmamakta direnen kadın boyuna bişeyler söylüyordu. Kadın her ne diyorsa, onun dediklerine kızdığı belli olan Erkal, bize «Canım, hiç öyle şey olur mu! Daha da neler, bu kadın töre mi çıkarıyor başımıza? Ayıptır yahu...» filân gibilerden söylenip duruyordu. Kadının ne dediğini, neden ona kızdığını Erkal'a sorduk. Kadın, «Geleneğinize göre bu duvara işeyenin kısmeti açılıyorsa, ille ben de bu duvara işeyeceğim» diyesiymiş. «Ben duvarın dibine işemeden bir yere gitmem!» diye tuttur:nuş.

Buranın salt erkeklere uğur getiren bir işeme duvarı olduğuna kadını zarzor inandırabildik. Bunun üzerine Bayan Redmavs film makinesini fora edip, üzerinde «Eşşeklere mahsus heladır» yazılı duvarın dibine işeyen yurttaşlarımızın epeyce uzun filmini çekti.

Abbas,

— Arkadaşlar, memleketimizi yabancılara kötü tanıtmak casusluk sayılır. Bu kadın, duva-

ra işeyenlerin resimlerini, filmini çekti. Şimdi bu filmi bütün Amerikan sinemalarında oynatır. Bizim insanların nasıl işediğini bütün dünya öğrenir. Bu işler de bizim burda duyulur. Sonra da bizim hükûmet, bizi casusun suç ortakları diye yakalar... deyince hepimizin yüreğine bir korkudur düştü. Biz bu korkuyla burdan bir ayak önce savuşup sıvışmaya bakarken Misis Redmavs yine birdenbire bir sevinçle haykırdı. Nedir bu kadın böyle ikidebir haykırır? Nedenini Erkal'dan öğrendik. Kulağına yapışık tuttuğu radyodan duyduğu habere göre, akrabası olan astronot, uzayda dünyanın çevresini dönüp dolaşmış da ondan sevinip öyle haykırırmış. Hey ulu Tanrım, bir de biz sidikli, çirkefli, çamurlu, delik deşik yollardan kurtulup sağlıkla bir ana yola kavuşabilseydik!

Beledi'den ikilik :

«Bugün yarın diye diye
Yaktın bizi belediye!»

BU, ÇUKURA DÜŞEN AMERİKALI KADININ NASIL KURTARILDIĞIDIR

Yolumuz gittikçe bozulmaktaydı. Biz bu bozuk yollardan gidip gelmeye her ne denli alışıksak da, zavallı Bayan Redmavs yürüyebilmek için çok büyük zorluklar çekmekteydi. Ama bir düşsün de kucaklasın umuduyla eteğinin dibinden ayrılmayan Selim Hoca iki elini ileriye doğru uzatmış hazır tutuyor ki, kadıncağız ayağı bir taşa çarpıp sendeleyecek olsa, Selim Hoca, ya Allah, demesiyle hemen bayan Redmavs'a paçakasnak dalıp onu kollarının arasında hoplatacak.

İşte biz bu uyum üzere ağır aksak, düşe kalka, tökezleye sendeleye yol alırken, her nasıl olduysa Bayan Redmavs birdenbire gözden yitti. Allah, Allah!... O upuzun kadın, hepimizin gözü önünde yok oldu. Şaştık kaldık.

Abbas,

— Demek, benim Alamanya'dayken duyduklarım doğruymuş... dedi.

— Nedir Alamanya'da duyduğun? diye sordum.

— Alamanya'da temizlik işçisi olaraktan çalışırken duymuştum ki, çaptan düşmüş oldukları için oralarda kimsenin yüzlerine bakmadıkları

yaşlı kadınlar turist olarak buraya gelirlermiş ki, bizim buranın erkekleri onları kaçırıp memnun etsin...

— Yâni? diye sordum.

Abbas,

— Yânisi şu ki, dedi, bu Bayan Redmavs da buraya şansım var da beni de bir kaçıran çıkar mı, diye gelmiş olacak. Kadının kısmeti varmış demek, biz o yana bu yana bakınırken kadını kaçırdılar. Kısmeti açılsın diye duvar dibine işemeye kalkınca ben zaten anlamıştım kadının niyetinin bozuk olduğunu.

Selim Hoca, Bayan Redmavs'ı düşerken bikaç kez tutup kaldırdığı için, kendisini ona çok yakın duyduğundan, Abbas'ın sözlerinden alınarak,

— O senin bildiğin kadınlardan değildi... diyerek Bayan Redmavs'ı savundu.

O sırada derinden derinden gelen iniltili bir ses duyduk. Erkal,

— Aman, işte Misis Redmavs... Yardım istiyor... Çukura düşmüş! diye bağırdı.

Bu yola belediye yedi yıl önce asfalt döşemişti. Asfalt döşedikten bir yıl sonra, yolun altına su borularının döşenmesinin unutulduğu anlaşıldığından, taze asfalt sökülmüş, yollar kazılmış, su boruları döşendikten sonra yeniden asfaltlanmış, gelgelelim bir süre sonra, bu kez de havagazı borularının döşenmesinin unutulduğu anlaşılmış, asfalt yeniden sökülüp yol kazılarak havagazı boruları döşenip yol bir daha yapılıp asfaltlanmıştı ki, bu kez de kanalizasyon borularının döşenmesi için yol yeniden kazılmışsa da, o bölgede hiçbir zaman kanalizasyon olmadığından, kanalizasyon boruları da döşenmemiş, ama

ilerde döşenmesi unutulmuş başka bişey daha hatıra gelir denilerek, yol bir daha kapatılmamış, öylece delik deşik, çukur mukur bırakılmıştı. Halk arasındaki söylentiye göre ya bu yolun müteahhidi yada bu yol işiyle uğraşan belediye yetkilisi eskiden operatör hekim olup, ameliyat ederken, ellerindeki kırmızı eldiveni, ameliyat ettiği hastanın iç organlarından birinin parçaları sanıp, bikaç kez lâstik eldiveni ameliyat masasında karnı açılmış hastanın karnından içeri tıktığı söylenen, sonunda buyüzden hekimlikten ayrılıp belediyenin yol işleriyle uğraşmaktan zevk alan birisiymiş.

Bayan Redmavs'ın bir çukurun içinden gelen iniltilerini duyuyorduk, ama derinden geldiğinden sesin yönünü kestiremiyorduk. Bu durumda her birimiz biyana dağılıp çukurlara, deliklere, hendeklere bakıp Bayan Redmavs'ı aramaya başladık. Kadını bitürlü bulamıyorduk. Erkal, kadına İngilizce olarak bağırıyordu.

— Ne diyorsun Erkal oğlum? diye sordum.

— «Sık dişini Misis Redmavs, şimdi yetişiyoruz!» diye bağırıp kadına moral veriyorum... dedi.

Bulunduğumuz yer, in-cin top oynar denilen, şeytanın bol, adamın kıt olduğu bir yerdi. Öyle bir yer ki, yarım saatte bir, ordan bir canlı ya geçer, ya geçmez; bu canlı da genellikle bir sokak köpeği olur. Orası böyle bir yerken, nasıl olduysa, mantar biter gibi sanki yerden insan bitti. Oraya bir kalabalık doldu ki, şaştık kaldık. Yaşlısı, genci, çoluğu çocuğu, kadını erkeği doluşup sokak bir ana baba günü oldu. Biz şapşal şapşal Redmavs'ın sesinin nerden, hangi çukurdan gel-

diğini arayaduralım, onlar kadını bulup, düştüğü çukuru çepeçevre kuşattılar. Hem de öyle kuşattılar ki, bizim sokulmamızın olanağı kalmadı. İçlerinden bikaçı, sanki düşürülmüş de yolda bulunmuş, ya da otobüste filân unutulmuş bir paketten söz eder gibi, bağırmaya başladı:

— Yahu, bu kadının sahibi kim?

— Bu kadının sahibi yok mu be?

— Sahibi nerde bu kadının yahu?

Selim Hoca dayanamayıp,

— Bizimdir, bizim!.. Bizim o be!... diye bağırarak ilerledi. Biz de arkasından ilerledikse de kalabalığı yarıp, söküp geçmemizin olanağı yoktu. O sıkışmış kalabalığın içinde biz de düğümlenip kaldık. Bayan Redmavs'ın yanına varamadık ama, kalabalıktakilerin onun için neler konuşup tartıştıklarını duyuyorduk. Kimisi, çukurdaki kadının külotlu çorap, kimisi de yalnız normal çorap giydiğini, kimisi ise kadının ne çorap ne külot giydiğini iddia ediyordu. Derken kalabalıktakilerin sosyal adalet duyguları kabardı. Şöyle sesleniyorlardı:

— Yahu, kimsede insaniyet kalmamış be... Bunca kişi dikilmiş bakıp duruyor da kimse de elini uzatıp zavallı kadını çukurdan çıkarmıyor.

— Vallahi doğru... Çıkarmak şöyle dursun, bir de durmuş eğleniyorlar.

— Ayıp, ayıp!... Utanmadan kadının baldırlarını seyrediyorlar.

— Biraz müsaade et de biz de bakalım kardeşim...

— En doğrusu polise haber vermeli.

— Polis ne yapsın buna, doktor olmalı ki..

— Eczaneye götürün, eczaneye... İçinizde bir iyiliksever yok mu be!..

— Hekim ne yapsın, eczacı ne yapsın? İtfaiye ister ki, kadını çukurdan kurtarsın... Birisi telefon etse...

Kalabalıktan bir kadın,

— Tuz bulun, tuz bulun... Yarasına tuz koymalı! diye bağırdı.

Başka bir kadın,

— Aaa, tuz yarayı azdırır, bir tutam tütün bastırmalı... dedi.

— Yok, yok, en iyisi örümcektir. Beşon örümcek bulup ezmeli, sonra yaraya sarıp...

Her kafadan bir ses çıkıyor, herkes akıl veriyor, ama kimse işe yarar bişey yapamıyordu. Bu sırada önümüzdekileri iteleye iteleye öne çıkıp çukurun başına geldik. Erkal'la çukura atladık. Boyu çok uzun olan bayan Redmavs düştüğü çukura öylesine sıkısıkıya tıkılmış ki, eklemlerini oynatamadığından bitürlü kalkamıyor. Kadını incitmeden çukurdan kurtarıp dışardaki Selim Hoca'yla Abbas'a verdik. Bayan Redmavs dışarı çıkınca yay gibi gerilip dikildi. Sırım gibi kadına bişeycik olmamış. Kadının Amerikalı olduğunu öğrenince ordakiler bir alkıştır tutturdular. Onların alkışları arasında ordan uzaklaştık.

Hava birden kararadı. Öyle bir şiddetli fırtına esmeye başladı ki, rüzgâr yerden yalnız tozu toprağı değil, kumu çakılı da kaldırıp başımıza yağdırıyordu. Bayan Redmavs'ın durumu daha da zordu. Çünkü o şiddetli fırtına, kısacık eteğini uçurup kafasına geçirdiğinden, kadın eteğini bitürlü başından sıyıramıyor, yanını yönünü bilmeden çırpına çırpına yürümeye çalışıyordu. Fır-

tınadan korunacak bir yer aranırken öyle bir yağmur boşandı ki sanki göklerin dibi delinmişti. Yağmur başlayınca fırtına dinmişti.

Sabahleyin günlük güneşlikken havanın birden bozmasına Bayan Redmavs çok şaşınca her konuda derin bilgisi olan Selim Hoca kadına şu açıklamada bulundu:

— İstanbul'un bir özelliği ve bir güzelliği de budur işte; şuh kadınlar gibidir, kararsızdır, işvelidir, cilvelidir, çok arsızdır. İstanbul'da bir günde dört mevsimin birden yaşandığı bile olur. İşte bu yüzden İstanbul'un havası kalleştir, derler. Bu kalleşlik insanlarından mı havasına geçmiştir, yoksa havasından mı insanlarına geçmiştir, orasını bilen yoktur. İstanbullular durmadan değişen kararsız bir hava içinde yaşadıklarından, kendileri de kararsız olmuşlardır. İstanbul'un havası, meteorolojiyle alay etmesini çok sever. Meteorolojinin kar yağacak dediği gün İstanbul'da güneş açtığı, güneşlik olacak dediği gün de kar yağdığı çok görülmüştür. İşte bu nedenle, biçok İstanbullular evlerinin kapısından çıkarlarken, «Acaba palto giysem mi, giymesem mi?», «Şemsiye alsam mı, almasam mı?» yada «İnce mi giyinsem, kalın mı?» diye kapı eşiğinde bütün gün düşünmekten, o gün işlerine hiç gitmedikleri çok olmuştur.

Selim Hoca sözlerini, Tevfik Fikret'in İstanbul'u anlatan «Ey bin kocadan arta kalan bive-i bâkir» yâni bin kocadan boşanmış kızoğlan kız dul, demeye getirdiği dizesiyle bitirdiyse de, Erkal bu dizeyi Bayan Redmavs'a çeviremedi.

Bayan Redmavs, yağmurdan sırılsıklam ol-

duğu, eteklerinden ve kol yenlerinden sular sızdığı halde çok mutlu görünüyordu. Çünkü radyodan, akrabasının dünyadan dörtyüz kilometre uzakta bulunduğunu öğrenmişti. Bizse, o zamandanberi dört kilometre bile yol alamamıştık. Amerikalı kadın yine de memnundu; İstanbul'un değişken havasına bayıldığını söylüyordu ki bu sırada yağmur dinmiş, güneş açmış, birdenbire öyle bir yakıcı sıcak bastırmıştı ki, hepimizin ıslak giysilerimizden buram buram buğular tütüyordu.

Şahap Cenabettin'den ikilik :

«İstanbul'un havası neden böyle kalleştir?
Bu hava insanına, insan havaya eştir!»

BU, DÜNYANIN BİR KISA YOLUNDA, DÜNYANIN EN UZUN YOLCULUK SERÜVENİDİR

Otobüs durağına varmıştık. Bayan Redmavs'a bütün bir gün İstanbul'u gezdireceğimize göre, gezinin ucuza gelmesi için, taksiye binemezdik. Öğrenci olan Erkal, otobüste ucuz öğrenci bileti alacağına göre, bize en uygunu otobüstü. Terslik bu ya, taksiler, dolmuşlar önümüzden vızır vızır geçtikleri halde bitürlü bir otobüs gelmiyordu. Gelmemekte inat eden otobüsten biz çok daha inatçı olduğumuzdan, sonunda kazandık, durağa gelen otobüse bindik. Şoför, her gün sabahtan akşama dek hep aynı yolda otobüs sürmekten, boyuna aynı yollarda gidip gelmekten canı çok sıkılmış olacak, biraz olsun gönül eğlendirmek için değişikliği gereksiniyor olmalıydı ki, duraklarda otobüsü birden durdurup birden kaldırarak yolcuları yortu yumurtası gibi birbirlerine tokuşturuyordu. Otobüsün her durup kalkışında, yolcular toslaşıyor, burun buruna çarpışıyor, birbirlerinin üstüne yıkılıyor, ayaklarına basıyorlardı. Yolcular bağırışıp, sövüşüp, dalaşırlarken, aynı yollarda gidip gelmek biteviyeliğinden bunalmış olan şoför de neşesini buluyordu.

Ya üç, ya dört durak gitmiştik ki, şoförün birden acı bir fren yapmasıyla bütün yolcular

çarpışıp birbirlerini ezmişlerdi. Burnu, karşısındakinin cavlak kafasına çarpıp kanayan bir yolcu deliye dönmüş, cavlak kafalıya saldırıyordu. Çarpışanların aralarında dövüş başladı. Çarpışan yolcular birbirlerini suçluyorlardı. Kan gövdeyi götürecekti ki, şoför otobüsü durdurdu. Biletçi de bir polis çağırdı. Polis gelince, hemen hemen otobüsteki her yolcunun birbirinden dâvacı olduğu anlaşıldı.

Birbirinden dâvacı olanlar, dâvacı olmayan yolcuları tanık gösteriyorlardı. İki kavgacı da, bizi tanık gösterince polis,

— Hadi bakalım, tanıksınız, karakola! diye Bayan Redmavs'la beni iterek otobüsten indirdi. Biz inince Erkal'la Selim Hoca da indi.

— Aman bay polis, biz gelemeyiz... diye rica edince, polis,

— Tanıklık kamu görevidir, gelin karakola! dedi.

Yalvarmaya başladım:

— Çok haklısınız, ama biz başka bir kamu görevi yapmaktayız. Bu Amerikalı bayana memleketimizi tanıtmak ve propagandamızı yapmak için İstanbul'u gezdiriyoruz.

Polis hâlâ,

— Nasıl gelmezsiniz, tanıklık kamu görevi, mecbursunuz... diyordu.

— Bu bayan Amerikalı, Türkçe bilmez ki tanıklık etsin...

Biz polise yalvarıp yakarırken şoför otobüsü sürmüştü bile. Başımıza nelerin geldiğini anlamayan Bayan Redmavs keyifli keyifli, kesik kesik seslerle kahkahalar savururken, Erkal'a,

— Yahu bu kadın neye gülüyor, yoksa bizimle alay mı ediyor? diye bağırdım.

Erkal,

— Yok Bekir amca, dedi, o kendi havasında. Radyodan yeni bir haber almış da ona keyifleniyor. Akrabası astronot dünyanın çevresini ikinci kez dönmüş.

Polis, tanık diye karakola götürmek için bizi çekiştirip duruyordu ki, Abbas kulağıma,

— Acaba aramızda üç-beş denkleştirip sosyal yardımda bulunsak, polis bırakır mı bizi? diye fısıldadı.

Bu sırada Selim Hoca, polise,

— Ne tanıklığı yahu, dedi, dâvalı nerde, dâvacı nerde? Biz kime tanıklık edeceğiz?

Polis bizimle uğraşıp dururken, dâvalılar da, dâvacılar da, karakola gitmek korkusuyla sıvışıp savuşmuşlardı. Polis de bizim yakamızı bırakmak zorunda kalışına içerlediğinden mırıltıyla sövüp sayarak úzaklaştı.

Aksaray'a dek yürüdük. Selim Hoca,

— Aman otobüse binmeyelim, yine başımız derde girer. İlle de troleybüse binelim! diye tutturdu.

Bir söyledi, aldırmadım. İki söyledi, aldırmadım. Hani troleybüs daha ucuz olsa anlarım. Bir daha tutturup,

— Troleybüse binelim! diye üsteleyince,

— Ne tutaraklı adamsın yahu, troleybüsün otobüsten ne üstünlüğü var? diye bağırdım.

Selim Hoca, o derin bilgisiyle otobüslerin akaryakıtla, oysa troleybüslerin elektrikle işlediğini, çağımızın enerji kaynağı olan elektriğin akaryakıta üstünlüğünü uzun uzun, öyle de inan-

dırıcı anlattı ki biz de onun öğütlerine uyarak Aksaray'dan troleybüse bindik. Gerçekten de troleybüs bizi kokteyl çanağında içkileri çalkalar gibi sallamıyordu. Bir duraktan yeni kalkmıştık ki troleybüs birden zınk diye durdu. Hızını kesemeyen Selim Hoca, aklına uyup troleybüse bindiğimiz halde, hâlâ bize elektriğin erdemlerini anlatıp durmaktaydı. Anlata anlata bitiremiyordu. Akaryakıtla işleyen taşıtlar çevremizi kirletiyordu. Akaryakıt pisti, pahalıydı. Akaryakıtın modası geçmişti. Çağımızda elektrik, akaryakıtın yerini alıyordu.

Her nedense troleybüs bitürlü kalkmıyordu. Herkes birbirine bu durmanın nedenini sormaktaydı ki, şoför,

— Cereyan kesildi! diye bağırdı.

Selim Hoca elektriğin coşkulu övgüsüne kendisini öyle kaptırmıştı ki, şoförün bağırmasını duymadı; belki troleybüsün durduğunun bile farkında değildi.

Abbas,

— Hani Selim Hoca, elektrik şöyleydi, elektrik böyleydi, elektrik akaryakıta üstündü... diye alaya başlayınca, Selim Hoca, mırıldanıp söylenmekte, yakınıp ilenmekte olan yolculara şöyle bir bakıp,

— Elektrik üstün olmaya yine de üstündür ama ne var ki zavallı elektrik bikez bizim elimize düşmüş. Bunda elektriğin ne suçu var! Bizde bu şapşallık varken atom bombasını elimize geçirsek, çocukların bayram çatapatlarından beter ederiz zavallı atomu... diye çok şiddetli özeleştiriye başladı.

Yolcular, şoförle biletçiyi,

— Ne zaman kalkar troleybüs denilen bu cenabet leşi? diye sıkıştırıyorlardı.

Yolcuların sorularından bunalan şoför,

— Elektrik idaresinin bilmediği şeyi ben bir şoför olarak nerden bileyim? Elektrik cereyanı işte bu, ne zaman gelip ne zaman gideceği belli olur mu? Bir bakarsınız gelmiş, bir bakarsın gitmiş... diye söylenince, kimi yolcular,

— Doğru söylüyor... diye şoföre hak verdiler.

Ama biletçinin,

— Şansınız varsa yarım saate kadar cereyan gelir, şansınız yoksa akşama dek beklersiniz! demesi üzerine yolcular troleybüsten inmeye başladılar. Biz de ister istemez indik.

Selim Hoca'ya,

— Yürü otobüse! dedim.

Duraktaki otobüse koştuk. O otobüse, bir transatlantiği dolduracak yolcu tıkışarak sığışmış olduğundan, içeri girilecek gibi değildi. Otobüse binmekten vazgeçmiştik ama, otobüse binmek için arkamızdan itenlerle otobüsün arasında sıkışıp kaldığımızdan ne otobüse binebiliyor ne geri dönüp canımızı kurtarabiliyorduk. Hiçbir biçimde irademizi kullanamadığımızdan, kendimizi kalabalığın buyruğuna bırakmıştık. Bayan Redmavs'ın korkunç çığlığını duyunca,

— Yahu müslümanlar, memleketimizi görmeye ve bizleri tanımaya gelmiş bir hıristiyan kadınını sıkıştırmayın, ayıptır, günahtır! diye var sesimle haykırmaya başladım.

Ben böyle bağırınca onca kalabalık nerdeyse otobüse binmekten vazgeçecekti.

— Nerde o kadın, nerde o kadın? diye sormaya başladılar.

O bağırmalar çağırmalar arasında Erkal'ın sesini duydum.

— Bekir amca, merak etme. Misis Redmavs burda, sıkıştıran yok onu. Radyodan yeni bir haber daha aldı da ondan sevinip öyle çığlık attı.

Arkadan itiyorlar, önümüz kapalı gidilmiyor, altımız sert kaldırım, bu durumda kala kala bir yukarısı boş kalıyor, yâni ancak uçulabilir. Ben de öyle oldum. Dalgalanan kalabalığın önden arkadan ve her iki yandan baskısıyla yavaş yavaş ayaklarımın yerden kesilip yukarı doğru çıktığımı boyumun yükselmesinden anladım. İşte o zaman, kalabalığa kuşbakışı bakan Bayan Redmavs'ın başını gördüm. Ayaklarım yerden kesilmişti. Dalgalanma sürekli olduğundan, boyum da bir kararda durmuyor, bir inip bir yükseliyordum. Kimileyin, karşılayıcıların omuzuna çıkmış bir politikacı gibi ellerin üstünde havalanıyor, omuzların, başların üstüne çıkıyor, kimileyin de yere düşüp eziliyordum. Birara Erkal'la Bayan Redmavs'ı önümde gördüm. Erkal otobüse daldı. Önümdeki Bayan Redmavs'ı, içeri girsin diye, iki elimle arkasından dayanarak itiyordum. Kadıncağız bir adımını basamaktan zorlukla atabildi. İkinci adımını ancak atmıştı ki, otobüsün otomatik kapısı birden kıskaç gibi kadının üzerine kapanıverdi. Tastamam kapandı denilemez; çünkü otobüsün otomatik kapı kanatları arasına sıkışan Bayan Redmavs'ın ince boynu engel oluyordu. Zavallı Bayan Redmavs, tuzağa düşmüş bir leylek gibi boynundan kıstırılmıştı. Tam Bayan Redmavs gerdanından kapana sıkışmışken oto-

büs de kalktı. Otobüs yol alırken, Bayan Redmavs'ın kafası otobüsün içinde, boynu iki kapı kanadı arasında, bedeninin geri kalan bölümüyse otobüsün dışında sallanmaktaydı. Selim Hoca, Abbas, bir de ben, otobüse binememiştik. Otobüs her nedense boyuna fren yapa yapa gittiğinden Bayan Redmavs'ın, otobüsün dışında özgür kalan bölümü zıp zıp sıçrayarak sallanıyordu. Otobüse binememiş olan duraktaki kalabalık da Bayan Redmavs'ın acıklı durumuna kahkahalarla gülüyordu. Tanrı beni affetsin, ben de kendimi tutamayıp makaraları koyverdim. Çünkü bu gerçekten acıklı durum gülünmeyecek gibi değildi. Bu kahkahaların nedeni şuydu: Bulunduğumuz durağın arkasında bir plâkçı dükkânı vardı. Plâkçı, dükkânının reklâmı olsun diye pikabında öyle yüksek sesle plâklar çalıyordu ki, çalınan plâğın gürültüsü iki saatlik yoldan bile duyulurdu. İşte Bayan Redmavs, otobüsün otomatik kapanına boynundan kıstırılmış olarak sallana sallana giderken plâkçı dükkânında çalınan plâktan da ortalığa bir pop müziği yayılmaktaydı. Öyle gürültülü ve oynak havalı bir pop müzigi ki, bırakınız durakta beklerken oynayanları, yoldan gidip gelenler hattâ acele işleri olduğundan koşanlar bile, kendilerini tutamayıp, ister istemez pop müziğinin oynak temposuna uymuşlar sanki dans edermiş gibi, bellerini kıvıra kıvıra arkalarını sallaya sallaya, omuzlarını başlarını oynata oynata gidiyorlardı. Bütün o kalabalık yolcular, durakta bekleşenler, dükkâncılar, dükkânlardaki müşteriler bu neşeli kıvrak, gürültülü ve oynak müzik havasıyla yerlerinde duramayıp sıçraya hoplaya dansa başlayınca, yalnız

insanlar değil sanki canlı ve cansız her şey, kaldırımlar, elektrik direkleri, dükkânlar, apartmanlar bile, insana, zıp zıp zıplayıp dans ediyorlarmış gibi geliyordu. İşte bu festival havasından otobüsün şoförü de etkilenip nasıl coşmuş olmalı ki, müziğin temposuna uygun olarak bir fren yapıp bir yürüterek otobüsü de zıplatıyor, boynundan otobüs kapısına asılı kalmış olan zavallı Bayan Redmavs'ın otobüsün dışında özgür kalan bölümü de otobüse uyarak ritmik hareketlerle kalkıp iniyor, dalgalanıyor kıvrılıyor, kıvranıyordu. Biz seyirciler zavallı Bayan Redmavs'ın, duyduğu acıdan nasıl kıvrandığını bilemediğimizden, kadıncağızın pop müziğine uyup dans ettiğini sanıyorduk. Kalabalık öyle coşmuştu ki, Bayan Redmavs'ın ölüm dansına el çırparak tempo tutmaya başlamıştı. İnsanlarla dolu geniş yol, birdenbire bir bayram yerine dönmüştü. Durum gerçekten o denli de gülünçlüydü ki, zıplayıp oynayarak giden otobüsün arkasından koşup şoförün,

— Durdur, durdur! Kadın boğulacak! diye bağırırken, ben de biyandan gülmekten boğuluyordum.

Müziğin etkisiyle otobüs iyice coştuğundan, hiç duracağa benzemiyordu. Abbas, Selim Hoca, ben, otobüsün ardından bağırarak koşuyorduk. Aradabir yetişip otobüsün pencere camlarına vuruyorduk. Bizim camlara vuruşumuzu otobüsün içindekiler, coşkulu müziğin etkisinden sanıp, onlar da parmaklarıyla pencere camlarına içerden vurup tempo tutmaya başladılar.

Biz bu cümbüşlü, alaylı, eğlenceli hava içinde koşarken, yanıbaşımdaki Selim Hoca,

— Yahu, sakın Bayan Redmavs'tan otobüs

bileti almaya kalkmasınlar, işte o zaman rezalet olur... dedi.

— Deli misin sen Hoca, biz kadının canını kurtarmaya çalışıyoruz, sen bilet parası derdine düşmüşsün... diye tersledim.

Tersledim ama, Selim Hoca her alandaki derin bilgisiyle bu kez de başıma hukukçu kesilerek,

— Başı içerde olan bir yolcu bilet parası ödemeli midir, ödememeli midir? diye bir hukuk sorusu attı ortaya.

— Bırak bileti mileti, kadını kurtaralım.

— Bedeni dışarı sarksa da, insanın başı daha önemli olduğuna ve otobüs de kadının başını içeri aldığına göre...

Abbas da bilgiçlik taslayıp,

— İyi ama Hoca, kadının büyük çoğunluğu dışarda, dedi, bilet alamazlar kanunen.

— Otobüsün işlevi, yolcuyu taşımaktır. Kadının başı içerde olsun, dışarda olsun onu otobüs götürmekte ya, öyleyse bilet parası ödemesi gerekir.

Durağa geldi otobüs. Otobüsün otomatik kapısının açılmasıyla, zavallı Bayan Redmavs boşalmış bir un çuvalı gibi kaldırıma yığıldı da canını kurtardı; eğer bu kurtulana da can denilebilirse... Kapı kanatları arasında boynu sıkışınca, başına kan çıkmadığından, Bayan Redmavs'ın yüzü kâğıt beyazlığındaydı. Bu kâğıt beyazlığındaki yüzünde, rujlu dudaklarının kırmızılığı daha da yoğun duruyor, kadın, kocakarı suratlı bir yapma bebeğe benziyordu.

Biraz Selim Hoca'nın masajı, biraz da benim

moral mesajımla kadıncağız kendine gelir gibi oldu. Ayağa kalkıp silkelendi. Aklı başına gelir gelmez ilk işi pilli radyosunu kulağına dayamak oldu. Bir sevinç çığlığı daha attı.

— Ne oluyor Erkal, kadıncağız aklını oynatmadı ya... dedim.

Erkal,

— Yok Bekir amca, dedi, astronot dünyanın çevresinde bir tur daha atmış da ona seviniyor.

Selim Hoca,

— Allah'ın izn ü inayeti ile biz de salimen canımızı Karaköy'e bir atabilseydik... dedi.

Karaoğlan'dan dörtlük :

«Eller giderken Ay'a,
Gidemeyiz biz yaya.
İlerlenmez yoldaşım,
Yerinde saya saya!»

BU, ÇEŞME BAŞINDA TANRIYA KIZ KURBAN EDİLDİĞİDİR

Hâlâ kendine gelememiş olan Bayan Redmavs'ın bir koluna Selim Hoca, bir koluna da ben girdim. Sözde kadını durağa getireceğiz. Ama Selim Hoca'nın da boyu benim gibi kısa olduğundan, biz Bayan Redmavs'ı taşıyalım derken, upuzun boylu Bayan Redmavs, her ikimizi, iki kolunda iki sepet gibi taşıdı. Durağa gelince Selim Hoca yine ille troleybüse binelim diye tutturdu. Elektriğin mi, yoksa mazotun mu daha üstün olduğu tartışması, hep birlikte Selim Hoca'yı mat edip otobüse binmemizle sonuçlandı. Çünkü, elektrik akımı kesilip de yolda kalınca troleybüsten ağzımızın payını almıştık. Gelgelelim, bindiğimiz otobüs iki dakika ya gitti ya gitmedi, durağa gelmeden zınk diye durdu. Biletçi keyifli keyifli gülümseyerek,

— Bayanlar, baylar, buraya kadar! diye bağırdı.

— Nasıl buraya kadar yahu, biz Karaköy'e gideceğiz... dedim.

Neşeli bir adam olan şoför,

— O sizin bileceğiniz iş, dedi, ister Karaköy'e gidin, ister Tahtalıköy'e... Yürüye yürüye gidersiniz. Hava da güzel. Ama bu otobüs gidemez. Çünkü bozuldu.

Yolcular mırınkırın etmeye başladılar. Ama bu durumlara alışık olduğumuzdan kimse işi büyütmedi. Hattâ yolculardan biri,

— Şehremini'nden beri bozulan iki otobüsü değiştirerek buraya kadar yine geldik. Geçenlerde beş otobüs değiştirerek ancak gelebilmiştik... diye şaka etti.

Biletçi,

— Başka otobüse, başka otobüse! diye bağırdı.

Başka otobüste de geçerli olması için, biletlerimize mavi renkli kalemiyle işaret koyuyordu. İşaretli biletlerimizle indik. Daha ilerdeki durağa gidip bekledik. Selim Hoca, otobüsün de bozulmasıyla iddiayı kazandığı için,

— Elektrikten şaşmayın diye ben size söylemiştim... dedi.

Durakta öyle kalabalık birikmişti ki, bunca insanı ancak biriki tren taşıyabilirdi. Ne gelen otobüslere, ne troleybüslere binebiliyorduk.

Abbas,

— Bu otobüs, troleybüs rezilliği bize taksiden daha pahalıya geldi, vara daha yolun başındayken taksiye binseymişiz... dedi.

Lâf olsun diye söylüyor işte. Taksiye binmek kolay mı? İş yalnız onun parasında değil ki... Genellikle bizim semtin insanları, taksiye binmekten çekiniriz. Bakınız neden, anlatayım. Diyelim, bir hamamda yıkanmak kaç paradır? Bakarsın tarifesine. Diyelim üç lira. Hadi bakalım, üç lirayla hamamda yıkan da çık, göreyim seni. Peştemal tutanı para ister, nalın vereni para ister, ayakkabı çevireni para ister, kapıyı açanı para ister. Sonra üç liraya yıkanmak ama, salt yı-

kanmak üç lira. Sabun parasını ayrı alırlar, su parasını ayrı isterler, kese parası ayrı, tas parası ayrı... Yıkanmak üç lira diye girersin hamama, onbeş lira versen zor yakanı kurtarırsın. Ya bir de o kadar paran yoksa, rezil olduğun da üstelik... Lokantalar da öyle. Girdin lokantaya. En ucuz yemekle karnını doyur. Çorba kaça? Bir lira. İki lira da fasulye. Tamam üç lirayla çıkamazsın ki... Yüzde on garson hakkı. Yüzde şu kadar bilmem ne vergisi. Vestiyere ver şu kadar. Paltonu çıkarmadan lokantaya girecek olsan, kapıda zorla sırtından paltoyu soyar alırlar. Üç liralık yemek yersin, onbeş lira para ödersin. İşte biz bunun için taksiye binmekten korkarız.

Geçenlerde çok acele işim olduğundan Bakırköy'e dolmuşla gidiyordum. Dolmuşun şoförü,

— Ne iştir hiç anlamıyorum, dedi, buranın insanları minibüse biniyorlar da dolmuşa binmiyorlar nedense... Saatlerce durakta dikilip ille minibüs bekliyorlar. Yahu «Minibüs parasına, minibüs parasına!» diye barbar bağırıyorum da yine de binen yok... İlle o kaptıkaçtıya binecekler...

Elbette binmeyiz. Gözümüzü korkutmuşlar bikez. Bir lira da verecek olsak taksiye bindik miydi, sanki cebimizdeki bütün paramızı alacaklar, sırtımızdan da giysimizi soyup bizi çıplak yola bırakacaklarmış gibi gelir. Hem de lokantasında, hamamında, başka yerlerde hep öyle olmuştur. Neme gerek benim taksi, beklerim kaptıkaçtıyı... Para almasa şoför, yine de taksiye binmem. Çünkü, bunun bir de alışması var. Önce parasız diye, ucuz diye alıştırırlar, bir de alıştın mı, yan-

dın; ondan sonra bak bakalım taksiye para yetiştirebiliyor musun...

Her ne denli biz, otobüs, troleybüs dururken dolmuşa, taksiye binmezsek de o gün yanımızda bir yabancı konuk kadın bulunduğundan, hem de kalabalıkta otobüse yada troleybüse binmek olanağı bulamadığımızdan, taksiye değilse de dolmuşa binmeye karar verdik. Böyle hayatî bir karar almamızın nedeni, durağa gelen otobüslere, troleybüslere bineceğiz diye itişip kakışmaktan, sıkışıp ezilmekten giysilerimizde düğme diye bişey kalmamasıydı. Bu taşıta binme savaşında hemen hemen bütün düğmelerimiz kopmuştu. Öyle ki, beline kemer takmadığı için, eliyle tutmamış olsa, Erkal'ın pantalonu bacaklarından düşecekti. Abbas,

— Yahu düğme diye bişey kalmadı üstümde, vazgeçtim otobüsünden de, troleybüsünden de, hadi bir dolmuşa binelim... dedi.

Büyük bir hovardalıkla paraya kıyıp dolmuşa binmeye karar verdikse de, bizi istediğimiz yere, yâni Karaköy'e götürecek bir dolmuş arabası bulamadık. Kanatlarından yaralanmış çaylaklar gibi kollarımızı havada sallaya sallaya, çığlık çığlığa «Karaköy, Karaköy!...» diye çığrışıp yolun iki geçesindeki bir dolmuş arabasından öbür dolmuş arabasına kendimizi atıp duruyorduk. Dolmuş şoförleriyse, İstanbul'un kaç yönü, kaç yeri varsa, herbir yana gidiyorlar, her nedense yalnız Karaköy'e gitmek istemiyorlardı. Bizim oralarda çırpınıp durmamıza acıyan bir yaşlıca bey,

— İstanbul'da dolmuşla kendi istediğiniz yere gitmek zordur, hem gideceğiniz yere götüre-

cek dolmuş bulmak büyük şanstır... dedi.

Selim Hoca,

— Peki ne yapacağız? diye sordu.

Adamcağız,

— Kendi istediğiniz yere gidemediğinize göre, hiç olmazsa şoförün sizi götürmek istediği yere gidin... dedi.

Alay mı ediyor, diye adamın yüzüne baktım. Hiç de alay eder bir tutumu yoktu.

— Şoförün bizi götürmek istediği yerde ne yapalım, biz Karaköy'e gideceğiz... dedim.

Adam,

— İyi ya, dedi, burdan hele bir dolmuş arabasına binip herhangi bir yere gidin. Ordan da başka bir dolmuşa binersiniz. Böyle böyle, elbet nasıl olsa yolu Karaköy'e düşen bir dolmuş şoförüne rastlarsınız...

Selim Hoca,

— Doğrudur. Harekette bereket vardır... diyerek bizi, Taksim'e götürmek isteyen bir şoförün dolmuş arabasına bindirdi.

Hoca,

— Taksim'den nasıl olsa Karaköy'e giden bir dolmuş buluruz... dedi.

Gerçekten de bulabilirdik ama, yağmur çiselemeye başlamasaydı. Yağmur çiselemeye başlamadan önce, Taksim durağındaki dolmuş arabalarının şoförleri ve ordaki dolmuş değnekçisi,

— Karaköy'e, Karaköy'e!... Karaköy'e bir, Karaköy'e iki! diye bağırışıp duruyorlardı.

Biz de rahat rahat dolmuş durağına doğru giderken, onca araba içinden bineceğimiz araba-

yı beğenmeye çalışıyorduk. Erkal, koyu yeşil renkli pırılpırıl bir arabayı seçmişti.

— Şuna binelim; şuna! dedi.

Selim Hoca,

— Sıra hangisindeyse ona bineriz, diye bizi öndeki dolmuş arabasına yönelttiyse de, Abbas,

— Siraya mıraya boşver Hoca, o araba çok eski, dökülüyor, Bayan Redmavs'a karşı ayıp olur, şu sarıya binelim... dedi.

Ben, siyah renkli arabayı beğenmiştim, çünkü ordaki arabaların en genişiydi. Biz böyle şu arabaya binelim, bu arabaya binelim diye durağa doğru giderken, dolmuş arabalarının şoförleri de, kimisi arabadan çıkmış, «Karaköy, Karaköy! Bir, iki...» diye barbar bağırıp yolcu çağırırken, hafiften, ama çok hafiften yağmur çiselemeye başladı. Öyle hafif çiseliyordu ki, belli belirsiz... En öndeki dolmuş arabasının şoförü, gerçekten yağmur çiselediğini anlamak için başını yukarı kaldırdı, elini de açıp ileri doğru uzattı. Şeytan tükürür gibi eline bir damla düşünce adamın yüzü sevinçle aydınlanıp,

— Yağmur! diye bağırarak arabasına girdi, iki eliyle direksiyonu kavradı.

Öbür arabaların şoförleri de arabalarına girdiler. Çenelerini kaldırmışlar, burunlarını havaya dikmişler, heykel kesilmişlerdi. Artık hiçbiri «Karaköy!» diye bağırmıyordu. Bu değişikliğin nedenini anlayamadığımızdan, arabalardan en beğendiğimize yanaşıp şoförüne,

— Karaköy! dedim.

Şoför, koltuğuna, Yavuz Sultan Selim'in tahtına oturduğu gibi oturmuştu ve direksiyonu da,

Dördüncü Murat'ın kılıcını kavradığı gibi tutmuştu. Bizi ne duyuyor, ne görüyordu. Kendisinden cevap almaktan umudumuzu kesince, başka arabanın şoförüne,

— Karaköy... diye rica ettik.

Hayır, adamlarda ses yok. Yağmur da artmaya başladığından artık biz de şoförlere,

— Karaköy... diye yalvarıyorduk.

Nasılsa içlerinden biri insafa gelip,

— Taksi gider! dedi.

Öyle ıslanıyorduk ki, taksi de olsa razıydık. Arabaya dolduk. Ama ben şoför bizi kazıklamasın diye,

— Saatini aç! dedim.

Genellikle, saatin bozuk olduğunu söyleyip şoförlerin istedikleri parayı aldıklarını biliyordum. Ama bindiğimiz taksinin şoförü afili bir gülüşle,

— Başüstüne! deyip saati açtı.

Selim Hoca,

— Demindenberi Karaköy diye bağırıp duruyordunuz, neden birden vazgeçtiniz? dedi.

Şoför,

— Baksana yahu, dedi, yağmur başladı. Yağmurda dolmuş olur mu? Ben yine insaf ettim de sizi arabama aldım. Dua edin ki yanınızda kadın var da, acıdım kadına. Yoksa siz daha çoook o yağmurun altında ıslanırdınız.

— Neden? Yağmurda yolcu taşımaz mısınız?

— Eee, müsade et de, biz de o kadar keyfini çıkaralım. Altınızda yüzbin liralık araba, bir lira dolmuş parası vereceksiniz. Bir lira, bir lira toplayıp da yüzbin lira çıkar mı be... Hava iyi oldu

mu, o kadar bağırırız bağırırız, kimse arabaya binmez. Bir yağmur yağdı mı, herkes dolmuşlara... Nah binersiniz siz... İyi havada binme, yağmurda bin. Ulan, bu araba muhallebici dükkânı mı be, yağmurdan ıslanan içeri dalsın.

Bayan Redmavs, Erkal'a bişeyler söyleyince, şoförün dediklerini anladı sandım. Oysa kadın, İstanbul'da havanın bir günde bu denli sık değişmesinden konuşuyormuş. Selim Hoca,

— Hiç belli olmaz, az sonra güneş yakar, biraz daha sonra da bakarsın gökten başımıza taş yağıyor.

Erkal, şoföre,

— Nereye bay şoför? diye sordu.

Çünkü şoför arabayı Karaköy'ün ters yönüne sürmüştü.

Şoför,

— Ordan gidemeyiz, trafik kontrolü var, trafikçiler yolları kesmişler... dedi.

— Ama biz Karaköy'e gideceğiz... dedim.

Şoför,

— Yahu, bu millete acımaya hiç gelmez, dedi, yağmurda ıslanmayın diye arabama aldım, hâlâ söyleniyorsun be...

— Ama biz Karaköy'e gideceğiz... diye tekrarladım.

— Gidersin yine...

— Ama siz ters yöne, Aksaray'a gidiyorsunuz.

— Aksaray'dan Karaköy'e gidilmez mi yâni?...

Selim Hoca,

— Biz zaten ordan geliyoruz... dedi.

Şoför kızıp,

— Sizinle mi uğraşacağız yahu, inin arabadan!... dedi.

— Yok yok, istediğin yerden git kardeşim... dedim.

Aksaray'a gelince Karaköy yönüne dönmedi, Yenikapı'ya vurdu.

— Aman bayım, Karaköy'e gidecektik...

Şoför,

— Anladık yahu, dedi, o yolu da trafikçiler çevirmiş... Arabanın muayene kâğıdı yok... Ben de ehliyetimi yenilemedim.

İstanbul'un içinde fırfır dönüyor, her yana, her yöne gidiyor, trafikçiler denetliyor diye yalnız Karaköy yoluna sapmıyorduk. Taksi saati de durmadan çıtçıt işliyordu. Bu gidişle adam bizi bütün gün İstanbul'u gezdirip aklına esince Karaköy'e bırakacak, biz de bütün paralarımızı toplasak taksinin yazdığı parayı ödeyemiyecektik. Neden şoförün hiç karşı koymadan, gülümseyerek saati açtığını anlamıştım.

Beyazıt'ta dolmuşa ilk bindiğimiz yere gelince, şoföre,

— Aman sen bizi burda indir, biz yürüyerek daha çabuk gideriz, diye rica ettim.

Şoför, bişeyler mırıldanarak arabayı durdurdu. Sanırım, bize sövüyordu. Bayan Redmavs'ın yanında kavga etmemek için, şoförün mırıltıyla sövmelerini duymazdan gelmemiz gerekiyordu. Saatin yazdığı yirmibir lirayı verip kurtulduk. Yağmur kesilmişti ama, yayan gitmekten başka umarımız yoktu. Mahmutpaşa'dan aşağı kestirmeden Karaköy'e pek çabuk inerdik. Sokaklardan birine sapmamızla önümüzde bir gürültüdür koptu. Biz Bayan Redmavs'ı, İstanbul'un karga-

şalığından kurtarmak istedikçe, sakınan göze çöp batar denildiği gibi, inadına gürültünün patırtının ortasına düşüyorduk. Bu kez de öyle olmuştu.

Bayan Redmavs :

— Nedir, ne var, ne oluyor? diye sordu.

Ne olduğunu biz de anlayamamıştık. Ama az inceleyince anladık. Durum şuydu: Yanyana üç sıra insan kuyruğu uzanmıştı; kuyruğun bir başı sokak çeşmesinde, öbür başı anayola dayanmıştı. Şöyle böyle ikiyüz metre uzunluğundaki üç sıralı kuyrukta, yaşlı, genç, kadın, erkek, çocuk, büyük, küçük, kız, oğlan, giyimli kuşamlı, takunyeli, yalınayak, yâni İstanbulluların her türünden insan yığılmıştı.

Çeşme başında düğüm olmuş bu insanlardan aradabir,

— Aman geldi!

— Eyvah gitti!

Diye sesler yükseliyordu. Biraz bakınca bu bağırışmaların da nedenini anladık. Sokak çeşmesinin musluğundan serçe parmağı kalınlığında sızan su, aradabir akıyor, aradabir kesiliyordu. Kesilince, çeşme başında birbirlerine düğümlenmiş olanlar, ağlamaklı bir sesle, hep bir ağızdan,

— Eyvah yine gitti! diye inliyorlar, bekleyip bekleyip çeşme musluğundan yine su sızınca, sevinçle,

— Aman geldi! diye çığırışıyorlardı.

Bu rezilliğimizi olsun görmesin diye, birden Bayan Redmavs'ın önüne geçip koluna girdimse de, geriye çeviremedim. Kadın şaşıp, Erkal'a,

— Bu nedir, ne oluyor? diye sormuş.

Erkal,

— Yahu ben bu kadına ne desem şimdi, gökyüzü delinmiş gibi yukardan şarılşarıl yağmur yağarken, musluktan su akmıyor... diye kıvranmaya başladı.

Selim Hoca,

— Doğrusunu söyle, dedi, anlat kadına: Bizim burda ancak iki günde bir su gelir. O da gelmesiyle gitmesi bir olur. Onun için çeşme başında toplanmışlar de...

Ben hemen atılıp,

— Canım olmaz öyle şey... Yabancıya karşı ayıp olur. Oğlum Erkal, sen şimdiye kadar güzel güzel yalanlar uydurup bir yabancıya kendimizi nasıl anlattınsa yine bir yalan kıvırıver... dedim.

Selim Hoca,

— Yalan söylemek olmaz, doğrusunu söyle! diye üsteleyince,

— Ulan Hoca, memleketimizi yabancıya kötü tanıtmaktan amacın ne senin? diye bağırdım.

Selim Hoca,

— Yok yahu, dedi, kötü tanıtmak için değil, iyi tanıtmak için. Amerikalı kadına tam mucize göstereceğimiz zamandır.

— Ne mucizesi, şaşırdın mı Hoca?

— Yahu, anlat oğlum Erkal şu kadına ki, biz tarih boyunca gayetle idareci insanlarızdır. Öyle idareciyizdir ki, olanı, olmayanı herşeyi idare ederiz. Bak örneğin İstanbul'da su yoktur, ama koskocaman sular idaresi vardır. İstanbul'da elektrik varla yok arası bişeydir, ama gayet iyi bir Elektrik İdaresi vardır. Demokrasi diye hiçbişey yoktur, ama mükemmel bir demokratik idare vardır. Olmayan şeyleri nasıl idare ettiğimizi,

yabancıların kafaları almaz. Anlat bunları Bayan Redmavs'a.

— Ulan, sen asılacak bir bozguncusun! diyerek Hoca'nın üzerine yürüdüm.

Selim Hoca yine gevezeliğe ele alıp,

— Erkal kardeşim, bu dediklerimi bir bir çevirip Redmavs Hanıma de ki... diye başlayıp sınırsız attı da attı.

Selim Hoca'nın demesine bakılırsa, Avrupalılar bize su göndermek zorundalarmış. Canları isterse göndermesinlermiş de günlerini görsünlermiş. Eğer Avrupalının sivilceye sürülecek şuncacık aklı varsa; hiç durmaz, dakka geçirmez, artık tankerle mi, şileple mi olur, yoksa borular döşeyerek mi olur, her nasıl olursa bize su gönderip susuzluğumuzu gidermeliymiş. Bizi susuz bırakmamak Avrupalının kendi çıkarınaymış. Bu Avrupalılar, hiç mi tarihten ders almayacaklarmış. Hele bize su yardımında bulunmasın, Avrupalının işi bitikmiş.

Neden böyleymiş diye hepimiz merak kesildik. Yalnız biz değil, Bayan Redmavs da meraka düşüp nedenini sorunca, Selim Hoca, cami minberinde cuma va'zı verir gibi uzun bir «Çünküü..» çekip anlattı. Demesine göre, bizim en eski atalarımız bir zamanlar Ortaasya'da yaşarlarmış. O zamanlar Ortaasya sulu sulak, çaylık derelik, çayırlık çimenlik yerlermiş. Gel zaman git zaman, orda sular çekilmeye yavaş yavaş kuraklık basmaya, kızgın kavurucu yel esmeye başlamış. Yâni koskoca Ortaasya'nın suyunu kurutmuşuz. Sular bizden çekildikçe biz suyun üstüne yürümüşüz. Su kaçmış, biz kovalamışız. İşte bu su kaça kaça, biz kovalaya gele gele, taa

Ortaasya'dan Anadolu'ya gelip çökmüşüz. Biz durup dururken onca yol tepip bu Anadolu toprağına gelmemişiz. Ya neden gelmişiz? Suya kavuşmak için. Peki, şimdi biz ne yaparmışız, koca Anadolu'nun da suyunu kurutunca? Yahu, yanık, kırkıraç koduğumuz Anadolu toprağında susuzluktan yanıp kavrulacak değiliz ya... Atalarımız nasıl su bulmak için Ortaasya içlerinden taa Anadolu'ya gelmişlerse biz de şimdi Tanrı'nın izniyle burdan yürür, sulak Avrupa'ya çökeriz. Çöktük mü bir Avrupa'ya, oranın da suyunu kuruturuz evelallah... Bizde yalan yokmuş, tarihler böyle yazarmış. Avrupalı ya bize su verir, ya da gerisini kendi bilirmiş.

Selim Hoca'nın gevezeliğine, milliyetçilik duyguları kabaran Abbas efendi öyle bir öfkelendi ki, az kala Hoca'yı sakalından tutup kaldırım taşlarına çala... Zoru gören Hoca, «Yahu, şaka ettik» dediyse de, Erkal bu sırada Selim Hoca'nın zevzekliklerini Bayan Redmavs'a çevirmiş bulundu. O da bu zevzekliklere kahkahalarla gülerken çeşme başındaki su kavgası da iyice kızışınca fotoğraf ve film makinelerini fora edip bu kavganın resimlerini, filmlerini çekmeye başladı.

İlkin ağız dalaşıydı, derken ağız dalaşı itiş kakışa döndü. Sicim inceliğinde akan çeşme musluğunun başındakiler, birbirleriyle sıra kapma kavgasına girişmişler, ağız dalaşı sövmelere, sövmeler kavgaya dönmüştü. Hah işte bir bu eksikti Amerikalı kadına göstermediğimiz! Ama bu kavga sırasında Bayan Redmavs, radyosunu kurcalayıp sallamaya, ses düğmesini o yana bu yana çevirmeye başlamıştı. Ne olmuş, diye sorduk. Kadın, radyosunun bozulduğunu, Amerika'dan

haber alamadığını söyleyince, bizim Abbas bir sevinsin, bir sevinsin, nerdeyse sokak ortasında parmak şaklatıp göbek atacak.

— Nedir bu sevincin bre Abbas efendi? dedim.

— Oh aman Allaha çok şükür, hep bizim herşeyimiz bozulacak değil ya, dedi, işte onlarınki de bozuluyor. Bizim onlar gibi olacağımız yok, hiç değilse onlar bize benzesin.

Abbas efendi, Alaman içinde fabrikada çalışırken, orda bişey bozulsa, bizdeki bozukluklardan avunur, sevinirmiş. Bir gece evinde elektrik düğmesini çevirip de lâmba yanmayınca, «Aman ne iyi, burda da elektrik cereyanı kesiliyor demek!» diye öyle sevinmiş ki... Ama az sonra, cereyanın kesilmeyip elektrik lâmbasının bozuk olduğunu anlayınca derin üzüntülere gömülmüş.

Biz işte, aman ne iyi, Amerikalının da radyosu bozuluyor derken, kadın radyosundan sesi aldı, gülümsedi. Neymiş, diye marakla sorduk. Radyodan Bayan Redmavs'ın öğrendiğine göre, uzay aracındaki bir arıza, yerden onarılıp giderilmiş, araç uzayda dünya çevresinde dönüp duruyormuş.

Çeşme başındaki kavga iyice kızışmıştı. Elindeki tenekeden su kabını kalkan gibi kullanan bir kadın, üç erkeğe karşı bir mitoloji kahramanı gibi yiğitçe savaşıyordu ki, arkasından kafasına indirilen bir destiyle kadın yere yığılıp başından oluk gibi kan akmaya başladı.

Erkal, kadının yaralandığını görünce,

— Aman bu çok iyi işte... diye Bayan Redmavs'a coşkulu coşkulu bişeyler anlattı.

— Bunun nesi iyi Erkal? dedim.

Bayan Redmavs, kavgacıların, çeşme başındaki kalabalığın, kuyruktakilerin resimlerini ve sinema filmini çekerken, Erkal da bana, Bayan Redmavs'a uydurup söylediği yalanı anlattı. Demiş ki Bayan Redmavs'a, hani masallarda, tarihlerde, İsâ'dan çok önceki yıllarda vardır ya, eskiden sunak denilen çeşme başında, bolluk olsun diye her yıl, o kentin en güzel kızını Tanrıya kurban ederlermiş; işte bizim burda da o eski töreye uyularak, yılda bir gün su tanrısına bir kız kurban ediliyormuş gibi tören yapılır. Şimdi biz bu kurban törenine geldik. Elbet, kızı gerçekten kurban etmiyorlar eskiden olduğu gibi... Yalandan başından kan akıtıyorlar... falân filân diye uydurmuş bişeyler. İşte tam o sıra başında desti kırılan kadının kafasından da oluk gibi kan akıyordu.

Bayan Redmavs, su tanrısına adanan kızı kurban etme törenini çok beğendiğinden çekeceği kadar resimler, sinema filmi çekti Amerikalı kadın zorlukla ordan söküp bir ara sokağa saptık.

Kâmil Namık'tan ikilik:

«Maslahatgüzar olsan yapamazsın ıslahat,
İdare-i maslahat, elde kalmış maslahat!»

BU, AMERİKALI KADININ SATICILAR ELİNDEN CANINI NASIL KURTARDIĞIDIR

Öyle kızgın bir güneş çıkmıştı ki, sıcaktan üstümüzde kuruyan giysilerimiz, bizi bir kat daha ısıtıyor, bunaltıyordu.

Yok su festivali, yok kurban mitosu diye Bayan Redmavs'ı kandırıp ordan uzaklaştırmış, yokuş aşağı bir yola dalmıştık ki, işte asıl orda belâların en büyüğü gelmişti başımıza. İstanbul'un, dünyada köpek nüfusunun en kalabalık bulunduğu bir kent oluşu herkesçe bilinir. Evlerden sokak kapısı önüne atılan öteberi artık ve sokağa dökülen çöplerle beslendiklerinden İstanbul itleri başa çıkılamaz hale gelmiştir. Hele geceleri sokakları, sokak itleri doldurur. Her tür ve her boyda köpekler İstanbul'da bulunur ve biz İstanbullular bu itlere alışığızdır ama, ben o günkü kadar çok sayıda, çok değişik tür, renk ve boyda köpeği bir arada hiç görmemiştim. Yumruk kadar süs köpeklerinden tutun, dana iriliğinde çoban köpeklerine dek, her boyda, her türden köpek vardı. Ben diyeyim beşyüz, siz deyin bin köpek... Köpeklerin sayısını anlama olanağı yoktu, çünkü onca köpek uluyarak, havlayarak hiç durmadan biyandan biyana koşuşuyorlar, kaçışıyorlardı. Köpekler kaçarken, havlarken, ulur-

ken, biyandan da tüfek sesleri duyulmaktaydı. Bu tüfek sesleri gittikçe yaklaşıyordu.

Erkal'a,

— Hadi şimdi de zavallı Amerikalı kadına dünyaca ünlü İstanbul avcıları, İstanbul'un sokak aralarında sürek avına çıktılar diye bir yalan daha uydur ki, ben de senin kafanı kırayım... dedim.

Erkal, sırıtarak,

— Bekir amca, aynen senin dediğini çoktan söyledim bile... dedi.

Köpekler o yana, bu yana dalga dalga kaçışıyorlardı. O sokağa girince, ben ilkin onları kuduz yada azmış köpekler üstümüze saldırıyorlar diye korkumdan can derdine düşüp kendime bir sığınak ararken, bir de gördüm ki zavallı köpeklerin saldıracak halleri kalmamış. Yalnız dalga dalga kaçarlarken, köpek dalgasının biri Bayan Redmavs'a çarptığından az kaldı kadın köpeklerin ayakları altında ezilecekti.

Tüfek seslerinin ne olduğunu, tüfekli adamları sokağın başından doğru köpekleri kovalarlarken görünce anladık. Bunlar, köpeklerle ava çıkmamışlar, köpekleri avlamaya çıkmışlardı. Belediyenin köpek avcılarıydı. Arkalarından da bir kamyon geliyordu. Vurdukları köpeklerin leşlerini, kamyona atıp, yeniden yiğitçe köpeklerin üstüne saldırıyorlardı. Benim görebildiğim beşaltı kişiydiler. Bunlardan birine —galiba başlarıydı— eskiden belediyecilerin sokak köpeklerini zehirli et vererek daha insanca bir biçimde öldürdüklerini söyledim.

— Neden şimdi yine zehirli etle öldürmüyorsunuz bunları? dedim.

Belediyenin sokak köpeği avcılarının başı olan görevli,

— Bayım, dedi, önce et nerde? Etin kilosu çıkmış elli liraya, biz kendimize alıp da yiyemezken, bir de sokak köpeklerine et mi yedireceğiz? İkincisi, belediyeden alacakları olanlar mahkeme kararıyla belediye sarayını bile hacze kalkmışlarken, belediye kilosu otuz liradan et mi ikram edecek sokak köpeklerine...

Tarih bilgisi pek geniş olan Selim Hoca, nice aydın kişi olduğunu Bayan Redmavs'a gösterip onu kendine hayran etmek derdine düştüğünden, Erkal'ın tercümanlığı aracılığıyla İstanbul köpeklerinin geçmişini şöyle anlatmaktaydı:

— Eski zamanlarda İstanbul'da köpek tersi pek makbul bir nesne idi ve bu köpek tersi deri yapımında kullanılır idi. Debbağ denilen dericiler, şimdi tabakhane denilen debbağhanelerde ham derileri günlerce köpek tersi içinde tutup pişirerek işlerler idi. İşte o tarihlerde İstanbul çingeneleri sokaklardan köpek tersi toplar, deri yapımcılarına satarlar idi. Hatta bugün bile çok acele edenlere, örneğin çok hızlı giden şoförlere «Tabakhaneye bok yetiştirecek!» denilmesi o zamandan kalma bir sözdür. Yâni o zamanlar köpek tersi pek değerli idi ve sokak itleri sokaklara tersleyerek deri sanayiine hizmet ederler idi. İşte bu nedenle İstanbul'da itler günden güne artmakta idi. Bir zaman geldi ki, İstanbul sokaklarında itten geçilmez oldu. İşte o zaman, İstanbul Şehremini —yâni belediye başkanı— sokakları dolduran başıboş köpekleri öldürtmek istedi ise de, müslüman İstanbul ahalisi, günahtır diye, köpeklerin öldürülmesine şiddetle karşı koydu. Bu

durum karşısında, 1910 yılında Istanbul Şehremini, Şeyhülislâm hazretlerinden köpeklerin İstanbul dışına sürülmesine değgin fetva alarak, sokaklardan toplattığı köpekleri, Marmara denizinde Kınalıada'nın karşısındaki Hayırsızada'ya sürdü. Böylece İstanbul da bir zaman için köpekten kurtuldu. Şeyhülislâm, belediyenin beslemesi şartı ile köpeklerin Hayırsızada'ya sürülmesine fetva vermiş idi. Gelgelelim, her zaman olduğu gibi o zaman dahi zavallı İstanbul belediyesi kendisini bile besleyemez durumda ve kendi canının derdine düşmüş olduğundan, Hayırsızada'ya sürülen itleri nerden, nasıl düşünecek idi. Bu sürgün köpekler, bir süre martıları avlayarak, martı yumurtaları yiyerek, daha sonra da birbirlerini parçalayıp yiyerek yaşamaya çabaladılarsa da da sonunda yok oldular. Hatta denizden geçen kayıkları, vapurları, gemileri gördükçe, içlerindeki insanlar kendilerini kurtarır umuduna kapılıp denize atlayan ve yüze yüze sonunda boğulan köpekler olmuştu.

Selim Hoca bütün bilgiçliğiyle işte bunları anlatırken, kulağımın dibinden vınlayarak bir kurşun geçti. Kendimi yere attım. Bir de baktım, Selim Hoca da önce Bayan Redmavs'ı çukura sokup, kendi de yanına siper olmuş. Biz orda sinmişken, belediyenin köpek avcıları da, önlerine kattıkları sokak köpekleri sürüsünü, arkalarından tüfek atarak kahramanca kovalaya kovalaya gittiler. Köpeklere karşı öyle bir amansız kıyıma girişmişlerdi ki, uygarlık öncüsü Amerikalılar bile Kızılderililere karşı böylesine vahşice davranmamışlardır.

Köpek havlamaları, ulumaları, tüfek sesleri uzaklaşınca,

— Haydin arkadaşlar, davranın, kendimizi şu Mahmutpaşa yokuşundan aşağı atıp canımızı kurtaralım, dedim .

Mahmutpaşa yokuşu, çok kalabalık bir alışveriş yeri olduğundan ne köpeklerin, ne de köpek avcılarının saldırılarına uğramadan geçip gidebilirdik.

Aman Tanrım! Biz bir belâdan kurtulalım derken, bu kez belâların pazar yerine düşmüşüz. Bu son belânın yanında, zavallı sokak köpeklerine karşı açılan savaş kaç para eder... Az kaldı ki, Bayan Redmavs'ı elimizden kapıp parçalasınlar. Az kaldı dersem, pek de doğru demiş olmam, çünkü bikaç kez kadıncağızı elimizden zorla kapıp aldılar. Mahmutpaşa'nın gerek gezginci, gerek dükkâncı esnafı Amerikalı kadını eteğinden, elinden, bileğinden, kolundan, hattâ ensesinden, saçından, artık zavallının neresini ellerine geçirirlerse orasından tutup, yakalayıp çeke çeke sürükleyerek mal satmak isterlerken zavallı kadını nerdeyse paramparça edeceklerdi. Kadına ilk saldıran, ancak oniki yaşında gösteren, boyu bacak kadar, boynuna bir kutu asmış, kutunun içinde makara, iplik satan bir çocuk oldu. Bayan Redmavs'ın eteğine yapışmış,

— Buyrun teyze, makaranın en iyisi bende! diyerek kadını öyle çekiştiriyordu ki, neye uğradığını şaşıran Bayan Redmavs, biyandan haykırarak bizden yardım istiyor, biyandan da çocuğun elinden kaçıp kurtulmaya çalışıyordu. Amerikalı kadınla aramıza başka satıcılar, alıcılar girdiğinden, zavallıyı makaracı oğlanın elinden

kurtarmamız pek kolay olmadı. Kadıncağızı, makaracı oğlanın elinden çekip alırken, daha doğrusu sökerken, oğlan küçük pençesiyle eteğe öyle yapışmıştı ki, Amerikalı kadının etekliğinden dehşetli bir cayırtı ve seyirci Mahmutpaşa esnafından da bir kahkaha koptu. Kadının etekliği cart diye bir cayırtıyla yırtılmıştı. Malının reklâmı için bunu bile fırsat bilen makaracı oğlan,

— Kabahat senin teyze, makarayı benden alsaydın böyle olmazdı. Elbisen çürük iplikle dikilmiş, elbet yırtılır... diyordu.

Biz, makaracı oğlandan kadıncağızı kurtardık derken, sağ yandaki ayakkabıcı dükkânının tezgâhtarıyla, sol yandaki kumaşçı dükkânının tezgâhtarı, Bayan Redmavs'ı kapıp tutsak etmişlerdi. İkisi birden kadını çekiştiriyorlardı. Biri,

— Bayan, bakmadan geçme... Bakmak parayla değil. Bak da alma! En son model iskarpinler yalnız bizde bulunur! Paris modeli bunlar! diye kadını dükkânına sokmaya çalışırken, öbürü de,

— Harika kumaşlarmız var bayan, halis ipek emprime... Bir görün rica ederim... Okkaziyon bunlar... diyerek kadını çekiştire çekiştire öbürünün elinden almaya çalışıyordu.

Kadını bitürlü ikiye ayırıp bölüşemiyorlardı. Ne yapsın, zavallı Bayan Redmavs'ın yalnız iki eli vardı ve elinin biriyle, bacağından çekip sıyırmaya çalıştıkları etekliğini, öbür eliyle de ortada çırılçıplak kalmamak için, sırtından çektikleri blûzunu tutuyor, yâni iki eliyle de kendini saldırganlara karşı savunamıyordu; ama ayaklarını kullanıyor, çığlıklar atarak o iki tezgâhtarı tekmeliyordu. Kadını, makaracı oğlanın penče-

sinden kurtarmak kolaydı ama, canavar gibi iki tezgâhtar delikanlının pençelerinden kurtarmak hiç de kolay olmadı. Başa çıkamıyacağımızı anlayınca, bizim Abbas efendi,

— Yabancıdır kadın, yabancıya karşı ayıp oluyor, bırakın zavallıyı, n'olur ağam... diye yalvardıysa da, iki satıcının taş yürekleri yumuşamadı.

İşte o zaman,

— Şurdan iki metre çaputla bir çift kunduranın parasını verip sıyrılalım, kadının canını kurtaralım aman Erkal... diye bağırdım.

Erkal, dediğimi kadına çevirdi. Kadın, parayı savurup canını kurtarmak için çantasına davranınca bir karambol oldu. Bayan Redmavs da o karambolun içinde gözden yitti. Kadını kimin kaptığını anlamak zordu. Bir zaman arandıktan, adını seslendikten sonra, Bayan Redmavs'ı, bir yaşlı don lâstiği satıcısı, firkete satıcısı bir çocuk, bir sutyen satıcısı, bir düğmeci, bir ciğaretçi, bir astar bezi satıcısı arasında kuşatılmış ve esir alınmış olarak bulduk. Ancak Mahmutpaşa yokuşunun altbaşında Bayan Redmavs'ı, usta satıcıların ellerinden kurtardığımız zaman, kadının çantasının kulpu kopmuş eteği yırtılmış kolu sökülmüş ve ayakkabısının teki ayağından çıkmıştı. Kayıp iskarpininin tekini bulup ona verince,

— Aman kaçın, çıkalım şurdan! derken, hani taşçağı karikatürlerinden olduğu gibi, bir konfeksiyon tezgâhtarı, Bayan Redmavs'ı yakalayıp saçlarından sürükleyerek, mağaraya tıkar gibi dükkânına soktu. Kadıncağız, satıcının elinden, kolunu kopmadan kurtarabilmek için bir

takım hazır elbise satın almak zorunda kaldı.

Bundan sonra koşa koşa ordan kaçıp kurtulduk. Erkal'a,

— Söylediklerimi kadına çevir, dedim, elbisesi yırtıldı diye hiç üzülmesin. Olan malına olsun, canını kurtardı ya, ona baksın...

Oysa Bayan Redmavs, hiç de oralı değildi. El radyosunu kulağına dayamış, sırıtıp duruyordu.

— Yine neye gülüyor bu kadın Erkal? dedim.

Efendim, uzaydaki akrabasından yine radyo haber vermiş. Taaa uzayın ötelerinden akrabası dünyaya mesaj vermiş, uzaydan dünyanın çok güzel göründüğünü söylemiş, Bayan Redmavs da işte onun için gülümsermiş.

Zufuli'den ikilik:

«Binip füzeye gitmek marifet mi uzaya,
Göreyim ki seni geç Mahmutpaşa'dan yaya!»

BU, KOSKOCA BİR KADININ GÖZ GÖRE NASIL ORTADAN YİTTİĞİDİR

Mahmutpaşa'dan kaçıp kurtulduk, canımızı Mısırçarşısı'na attık. Bayan Redmavs Mısırçarşısı'na bayıldı. Abbas efendi keseden gidelim diye bizi Yenicami avlusuna yöneltti. İşte her ne olduysa o Yenicami avlusunda oldu. Çünkü dünyanın en büyük gezginci panayırının içine düşmüştük. Sağdan itile, soldan dürtüle, arkadan kakıla, önden tepile bir insan seline kapılıp bir insan çemberinin içine biz de girdik. O insan çemberinin ortasında iki kişi vardı. Bunlardan biri çığırtkan, öteki de satıcıydı. Yere kirli bir bez serilmiş, bezin ortasına da topraklı otlar, dallar, kökler konulmuştu. Çığırtkan bir eline çakı, öbürüne de köklerden bir parça almış, şöyle çağırıp duruyordu :

— Çok muhterem vatandaşlar! Vah eyvah ki Lokman Hekim efendimiz işte şu elimde tuttuğum yetmiş derde devâ olan bu ilâcı keşfedemeden, tövbe sözüme, hâşâ, keşfetmiş de eceli yetip bu devâyı kitabına geçiremeden bu dünyadan göçtüğünden, insanlık beşeriyeti uzun yüzyıllar asırlarınca işbu ilâçtan mahrum kalaraktan beyhude yere basur acısı, barsak kazıntısı, mide sancısı, diş ağrısı, kiminin sinirli, kimínin

deli avradı, bacısı, hülâsa vatandaşlarım, hocası hacısı, ev sahibi ve kiracısı, yediden yetmişe cümle insanlar bu ilâca muhtaçtır. Neden muhtaçtır? Çünkü bu ilâç her derde devâ, her hastaya şifadır. Vatandaş! Basura, romantizmaya, lumbagoya, siyatiğe, vereme, fıtığa, yaraya, yırtığa, yanığa, çıkığa, kırığa, baş dönmesine, göz kararmasına, zafiyete ve daha bilcümle ve bilûmum hastalıklara, hazret-i Lokman Hekim efendimizin keşfî ve icadı olan devâyı getirdim. Namahrem ailelerinizin —affedersiniz— her ayın muayyen zamanlarındaki âdet görmelerinde bir bozukluk, bir aksaklık varsa, bu ilâcı hararetle tavsiye ederim. Ayriyeten nasıra, müzmin basura, ülsere, kansere birebirdir.

Çığırtkan, ilâcının reklâmını yapıp «Vatandaş, sen de al, sen de al! Az sonra gelen bulamaz!» dedikçe, çevresini çemberleyenler parayı satıcıya uzatıp, verdikleri paraya göre, çakıyla kesilen bir parça topraklı kökten alıyorlardı. Çığırtkan, bu kökün nasıl kullanılacağını da anlatıyordu. Kullanılışı, her hastalığa göre ayrıydı. Kaynatılarak suyu içilecek, havanda dövülüp tozu yutulacak, daha da şöyle yapılacak, böyle edilecek...

Bayan Redmavs, çok meraklı bir kadın olduğundan bu gürültü patırtının ne olduğunu sordu. Tam o sorusunu sorarken çığırtkan da şöyle demekteydi:

— Vatandaş! Yaşı yetmiş, işi bitmiş, sözü eskidendi. Yaşın yetmiş de olsa, her sabah bu devadan alırsan, işin bitmez. Alın size işte yemin, hem vallah hem billâh, yetmişlik değil doksanlık, hayızdan nifazdan kesilmiş olanlar bu devadan

aldılar ve de delikanlı gibi çocuk yapacak kıvama geldiler. Vatandaş, bu ilâç zonklayan dişin için, ağrıyan başın için, ötmeyen kuşun için, hülâsa her türlü işin için işine yarar. Muhterem ailelerimiz normal zamanda âdet görmüyorlarsa, bundan alıp dertten kurtulsunlar.

Sözde bir de İngilizce biliyormuş; bizim Erkal, kadınların âdetlerini ve hayızdan nifazdan kesilmelerini İngilizceye çeviremeyince, sinirden Abbas efendi, el, kol, bilek ve parmak hareketleri ve işaretleriyle Bayan Redmavs'a bunların ne demek olduğunu bir güzelce anlattı. Bayan Redmavs da sırıtarak «Ay sii, ay siii...» dedi.

Yolcu yolunda gerek deyip insan batağından çıkmaya davrandıkça da, bir zaman debelenip çırpındıktan sonra ordan kurtulup daha bin beter bir kalabalığın batağına saplandık. Bu kez satıcının ne sattığını da anlayamadık. Çünkü o bir gözbağcı olduğundan, süslü püslü sözlerle elindeki tesbihi yere serili bir kirli mendilin içine yerleştirip, mendili de yere bırakarak, az sonra mendilin içindeki tesbihin yok olacağını, çünkü tesbihi canlı bir yılan yapacağını, mendili açınca tesbihin yerinde bir yılan göreceğimizi söyledi. Erkal, satıcının bu sözlerini Bayan Redmavs'a çevirince, kadın her zamanki meraklığıyla,

— Aman şu yılanı göreyim bir! diye tutturduğundan satıcının tuzağından kurtulamadık, kalabalığa tıkıldık kaldık, Satıcı, tesbihini içine koyduğu kirli mendili yere bıraktıktan sonra şöyle dedi:

— Vatandaşlar, mendil içindeki tesbih, işte burada yılan oladursun, biz de burda boş durmayalım, kendi işimize bakalım. —Cebinden bir pa-

ket alıp içinden bir traş bıçağı çıkardı— İşte sizlere Alaman tekniğinin ve Alaman endüstrisinin son icadı ve dünyayı hayrette bırakan bir mucizeyi takdim ediyorum. Şu gördüğünüz traş bıçağının iki altta, ikisi de üstte olmak üzere dört yüzü var. Herbir yüzüyle, en sert sakallılar bile on kere traş olur. Demek, bır bıçakla kırk kere traş olacaksın ki, herbir traşın bedavaya gelir. Hatta bedavadan bile ucuz sayılır. Fabrikası, malın reklâmı olsun diye hiç kâr almamakta, biz de vatandaşa hizmet için maliyetine satmaktayız. —Cebinden çıkardığı makaranın ipliklerini açtı, iplikleri kat kat çile yaptı— Vatandaşlar, bu traş bıçağı halis çelik olup, işte gözünüzün önünde, dört kat, sekiz kat, nah bu da onaltı kat, işte bu da otuziki kat olan ipliği bir küçük darbeyle kesmektedir. Bir paketi üçbuçuk lira olup, üç paket birden alanlara tenzilâtlı olaraktan on lira, altı paket alanlara ayrıyeten bir de reklâm fiyatına on liralık traş sabunu ikramiye olaraktan bedavadan verilmektedir. Hani, var mı isteyen? Satışımız başlamıştır vatandaşlar!

Satıcı, reklâm sözlerini sürdürürken Bayan Redmavs da arsız çocuklar gibi tutturmuş, «Yılan nerde?», «Görelim yılanı!», «Yılan ne zaman çıkacak?» deyip duruyordu.

Satıcı, durmadan paraları toplayıp paket paket traş bıçağı satıyordu. Başka meraklılar da yılanı görmek için tutturunca, artık traş bıçağı alıcısısı da kalmadığından, insan çemberinin ortasındaki satıcı yerden aldığı mendili, belinin altına bacaklarının ara yerine ta apışına koyup araladıktan sonra mendili kurcaladı, aradan başparmağının ucunu göstererek,

— İşte, işte! Bakın! bakın! Bakın, nasıl oynuyor. Yılanın başını gördünüz, hepsini görmek isteyen var mı? diye bağırdı.

Kalabalıktan,

— Tuh, Allah belânı versin!...

— Vay utanmaz, vay...

— Tuh sana!...

Diye söylenenler satıcının üstüne yürüdülerse de, satıcı tabanları yağlayarak kaçtı.

Gelgelelim, bizim Amerikalı kadın,

— Aman iyice görmedim uzaktan... diyerek satıcının ardından seğirtmek isteyince onu zorla kolundan tutup durdurabildik. Bir bileğicinin önüne geldik. Bileğici,

— Bıçak, ustura, kama, pala, çakı, şiş, balta, kılıç bilenir. Verin sizinkini de bileyelim... diye bileğime yapıştı.

Ondan zorla kurtulup bir esansçının eline düştük. Esansçı, elindeki camekândan çıkardığı püskürteçle, reklâm olsun diye üstümüze başımıza yağlı bir koku püskürterek, malının reklâmını yapmaya başladı:

— Hacıyağının, karanfil yağının, gülyağının en güzel bende bulunur. Zengin çeşitlerimiz vardır.

Bize püskürtülen yağlı koku, her nasıl bir kokuysa, Bayan Redmavs zehirli gaza tutulmuş gibi kendinden geçti, azkala bayılayazdı. Koku, giysisine bulaşmış sanıp üstünü başını paraladı. Ama kokudan kurtulamadı Çünkü o yağlı koku saçına, derisine bulaşmış, sıvışmıştı. Kuyruğuna teneke bağlanmış kedi gibi, kendi kendinden kaçmak istediyse de, önümüz ardımız tıkalı olduğun-

dan yol açamadı. Neyse kokuya alıştı da biraz yatıştı.

Biz şu kalabalıktan kurtulalım derken, herifin biri koluna yapışmasıyla bizim Selim Hoca'yı çekip aldı bir kalabalığın ortasına dikip, cebinden çıkardığı makineyle Hoca'nın saçlarını kesmeye başladı. Zavallı Salim Hoca, zorlu berberin pençesinden kurtulmak için bir zaman çırpındıysa da, olasını bulamayınca başını berberin pençesine teslim etti. Berber, hem Selim Hoca'nın saçlarını —koyun kırkar gibi— kırpıyor, hem de sattığı traş makinesinin reklâmını yapıyordu:

— Dur yolcu! Haftada bir berbere gidip bir traşa beş lira, on lira verme! Hem de berberde sıra bekleyip kıymetli zamanını kaybetme! Çünkü büyüklerimiz, taym iz mani, yâni vakit nakit, demiş. İşte, şu vatandaşın saçını traş ettiğim bu makineyle, hem de beş dakikada saç traşı olabilirsin. Vatandaşımızı, reklâm olsun diye para almadan gözünüzün önünde traş ediyorum.

Berber, lâfının arkasını getiremedi. Çünkü Selim Hoca, kaçmak için berberin boş bulunmasını beklermiş. Bir atılışla berberin elinden kellesini kurtarıp veryansın kaçtı. Biz de, arkadaşımızı ardından izledik. Gelgelelim, bitürlü satıcıların başlarına topladıkları kalabalıktan sıyrılıp Eminönü'ne ulaşamadık. Otomobil içinden hoparlörle bağırıp bir spor kulübünün yararına piyango satanın çevresindekilerden kurtulup, patates soyma makinesi satanın başına topladığı kalabalığın arasına karıştık. Ordan kurtulduğumuzda, «Hediyesi on lira» diye âyet levhaları, din kitapları, karınca duası, bereket duası, yangın duası

satıcısının meraklıları içine girdik. Cam kesici elması satan, yine otomobilde gömlek satan... Bre aman, kurtuluş yok mu yahu... Derken Bayan Redmavs'ın adamın biriyle dolaşmakta olduğunu gördük. Bu adam, çakmaklara gaz doldururmuş. Çakmağınıza gaz koyalım diye kadıncağızın çantasına yapışmış ki, çantadan çakmağı alsın da gaz doldursun... Kadın, dilinden anlamaz. Çantada çakmak yok, dolmakalem var. Bu kez, adam dolmakalemine zorla çakmak gazı doldurmaya kalkmaz mı! Kalemi, çakmak diye kullandıracak aklınca... Bu arada, duvarın dibindeki gölgeye sığınmış bir dilekçeci de,

— Bayan, bir şikâyetiniz varsa dilekçe yazalım... diyordu.

Şemsiye tamircisini, solucan, trişin ve hertürlü barsak kurdu döken ilâç satıcısını geçmiştik ki, yeniden bir kalabalığın arasına sürüklendik. Bu kez bir leke sabuncusunun tuzağına girmemiş miyiz! Satıcı şöyle sesleniyordu:

— Bayanlar, baylar! Amerikan kimyagerlerinin son icadı olan bu leke ilâcı, zencinin derisini bile ağartıyor. Yağ, kir, pas, gaz, boya, mürekkep lekeleri gibi hertürlü lekeyi derhal çıkarır. Tecrübesi bedava. İşte siz de gözlerinizle görün...

Eğilip önündeki limon sandığından yapılma küçük derme çatma masadan aldığı mürekkep şişesinin kapağını açtıktan sonra, hemen önünde duran Bayan Redmavs'ın ipekli elbisesine mürekkebi boca etti, kadının ipekli elbisesini alaca bulacaya boyadı. Sonra lekenin nasıl çıkarılacağını anlatmaya başladı:

— İşte bir eski diş fırçası. Diş fırçasını bir

bardaktaki suya batırdıktan sonra, leke sabununa sürtüp lekenin üstünün güzelce fırçalayınız.

Fırçaladıkça köpürdü, kadıncağız köpükler içinde kaldı. Ama leke bitürlü çıkmıyor, gittikçe yayılıyordu.

— Şimdi efendim, şimdi... Lekeden iz bile kalmayacak ve kumaş eskisinden yeni olacak...

Bir dakika, beş, on, onbeş dakika...

Abbas efendi, yanındaki kadına yapılan bu onur kırıcı davranışı erkekliğine yediremeyip leke sabuncunun yakasına yapışarak herifi tartaklamaya başladı. Satıcı,

— Az müsaade, her şeyin bir kolayı var, şimdi leke meke kalmaz! deyip bizim ve ordaki herkesin şaşkın bakışları arasında eline aldığı bir traş bıçağıyla Bayan Redmavs'ın entarisindeki mürekkep lekeli parçayı kesip, acaba ne olacak dememize kalmadan kaçıp kalabalığa karıştı.

Bayan Redmavs büyük bir üzünçle avludaki çayıra oturdu. Nerdeyse ağlayacaktı. Nasıl ağlamasın, leke sabuncu entarisini kestiğinden zavallı kadının meme torbası ortaya çıkmıştı. Erkal, kadının üzüntüsünün buyüzden olmadığını söyledi. Yine kulağına koyup dinlediği bir habere göre, uzaydaki akrabası astronottan haber alınamıyormuş, çünkü uzay aracının konuşma aygıtı bozulmuş; yâni Bayan Redmavs'ın akrabası uzayda kaybolmuş.

Selim Hoca,

— Hadi burası çok kalabalık da biz ondan kaybolduk, ama koskoca, bomboş uzayda da insan hiç kaybolur mu! diye astronotun kaybolmasına pek şaştı.

O sırada ordan burdan sesler duyduk:

— Kaçın, kaçın... Belediye!

— Belediyeciler!...

— Belediye zabıtası geliyor ulan, kaçsana!...

Bir haragüradır başladı, kaçan, koşan, atlayan, zıplayan, orası bir ana-baba gününe döndü. Öyle oldu ki, ben de itile kakıla, o sele kapılıp koşmaya başladım. İki kez yere yuvarlandım, az kaldı ayaklar altında ezilecektim. Çok şükür bu kaçıp kovalama, bu koşuşma arasında biz de kendimizi Eminönü alanında bulduk. Vah eyvah ki, aramızdan biri eksikti, bir kayıp vermiştik. Bayan Redmavs yoktu. Demek o kaçışma, koşuşmada kadın ortadan kaybolmuş, kimbilir nereye sıkışıp kalmış, belki de ezilmişti.

Mevtî'den bir şiir:

Düşe kalka tekme yumruk aha gider
Deh çüş diye ayı gibi oha gider
Şaha kalkar çifte atar şaha gider
Ahlarımız yükselir Allah'a gider
Ha gider ha ha gider ha, bak ha gider
Koca kadın gitti gider, daha gider!

Abbas efendi, ahvah etmeye başladı. Biz, Selim Hoca, Bayan Redmavs'a abayı yaktı derken, oysa kadına asıl abayı yakan Abbas efendi'ymiş. Selim Hoca, çok dertli olan arkadaşımız Abbas efendi'yi avutmak için, Bayan Redmavs'ı kötülemeye başladı:

— Canım, ahvah etmeye değmez, pek de öyle vurulacak karı değildi; kara idi, kuru idi.

Abbas efendi buna karşılık, demek çoktanberi karısız kalmış ve karısızlık başına vurmuş olacak ki,

— Ne de olsa karı idi... dedi.

Selim Hoca, Abbas efendiyi soğutmak için,

— Ama boyu senden yukarı idi... dedi..

Abbas efendinin bir konuşma özelliği vardı, kendi köyünün ağzıyla konuşur, «Ne olursa olsun» demez, «N'ossa ossun» der ve «Varsın olsun» demez, «V'assın o'ssun» derdi. Selim Hoca'ya da,

— N'ossa o'ssun, karı idi... dedi.

Bundan sonra aralarında şu konuşma geçti:

— Parası bol, darı idi. Saçları da sarı idi.

— Sarı idi, marı idi, ama gene karı idi.

— Gözleri gök duru idi, görmesi kıt yarı idi.

— Şu ömrümün kahrı idi, n'ossa o'ssun karı idi.

— Yedi canlı, diri idi. Kazık gibi biri idi. Zekâsı da geri idi.

— V'assın o'ssun karı idi.

Abbas efendi, «Karı idi» diyor, başka bişey demiyordu.

— Katır gibi iri idi. Biraz çolak yanpir idi. Bacakları boru idi.

— N'ossa o'ssun karı idi.

Memleketindeyken saz şairliği de yapmış olan Abbas efendi, Yenicami'nin merdiven basamaklarından birine çöktü, hem ağlayıp hem de başına na gelenleri şiir olarak yüksek sesle ve yanık yanık türkü çağırarak anlatmaya başladı. Söyledikleri öyle etkiliydi ki, başına büyük bir kalabalık toplandı.

İşte yanık Abbas efendi'nin aşkından tüten türküsü:

Kara idi kuru idi
Ne de o'ssa karı idi
Boyu benden yukar'idi
N'ossa o'ssun karı idi

Parası bol darı idi
Saçları da sarı idi
Sarı idi marı idi
Ama gene karı idi

Gözleri gök duru idi
Görmesi kıt yarı idi
Şu ömrümün kahr'idi
N'ossa o'ssun karı idi

Yedi canlı diri idi
Kazık gibi biri idi
Zekâsı da geri idi
V'assın o'ssun karı idi

Katır gibi iri idi
Biraz çolak yanpir'idi
Bacakları boru idi
N'ossa o'ssun karı idi

Karttı ama haşar'idi
Başa vuran bahar'idi
Hayatımın kumar'idi
N'ossa o'ssun karı idi

Melek idi huri idi
Cefası da cevri idi
Tam sevişme devri idi
Bana uygun karı idi

Yüreğimin uru idi
Gözlerimin nuru idi
Yaşamımın varı idi
Bana göre karı idi

BU, ÇOK SIKIŞAN BİR AMERİKALI KADININ VAPURDA ÇİŞ ETTİRİLEREK RAHATLANDIRILMASIDIR

Zavallı Abbas efendi, Bayan Redmavs'a öyle körkütük yanmış, sırılsıklam tutulmuş ve zilzurna vurulmuş ki, Eminönü alanındaki yaya geçidi köprüsünün ortasında durup, iki elini ağzına boru yapıp, İstanbul'un en kalabalık alanına doğru, yarı ağlayarak, yarı sızlayarak,

— Bayan Redmavs, kurbanı olduğum Bayan Redmavs, kulu kölesi olduğum Bayan Redmavs! Nerelere gittin, nerelerde yittin Bayan Redmavs?. diye sesi çıktığınca ünnemeye, dertli dertli inlemeye başlayınca, o alandan geçmekte olan binlerce kişi, bırakıp her işi, arabalar bile durdurup geçişi, tıkanıp alanın geliş-gidişi, herkes başını kaldırıp, köprü üstünde durup bağıran, yüreğinin ataşı başına vurmuş bu deliyi seyre daldı ve bakakaldı.

Aklı başından giden yoldaşımız Abbas efendi'yi artık bu gönül derdinden sağalmaz diye gözden çıkardığımızdan, onu orda bırakıp, o zavallı, geçit köprüsü üstünde yanık yanık ünneye kosun, geri kalan biz üç yoldaş herbirimiz bir yana dağılıp Bayan Redmavs'ı aramaya, yitik Amerikalı kadını bulalım bulmayalım, sonunda şu belli sa-

atte geçit köprüsü üstünde buluşmaya sözkesiştik.

Çok geçmeden Erkal, Bayan Redmavs'ı, Yenicami önünde güvercinler için darı, mısır satan satıcıların arasında çırpınırken görmüş. Kimisi kör, kimisi yarı kör, kimisi bakarkör, kimisi çalık, kimisi çolak, kimisi sağır, kimisi topal, kısacası herbiri bir türlü sakat, sakat olmayanları da saç-baş dağınık, bağır açık, yalınayak, üstbaş yırtık pırtık, kızlı oğlanlı çocuklar, erkekli kadınlı yaşlılardan oluşan bu satıcılar ellerinde yem tasları, yem tenekeleriyle Bayan Redmavs'ı iyice kuşatıp çemberleyip, eteğinden, kolundan, yanından yeninden dürtüp dürteleyip çekiştirerek, darı satın alıp cami güvercinlerine serperek sevaba girmesi için zorluyor, tartaklıyor, sallayıp silkeliyorlarmış. Dil bilmez yol bilmez iz bilmez zavallı Bayan Redmavs anlasa ne dediklerini, bir tas değil, bir çuval darı satın alıp canını ellerinden kurtaracak ama, ne yapsın ki zavallı kendisine ne yapılmak istenildiğini anlayamadığından boşuboşuna çırpınarak yem satıcılarının saldırılarından kurtulmaya uğraşıyormuş.

Erkal, Tanrıya sığınıp, ortaya dalıp, kadını ellerinden alıp, neyin ne olduğunu anlatınca, Bayan Redmavs da herbir satıcıdan ayrı ayrı birer, ikişer, üçer, beşer tas darı satın alıp güvercinlere serperek erinmiş. Öyle erinmiş, öyle de sevinmiş ki, bu güvercinlerle yem satıcılarının resimlerini, filmlerini de çekmiş.

Buluşma zamanı sözkesiştiğimiz yerde toplaştığımızda Yenicami minarelerinden teknik ezan, yâni müezzin ağzıyla değil de, ses bandın-

dan hoparlörle öğle ezanı okunmaktayken Abbas efendi de hâlâ,

— Bayan Redmavs! diye bağırmaktaydı.

Teknik ezanın «Hayyı alessalâh!» sesiyle bizim Abbas efendi'nin yanık yanık «Bayan Redmaaavs!» sesinin birbirine karışması ordakileri çok kızdırdığından, radyoda araya girmiş yabancı istasyon gibi ezanı karıştırıp bozan Abbas efendi'ye,

— Sus herif! diye bağırıp üzerine yürüyorlardı ki, Erkal, Bayan Redmavs'ı bileğinden kapmış, yanımıza geldi. Bütün yanık gönüllülerde olduğu gibi Bayan Redmavs'ı görünce utançtan Abbas efendi'nin yüzü kızardı, alı al moru mor olup, çok kötü bozuldu, çenesi tutulup dili kenetlendi. Kendine gelesiye, sersemliği geçesiye bir zaman konuşamadı. O sırada Erkal da bize, güvercin yemi satıcılarıyla olup bitenleri, başlarından geçenleri anlattı.

Yaya geçidi köprüsünün üstü, çakmak taşı, ocak çakmağı, düğme, rozet, ayna, traş bıçağı, kaçak Amerikan cıgarası, bebek, resim çerçevesi, küllük leke sabunu, simit, lahmacun, oyuncak, gömlek, kazak, gözlük, çukulata, çiklet ve daha bunlara benzer şeylerin satıcılarıyla doluydu. Bayan Redmavs, Yenicami avlusundaki satıcılara alışmış olacaktı ki, burdaki satıcıları kanıksamıştı artık. Ama o geçit köprüsünde dilenciler, satıcılardan çoktu. Bayan Redmavs da gözlerini açmış, şaşkınlıkla dilencileri seyrediyordu. Gerçekten de dilenciler, bakılmadan geçilecek gibi değildi. Bayan Redmavs, Erkal'a demiş ki:

— Bunlar herhalde dilenci olacak. Ben dünyanın hemen her yerini gezdim. Türlü yerlerde

türlü dilenciler gördüm. Ama sizdeki dilenci türlerini hiçbir yerde görmedim. Ne kadar zengin dilenci türü var sizde...

Ben bu sözleri duyunca,

— Yahu bunlar dilenci değil desek kadına, burası dilencilik müzesidir desek, nasıl olur?... dedim.

Selim Hoca,

— Bu Amerikan zenginleri kolleksiyon meraklısıdır; en iyisi bunlar dilenci kolleksiyonudur diyelim... dedi.

Bayan Redmavs'ın önünde durduğu dilencinin bir ayağı hiç yok, olan ayağı da şöyle incecik, öyle de upuzundu ki, dilenci bu upuzun tek bacağını bir saz gibi kucağına alıp bağrına basmış, ayağını omuzuna atmıştı; insana sanki ayağını saz diye çalacakmış gibi geliyordu. Çünkü, el parmaklarıyla omuzuna attığı ayağının parmaklarını durmadan karıştırarak sanki saz akordu yapıyor, ayak parmaklarının arasında ses arıyordu.

Belden aşağısı olmayan bir kadın dilenci de takunyeli iki eli üzerinde sürünerek yürüyordu. Birini memesinden emziren altı çocuklu bir dilenci kadın. Daha bunlara benzer benzemez her türde dilenci vardı.

Bizim uydurduğumuz yalanları Amerikalı kadın yutacak gibi değildi. Onun için Erkal'a,

— Aman oğlum, sen bu yabancıları kandırmada turistik yalanın ustası oldun, aman yüzümüzü kara etme, öyle bir yalan daha uydur ki, Amerikalı kadının yanında iki paralık olmayalım... dedim.

Erkal:

— Buldum! dive bağırıp kadına bişeyler söyledi.

Bayan Redmavs'a, bunların Türk fakiri olduklarını, Türk fakirlerinin Hint fakirlerinden çok daha baskın çıktıklarını, burada yogi ve fakirizm gösterileri yaptıklarını söylemiş.

Bayan Redmavs, atraksiyon yapan Türk fakirlerinin resimlerini, filmlerini de çekti.

Geçit köprüsünün merdiveninden indik. Birden Bayan Redmavs, gözlerinin içi parlayarak,

— Aman bu nedir? diye sordu Erkal'a.

Sorduğu, sırtında pırılpırıl koskocaman bir sarı renkli güğümle içecek satan adamdı. Bu adam, baştan ayağa apak giysiler içindeydi. Başındaki başlığı, ayağındaki çorabı, ayakkabısı, önündeki önlüğü, tozsuz, lekesiz, aktı. Beline dolanmış süslü bir özel kemerin içine bardakları sıralamıştı. Sağ belinin yanında, bardakları yıkamaya yarar su güğümü sarkıyordu. Saçları pırıl pırıl taralı, yüzü cilâlı gibi parlak olan bu adam bir çiçek dükkânının camekânı canlanıp yürümüş gibiydi Bir elinde üç bardak tutuyor, bu üç bardağı bir özel çalgı gibi, birbirlerine tokuşturarak, inceli kalınlı çok güzel şıngırdatıyor, biyandan da bu şıngırdak ezgiye uygun sözlerle sattığı şeyi övüyordu:

— Limonata, ayran, vişne, nar, kızılcık şurubu... Buuuz! Mide delen değil Taşdelen, buuuz! Halis Taşdelen suyuyla yapıldı bunlar, duyuruz! Herkese değil, ağzının tadını bilenlere satıyoruuuz... Buz gibi buuuz... Haniya buuuz... Var mı dişlerine güvenen? Otuziki dişine kema-

ne çaldırıyor... Diline kemençe, damağına trampete çaldırıyor... Limonata, ayran, vişne, nar, kızılcık şurubu, buuuuuuz!...

Adamın sırtındaki, kendi boyundan uzun, süslü, kocaman pırılpırıl güğümün önde beş musluğu vardı; birinden kızılcık, birinden de nar suyu akıyordu. Hava çok sıcak olduğundan içecek içmeye başına toplanmışlardı. Hiç durmadan oynak bir ezgi söyler gibi sattıklarını överken, musluklarından da bu sarı, ak, kırmızı, pembe, al sıvıları bardaklara dolduruyordu. Bu görünüşüyle bir eski zaman simyacısına benziyordu. Sanki o simyacı, bir inek memesini sağar gibi, güğümünün musluklarından gökkuşağını iplik iplik, renk renk sağıp bardaklarına ayrı ayrı renkleri dolduruyordu.

Bayan Redmavs bu renkli, bu cümbüşlü, bu ezgili, türkülü, güleç yüzlü satıcıyı görünce sevinçten çıldırdı, nerdeyse satıcının bardak şıngırtısına uyup oynayacaktı. Öyle hoşlandı ki, üstüste, bardak bardak limonata, vişne suyu, ayran, nar şurubu, kızılcık şurubu içti.

Abbas efendi, yolcu yolunda gerek, diyerek Bayan Redmavs'ı çekip aldı. Bana kalırsa, kadını, ayrancıdan kıskandı.

Bir arabanın içinden, bir kurumun özel piyangosunun hoparlörle reklâmı yapılıyor, hemen arabada da piyango biletleri satılıyordu. Yine başka bir arabada gömlek satılıyor, çığırtkan hoparlörle reklâm yapıyordu. Az ötede motorlu lâhmacuncu, yanında motorlu köfteci vardı. Hepsi de, mikrofon ve hoparlörle mallarının reklâmını yapıyorlardı. İstanbul'un motorize gezginci esnafı, araba, mikrafon ve hoparlör gibi çağın en

teknik araçlarından yararlanıyordu.

Rıhtıma yanaşmış kayıklarda kızartılan balıkların mis gibi kokuları geldi. Babadan oğula miras kalmış tavalar içindeki tarihî yağlarda kızartıldığı için bu balıkların tadı daha tarihî oluyordu.

Abbas efendi, Bayan Redmavs'ın yorulmaması için, Köprü'yü yürüyüp vapurla Kadıköy'e geçmektense, burdaki, Kadıköy'e giden deniz motorlarına binmemizi önerdi. Motorcu bizi, motorun içinde ayakta bile duracak yer olmadığından motorun burnunda bir yere tıkıştırdı. Tıklım tıklım dolu olan motorda ayakta dikilecek yer bile kalmadıktan sonra, motorcunun baltaburun çığırtkanı yarım saat kadar daha,

— Şimdi kalkıyor! Kadıköy! Şimdi kalkıyor! diye bağırıp, bir o kadar yolcuyu daha motora sıkıştırıp tıkıştırdıktan sonra, halatları iskele babasından çözülen motor yol aldı. Motora o kadar çok yolcu tıkıştırılmıştı ki, gitgide artan ağırlıktan motorun gittikçe denize doğru alçaldığını görüyorduk. Ama usta kaptan, motorun döşeme tabanıyla deniz tastamam bir düzeye gelince, yâni batmadan az önce motoru iskeleden ayırdı. Rıhtımdaki bikaç yolcu daha motora atlamak istedilerse de, Haliç'in suyuna düşmeyi göze alamadıklarından rıhtımda kaldılar. Değil bir yolcu daha almak, denizle bir düzeyde öyle kılı kılına gidiyorduk ki, tepemizden bir martı üstümüze pislese, martı tersinin ağırlığından bile dengesi bozulup motor batabilirdi.

Galata Köprüsü'nün altındaki geçitten geçtik, gidiyoruz.

Motorun biletçisi —ki hem de çığırkanı, çı-

macısı, tayfası, makinist yardımcısı ve ikinci kaptandı— «Önde yer var, ilerleyin!» deyince, motorun kıçındaki yolcular bu sözü gerçek sanıp,

— Durmayalım, ilerleyelim, ilerleyelim! diyerek öndeki yolcuları omuzlayıp itmeye başladılar. Herkes «İlerleyelim!» diyerek önündekini itiyordu. Motorun en önünde olduğumuzdan bizim önümüzde iteceğimiz hiç kimse yoktu. Arkamızdan itenlere karşı denize düşmemek için canla başla direniyor ve Bayan Redmavs'la birlikte biz beş yoldaş bizi iten onca yolcuyla başedebiliyorduk. Ha düştük denize, ha düşeceğiz... Daha da bağırıyorlardı arkamızdakiler: «İlerleyelim, önde yer var, ilerleyelim!...»

Ben artık dayanamayıp,

— Önde yer var, çoook... Ta Marmara'ya, Akdeniz'e, Atlantik Okyanusu'na kadar yer var. Kendine güvenen varsa, gelsin buraya da ilerlesin bakalım. Yahu, itmeyin be!... İlerleyecek değil, kımıldayacak bir ayaklık yer kalmadı, denize düşeceğiz! diye bağırınca yolcu kalabalığı ortasından düdük gibi öten bir ses duyuldu:

— İlerlemek isteyen her zaman ilerler; yeter ki insan istesin...

Düdük sesli adamın bu sert uyarısı karşısında yolculardan bir kahkaha koptu, böylece sinirler biraz gevşedi.

Sarayburnu'nun önüne gelmiştik ki, yükselen dalgalar çarptıkça salıncakta gibi sallanıyor, hem de ıslanıyorduk. Buna pek ıslanıyorduk denilemez, çünkü kuru olan hiçbir yerimiz kalmamıştı. Her dalga geldikçe ıslaklığımız daha artı-

yordu. Dalgaların çarpmasıyla en çok yıkılan Bayan Redmavs'tı. Erkal'ın dediğine göre, fizik dersinde okumuşlardı, dalga geniş satha çarpınca şiddeti, satıh genişliğinde artıyordu. Bayan Redmevs'ın da, boyu bizden uzun olduğundan dalgaların ona çarpma sathı da bizden genişti. Bu yüzden her dalga çarpışında kapaklanıyordu. Bu durumda, en kısa boylu olanın en öne geçmesi gerekiyordu. Bu da bendim. Bayan Redmavs'ı arkamıza alıp ben motorun en burun yerine gemi aslanı gibi dikildim. Denizin sert yeli ve dalgaların kamçısı yüzüme ve göğsüme çarptıkça bana bir hiddet bana bir şiddet geldi, yüzmesini bile bilmediğim halde damarlarımda deniz suyunun dolaştığını, okulda hepimize öğretildiği gibi Barbaros'un torunu olduğuma inanmaya başladım. İşte o zaman neden bir deniz kurdu kaptan olmadığıma, bana yazık olduğuna acınıyordum ki, birden çarpan bir sert dalgayla döşemeye kapaklandım. Baktım, Bayan Redmavs da yanımda, o da düşmüş. Yahu, bizim yoldaşların gözü beni görmeyip, hepsi de Bayan Redmavs'ı kurtarma çabasına düşmezler mi! Neyse, ben de kadının bacaklarına sarıldım da öylece yeniden ayağa dikildim.

Bundan sonraki yolculuğumuzda pek önemli, anlatmaya değer bir olay geçti denilemez. Yalnız bikez motor stop etti. Bikez de az kalsın bir şileple çarpışıyorduk. Motor durunca, yolcular öyle bir telâşa, paniğe kapıldılar ki, az kaldı tekne durup dururken batacaktı. Yolculardan kimi dua ediyor, kimi yüksek sesle tekbir getiriyor, kimi karaya doğru bağırarak imdat istiyor, kimi de «Yüzme bilenler denize atlasın da tekne hafif-

lesin hiç olmazsa bizim gibi yüzme bilmeyenler kurtulsun!» diye bulunmaz akıllar veriyordu.

Bu can pazarı kargaşalığında Bayan Redmavs yine o ufacık radyoyu kulağına dayamış, sevinçli sevinçli gülüyordu.

— Aman Erkal oğlum, yoksa zavallı kadın ölüm korkusuna kapılıp delirdi de ondan mı gülüp duruyor? dedim.

Oysa neymiş! Uzay aracı dünyayı fırdolayı dönüp dururken, bilmem kaçıncı dönüşünde, yörüngesinin dünyadan en uzak yerine varacakmış. İşte şimdi Bayan Redmavs radyo haberinden öğrenmiş ki, akrabası olan astronotun uzay aracı, yörüngesinin dünyadan en uzak noktasında bulunuyormuş. Bayan Redmavs'ın sevinci bundanmış.

Neyse uzatmayalım, motor onarıldı. Motorda bir zaman yayık ayranı gibi çalkalandıktan sonra, daha yiyecek ekmeğimiz, içecek suyumuz varmış ki, Kadıköy rıhtımına yanaşıp ayağımızı karaya bastık.

Niyetimiz, Bayan Redmavs'ı Çamlıca tepesine çıkartıp oradan Boğaziçi'ni, Marmara'yı seyrettirmekti. Gelgelelim, rıhtıma çıkar çıkmaz Bayan Redmavs'la konuşan Erkal, kadının çişi geldiğini, buralarda nerde helâ bulabileceğimizi sordu. Helâ mı? Aman! Helâ nerde yahu? Ona buna sormaya başladıksa da, kimse bilmiyor.

Elbette böyle olur; limonatacının bardak şıngırtmasını beğenip de bardak bardak buzlu limonataları, ayranı, vişne suyunu, kızılcık, nar şurubunu içince elbet çişi gelir. Gelir gelmesine de, böyle uygunsuz yerde mi gelir?

Helâyı sorduklarımızdan birisi, vapur iskelesinde olabileceğini söyledi. Öyle ya, günde bikaç bin yolcu burdan vapura binip, vapurdan indiğine göre, bunca insan içinden helâya gitmesi gerekenler de çıkar diye düşünüp elbet iskeleye helâ yapmışlardır. Helânın yerini sorduğum gibi öyle kızdı ki, işaret parmağını, bir karış açtığı ağzına sokup,

— Nah, işte burda! diye bağırdı.

Ben o zaman,

— Benim için değil, bu bayan için... Açıkta edemez, kapalı helâ yok mu? diye sordum.

Adam avaz avaz bağırıyor, ama ne dediği anlaşılmıyordu. Başka iskele memurları da yığıldı başımıza. Ben bu yabancı turist kadıncağızı rahatlandırmak için helâ aradığımızı, burası iskele olduğuna göre, burada helâ da olması gerektiğini anlatmaya çalıştım. Hadi vapurdan çıkan yolcular evlerine koşuyorlar, ya burdaki memurların nasıl şeyettiklerini sordum. Evet, iskelede helâ varmış ama, memurlara mahsus helâ olduğundan, bu helâyı memurlardan başkaları kullanamazmış. O zaman, Bayan Redmavs'ın da eskiden Amerika'da memurluk yapmış olduğunu, buyüzden memurlara mahsus helâyı kullanmaya hakkı olduğunu anlatmaya çalıştım. Hayır, bu, yalnız iskele memurlarına mahsus helâymış. Ben de o zaman, memleketimizde, «Erkeklere mahsus helâ» ve «Eşeklere mahsus helâ» olduğunu bildiğimi ama memurlara mahsus ve özellikle iskele memurlarına mahsus helâyı ilk olarak duyduğumu söylemek zorunda kaldım. Ne yazık ki Bayan Redmavs iskele memurluğu yapmadığına göre, burdaki helâda rahatlanamayacaktı. Hiç-

kimseden korkmadan ve çekinmeden söylediğim bu hakikat bile işe yaramadı.

Zavallı Bayan Redmavs sıkıştıkça sıkıştı. O yana koştuk, bu yana daldık, ona sorduk, buna danıştık, ama helâ bulamadık. Kadıncağız, sidik zorlamasından öyle terledi, öyle terledi ki, bana, sidik torbasındaki bütün sidikler ter olarak fışkırıp derisinden dışarı sızmış gibi geldi. Belki de kendini tutmaktan kadıncağızın sidik torbası çatlamıştı.

Neyse, vicdanlı bir iyiliksever kişi çıktı da, Bayan Redmavs'ın acıklı durumunu görüp, bize genel helâsı bulunan bir caminin yerini tarif etti. Sora soruştura o camiyi bulduk. Koşarak gittik. Koşarak gittik dediysem, lâfın gelişi. Yoksa kadıncağızın değil koşacak, doğruca yürüyecek hali bile yoktu. Bacaklarını açamadığından —açsa zavallının altı boşalacaktı— adım adım gidebiliyorduk.

Biz o halde cami avlusuna dalınca, Bayan Redmavs'ı cami görmeye gelmiş turist sanan kayyum, yüklü bahşiş parası alırım umuduna kapılıp, kadının ayaklarına terlik koşturdu.

— Aman, helâ nerde?

Onarılmakta olduğundan iki aydanberi helâ kapalıymış. Tuuu, buraya dek boşuna mı geldik?

Onarılmakta olan cami helâsının dolaylarında dönüp dolaştığımızı gören bir başka iyiliksever, iki eli apışında iki büklüm olmuş inleyen Bayan Redmavs'ı görünce, kadının doğum sancısı mı tuttuğunu sorup bize doğumevinin yerini anlatmaya başladı. Kadının zora gelmesinin doğumdan değil, sidik zorlamasından olduğunu öğrenince eliyle gösterdiği hana gitmemizi salık

verdi. Vardık hana. Hanın içinde helâ nerde diye aranırken, hanın alt kattaki kahvecisi, birinci katta helâ olmadığını, ikinci ve üçüncü kattaki helâların da kilitli olduğunu, önüne gelen helâya girip kirletmesin, yalnız kendileri kirletsin diye, helâ anahtarlarının da yazıhane sahiplerinde bulunduğunu, ancak dördüncü, beşinci katlardaki helâların açık olduğunu, asansöre binip beşinci kata çıkmamızı söyledi.

Abbas Efendi'yle Selim Hoca, kollarına girerek zavallı kadını asansöre soktular. Erkal'la ben de girdik asansöre. Düğmeye bastık, yukarı çıkıyoruz, ikinci katı geçtik, üçüncü kata gelmek üzereyken asansör zınk dedi durdu. Yahu sen şu belâya bak, şu başımıza gelenlere bak... Olmadık belâ, arayıp tarayıp bizi buluyor. Şimdi asansörün bozulacağı zaman mı? Bayan Redmavs'ın Eminönü alanında içtiği ayranlar, limonatalar, vişne suları, nar ve kızılcık şurupları, yüzünden, alnından ter biçiminde şıpır şıpır damlamaya başladı. Ter yetmedi, biyandan da ağlamaya başladı. Ben susturmaya çalıştıkça Abbas Efendi bana,

— Bırak ağlasın kadın yahu, işeyemiyor, hiç olmazsa ağlasın da biraz olsun boşalıp açılsın... dedi.

Sonunda kadın asansörün döşemesine oturdu. Biz, asansörün duvarına gümgüm vurup bağırmaya başladık.

Aşağıdan, yukardan gelen karışık seslerden anladığımıza göre, asansör bozulmamış, daha da kötü, elektrikler kesilmiş, ondan asansör deliğinin orta yerinde kalmışız. Ben baktım olmayacak,

sanki Bayan Redmavs Türkçe anlarmış gibi, artık nasıl şaşırmışsam, kadına,

— Bırak yahu, koyver gitsin... Bırak! Koyver! diye bağırdım.

Ben böyle «Bırak, koyver!» diye bağırınca, dışardakiler lâfı kendilerine mi anladılar da, asansörün kayışını mı bıraktılar, zincirini mi koyverdiler nedir, asansörümüz aşağı doğru inmeye başladı. Belki de cereyan gelmişti. Ama Bayan Redmavs'ta bir daha o merdivenleri çıkacak hal kalmamıştı. İşte o zaman Erkal,

— En iyisi, biz Bayan Redmavs'ı Çamlıca'ya çıkarmaktan vazgeçip hemen vapura koşalım. Nasıl olsa vapurda helâ vardır... dedi.

— Hay aklınla bin yaşa Erkal oğlum, bunu daha önce neye söylemedin?

Bayan Redmavs yürüyecek, adım atacak gibi değildi. Selim Hoca'yla Abbas efendi bir çocuğa uçtu uçtu yapılır gibi, kollarına girip kadını iskeleye uçurdular. Hemen biletleri alıp vapura daldık. Şansımız varmış ki, vapur da iskelede hazırmış. Vapura dalmamızla, Bayan Redmavs'ı helâya koşturduk. İçerde adam var, helâ kapalı olduktan başka, daha kaç kişi sıkışmış ki, helâ kapısı önünde uzun bir kuyruk olmuş. Bayan Redmavs kuyrukta sırasını aldı. Bir zaman kıvrandı, eğildi, büküldü, sonra birden yüzünün kasları yumuşayıverdi. İşte o zaman Abbas Efendi sırıtarak, bayan Redmavs'ın bacaklarını gösterdi. İsteristemez ben de güldüm. Kadıncağız iyice boşalıyor, bacaklarından aşağı şarılşarıl sular akıyordu. Öyle sanırım ki, işte o anda, dünya farkında değildi ama, dünyanın en uzun işeme rekoru kırılmaktaydı. Çünkü Bayan Redmavs'ın sal-

dığı sular bacaklarından aşağı dakikalarca aktı durdu.

Her ne olursa olsun, sonunda kadıncağız rahatlamıştı. Yüzü gülüyordu. Küçük radyosunu kulağına yapıştırmıştı. Akrabası astronotun uzay aracındaki bir arıza, yerden yönetilerek onarılmıştı.

Helâî'den bir ikilik:

«Aklı olan sıkışınca edip rahatlar
Akılsızlar helâ diye dört döner patlar»

BU, BİR AMERİKA'LI KADINA İSTANBUL'UN GÜZELLİKLERİNİN ANLATILMASIDIR

Saatlerce dolaştırıp da bir işetecek yer bulamayıp, sonunda kadıncağızı vapur helâsının kapısında, hem de biz dört erkeğin arasında şakır şakır altına işettiğimizden dolayı öyle utanç duymuştuk ki, başımızı kaldırıp da kadının yüzüne bakamıyorduk. Yine içimizde Selim Hoca yürekli çıkıp,

— Hadi, güverteye çıkalım da Bayan Redmavs'a İstanbul'umuzun güzelliklerini gösterelim... dedi.

Kulağıma da eğilip,

— Güvertede sert Boğaz yeli esip üfürüp kadının üstündeki çiş ıslaklığını kurutur da ondan güverteye çıkalım dedim... diye fısıldadı.

Öyle ya canım, şu Amerikalı kadına İstanbul'u gezdirip gösterelim derken, kadının başına olmadık belâyı getirmiştik; hiç olmazsa şimdi vapurun güvertesinde, Boğaziçi'nin sert yeli de püfür püfür eserken kadıncağıza İstanbul'dan biriki güzel şey de gösterebilseydik, ne iyi olurdu.

Güverteye çıktık. Vapur, Sarayburnu'yla Kızkulesi arasına doğru ilerliyordu.

Selim Hoca,

— Bu dediklerimi bayan Redmavs'a, kelime atlamadan, bir bir çevirmelisin Erkal oğlum... deyip söze girişti:

— Efendim, bu İstanbul kenti, dünyanın incisi ve kentlerin birincisi ve de yeryüzü cenneti olup o denli güzel bir yerdir ki, yüzyıllardan beri onu çirkinleştirmek için elbirliğiyle elimizden her ne gelirse yaptığımız halde, yine de İstanbul'u çirkinleştirmeyi başaramadık. Vah yazıklar ki, bunca çirkinleştirme çabalarımız boşa gitmiştir. Bir sokak yosması haspaya benzer bu İstanbul kenti, biz çirkinleştirmeye çalıştıkça daha da güzelleşmiştir. Kirli, pasaklıyken de yosma, bir eşi bulunmaz haspadır. Tarih, tarih olduğundan beri, herkesin gözü bu haspada olduğundan onu kuşatmak için çok canlar yitmiş, bu uğurda çok yiğitler kurban gitmiştir. Hazret-i Peygamber efendimiz şöyle buyurmuşlardır:

«Letüftehanne'l-kostantaniyyetü ve le ni'mel emîr emirüha ve le ni'mel - ceyş zâlik - el - ceyş.»

Zavallı Erkal şaşkınlıktan apışıp kalmıştı. Onun yarım yamalak İngilizcesi bu sözlerin hiçbirini çevirmeye yetmediğinden zavallı şaşkın oğlan, Selim Hocanın ağzının içine bakıyordu.

Selim Hoca coştukça coşmuştu. Vapurun güvertesinde, sanki camide cuma hutbesinde va'zeder gibi konuştuğundan, ordaki yolcular başına toplanmışlardı. Coşan Hoca, ayınları çatlata çatlata konuşuyordu:

— Ya'niii, işbu hadis-i şerifin mânası murad olunduktaaa... İmdiii... Efendimiz buyurmuşlardır ki: «Kostantaniyye elbet birgün fetholunacaktır; onu fetheden komutan ne mutlu komu-

tan, askerler de ne güzel askerdir.» İşte o komutan, Fatih Sultan Mehemmed Han cennet - mekân...

Yolculardan kimisi, Selim Hoca'nın va'z gibi konuşmasının etkisinde kalıp duygulanmış, ağlıyordu.

Selim Hoca, karşısında ağzı açık dalıp gitmiş olan Erkal'a birden kızıp,

— Bre Erkal oğlum, ayran budalası gibi ağzını açmış, ne bakıp duruyorsun suratıma? Dediklerimi çevirsene! diye bağırınca, birden ayıkan Erkal,

— Aman Selim Hoca amca, sen sözü Arapçaya döktün, benim İngilizcem o kadarına yetmez! dedi.

Gelgelelim lâfın şehvetine kendini iyice kaptırmış olan Selim Hoca, sözleri Bayan Redmavs'a çevrilsin çevrilmesin, boyuna anlatıyordu:

— Fatih Sultan Mehemmed Han'a gelesiye bu İstanbul kenti onbir kez kuşatılmıştır. Kostantaniyye'nin hükümdarı Kostantin, kuşatmalara karşı İstanbul'un çevresini, yer durdukça duracak sağlam kalelerle fırdolayı çevirdi. Sûr denilen bu kaleler bir üçgen biçiminde olup üçgenin bir geni Eyüp, bir geni Yedikule ve bir geni de işte nah şu karşıda gördüğünüz Sarayburnu'dur.

Bu sûr kalelerinin deniz yanı içiçe iki kat duvar, kara yanı ise içiçe üç kat sağlam kale duvarı idi ve ayrıca kale duvarlarının önü hendek ile çevrilmiş idi. Kale duvarlarının üstü diş diş süslü idi.

Selim Hoca'yı dinleyenlerden biri yanındakine,

— Görürsün, dedi, bu herif en sonunda ya traş bıçağı, ya elbise askısı filân gibi bişey satacak. Bunlar işte böyle, önce ilgi çekici bir konuyu tatlı tatlı anlatıp kalabalığı başlarına toplayınca, hemen çantalarından bişeyler çıkarıp satmaya başlıyorlar.

Öbürü de,

— Satıcı olduğunu hiç sanmam, dedi, olsa olsa bu sakallı, bir cami yaptırma derneği için para toplayacaktır.

Selim Hoca, dinleyicileri daha da çoğalınca, sesi iyi duyulsun diye bir tahta kanapenin üstüne çıkmış, ordan konuşuyordu:

— Eveeeet... «Beldetün tayyibetün» denilen işbu İstanbul kenti, tarihin başlamasından, yâni Hazret-i Âdem Aleyhisselâm babamızın yeryüzüne inişinden 7800 yıl sonra ilk olarak kuşatılmış idi. O zamanın yeryüzü padişahı, yedi kere yüzbin kişilik yaya ordusu ve on kere yüzbin kişilik bindirilmiş ordusu ve on kere yüzbin kişilik atlısıyla Kostantaniyye üzerine yürüyüp, karşısına çıkan üç kere beşyüzbin kişilik düşman ordusunu tüm kılıçtan geçirip Kostantaniyye sûrlarına vardı ise de, Eyüp'le Yedikule arasındaki doruğu göklere değen, başı bulutlar delen, gökyüzüne başkaldırmış kaleler önünde takattan kesilip can verdi.

Sayı bilgisi yüzbinleri geçip milyonlara varamayan Selim Hoca konuşurken, bikez «on kere yüzbin», «beş kere beşyüzbin» diye atmaya başladı mı, artık onun atmalarının sonu-sınırı olmazdı.

Asıl şaşılası şey, Selim Hoca'nın, sanki ne de

diğini anlıyormuş gibi Bayan Redmavs'ın gözlerinin içine bak baka konuşması, Bayan Redmavs'ın da, anlamadığı halde sözün etkisinde kalıp ilkin gözlerinin yaşarması, sonra da ağlamaya başlamasıydı. Selim Hoca'da nasıl bir keramet vardı ki, dilini bilmediği kadını konuşmasıyla ağlatıyordu? Abbas efendi,

— Bu Selim Hoca'dan ben korktum, dedi, yahu dil bilmez kadını sözle ağlatıyor be... Görürsün sen, Selim Hoca bu bu kadını müslüman da yapar, hem de yapar... Yaptıktan kelli, bir de kadını kendine nikâhlar.

Selim Hoca'nın karısı olduğunu söyledim. Abbas efendi,

— Karısı olmakla? dedi. Yahu bu herif müslüman, hem de imam. Ne demek? Dört karı bile alır. Üstelik, bu Amerikalıyı müslüman yapacağından bir de sevaba girer. Bak, bak yahu, bak... Biz yapsak günaha gireriz, senin Hoca hem karıyı alacak, hem de üstelik sevaba girecek...

Evet, Bayan Redmavs ağlıyordu; bizler de onu, Selim Hoca'nın etkili sözlerine ağlıyor sanmıştık. Oysa Erkal, vapur bacasından çıkan duman kurumları gözüne kaçtığı için kadının gözünden yaş geldiğini söyledi. Nereye gitsek, terslik gelip gelip bizi buluyor. Kadına Boğaz'ın güzelliğini gösterelim de gönlünü alalım dedik, bu kez de gözüne kurum kaçtı.

Selim Hoca, kurum girdiği için kadının gözünden yaş geldiğini anlamamış olmalı ki kendi sözlerine ağlıyor sanarak iyice kadına yönelmiş, gözlerine baka baka anlatıyordu. Fatih, İstanbul'u kuşatan onbirinci ordunun başında ve İstanbul'u almış. Selim Hoca'ya kulak verelim,

— En son olarak da, bizim zamanımızda, bu İstanbul kenti, demokrasi denilerek, onikinci kez gecekondularla çepeçevre kuşatılmıştır. Bu güzelim haspa, bu eşsiz yosma, gecekonduları bile beline bir boncuklu kuşak gibi kuşanmasını bilmiş, yine de çirkinleşmemiştir. Vah binler kere yazık ki, bu güzeller güzeli İstanbul, çerden çöpten, isten pisten, kirden pastan, tozdan çamurdan geçilmez ve güzelliği seçilmez olmuştur. Belediyeciler de kenti arıtamaz olunca «Aslan yatağından, şahan durağından, şah otağından bilinir» denilerek yan gelip yatmışlardır. Vaah on kere beşyüzbin yazıklar olsun ki, İstanbul'da eski İstanbullu yaşayamaz olmuş, eski İstanbul terbiyesi ise bulunmaz değerde bir antika olup, birbirine bugün bile «Teşekkür ederim» diyenler duyulursa «Aaa teşekkür ediyor!» diye şaşılarak, hâlâ teşekkür etmesini unutmamış olanlar «Eski Eserleri Koruma Derneği» ne ihbar edilmiştir; vah yazık yüz kere beşyüzbin yazık!

Bayan Redmavs'ın gözünden kurum çıkmış olmalıydı ki, kadın, Erkal'a, önünden geçmekte olduğumuz Kızkulesi'ni gösterip ne olduğunu sordu. Selim Hoca da şöyle dedi:

«Altı tuz
Üstü buz
Gece yıldız
Gündüz kız»

Erkal,

— Ne demek Selim Hoca ama? diye sorunca Selim Hoca da,

— Bu bir bilmecedir, işte bu gördüğünüz Kız kulesi demektir, deyip şöyle açıkladı:

— Altı tuz, yâni altı tuzlu su, deniz... Üstü buz dediği, rüzgârda, ayazda çıplak durması... Gece yıldız, demesi de gecenin karanlığında ışıl ışıl ışıması demek... Gündüz kız bildiğimiz kızkulesi işte, kız gibi güzel...

Derken bir satıcı,

— Sayın bayanlar baylar! Şu gördüğünüz zarif ambalaj içinde sekiz türlü iğne bulunup her bir iğne ayrı ayrı nakış dikiş... diye başlayıp sattığı iğnelerin reklâmını yapmaya başlayınca, az önce Selim Hoca'nın satış reklâmcısı olduğunu söyleyen adam yanındakine,

— Bak gördün mü, ben sana söylememiş miydim, dedi, işte bu sakallı herif, bu iğne satıcısının ortağı. Bunlar hep böyle iki ortak çalışır. Ağzı lâf yapan ortak, şundan bundan ballandıra ballandıra konuşup aylak avanakları başına toplayınca, öteki hemen ortaya çıkıp satışa başlar. Bunların birine tavcı, öbürüne de çığırtkan denir. Bu sakallı dürzü iğne satan çığırtkanın tavcısı olacak.

İğne satıcısı mallarını sata dursun, öte yandan başka bir satıcı sökün etti. Bu ikincisi, beşon şey birden satıyordu.: Traş fırçası, küçük masa aynası, düdüklü çocuk balonu, renkli kalemler, daha da başka şeyler. Arkadan tarakçı geldi. Naylon torbalar içinde ayrı işler gören, büyüklü küçüklü altı tarağı birden takım olarak satıyordu. Bu arada bir delikanlı, tek tek dolaşarak her yolcunun eline, önüne, kucağına, kâğıda sarılı bir şekerle, bir de avuç kadar basılı kâğıt bırakıyordu. Selim Hoca,

— Besbelli mevlit şekeri olacak... deyip şekeri ağzına attı. Ama öbür yolculardan hiçbiri

şekeri yemedi. Delikanlının bıraktığı kâğıdı okudum. Orda yazılana göre, askerlik yaşına gelmiş koca delikanlı, anasız babasız kimikimsesiz olduğundan iyi yürekli, yardımsever yolculardan, verdiği şekere karşılık gönüllerinden ne koparsa, para istiyordu. Bir baştan bir başa güvertedeki yolculara şekerle basılı kâğıtları dağıtan delikanlı, bu kez, yolcuları ikinci kez dolaşmaya başladı. Acıyıp para verenden para alıyor, para vermeyenden de şekerle basılı kâğıdını geri alıyordu. Bu şekerleri uzun zamandan beri yolculara vermiş, geri almış olmalı ki, şeker kâğıtları kullanıla kullanıla iyice yıpranmış, kirlenmişti. Hattâ Selim Hoca, yapış yapış şekere yapışmış sargı kâğıdını çözmek için çok zorlanınca, kâğıdı açmaktan vazgeçip, ya bismillâh, diyerek kâğıdın birazıyla birlikte şekeri ağzına atmıştı.

Şeker dağıtma bahanesiyle dilenen delikanlı, Abbas Efendinin önüne gelip elini uzattı. Abbas efendi, ya şekeri geriye, ya da parasını isteyen delikanlıya,

— Senden şeker isteyen mi oldu? Allah razı olsun, getirtip verdin, biz de ikram diye yedik... dedi.

Selim Hoca,

— Biz seni mevlit şekeri dağıtıyor sandık, rahmetlinin ruhuna dua bile ettik... dedi.

Selim Hoca'yla Abbas efendinin şeker yüzünden dilenciyle çekişmeleri yolcuları güldürüyordu. Bir de ne görsem, Bayan Redmavs da avurtlarını şişire şişire, dilencinin verdiği bayatlamış akide şekerini emmiyor mu! Abbas Efendiyle Selim Hoca'nın öldür Allah şeker paralarını vere-

cekleri yok, o sırnaşık oğlanın para diye Bayan Redmavs'a da asılmaması için, hemen keseye davranıp, yolculara daha çok rezil olmamak için, parayı verdim, tebelleş oğlanı başımızdan dehledim.

Satıcıların biri gidip biri gelirken yaşlı bir adam ortaya çıkıp, kendisinin eski ve çok usta bir hokkabaz olduğunu, şimdi «sayın yolcuların huzurlarında» bikaç gösteri yaparak, «yolculuğun eğlenceyle geçmesine» çalışacağını söyledikten sonra ağzını açtı, hepimizin gözü önünde, beyaz iplik sarılı koca bir makarayı yuttu. Cebinden boş bir makara çıkardı. Sağ elini burnuna götürüp, burun deliğinden çıkardığı beyaz ipliği sağarak o boş makaraya beyaz ipliği sardı. Daha sonra iri bir fındığı parmakları arasında yok etti, saçları arasından çıkardı. Sonra bir yolcunun elinden çakmağını aldı. Hepimizin gözü önünde, elindeki çakmak kayboldu. «Çakmağı içinizden biri çaldı» diyerek, yolculardan kimisinin üstünü başını aramaya başladı. Aranma sırası Selim Hocaya gelince, Selim Hoca kızıp adamı kovdu. Yapışkan hokkabaz,

— Demek sen aldın ki, üstünü aratmaktan çekiniyorsun... dedi.

Selim Hoca, şakadan anlar olmadığından, az kalsın hokkabazın üstüne atılacaktı. Hokkabaz,

— Demek sen almadın, öyleyse bu bayanı arayalım... deyip, Bayan Redmavs'ın üstüne yöneldi.

«Aman etme, dur hele...» dememize kalmadan, gıdıklandığından mı, yoksa cilvesinden mi, her nedense kıkır kıkır gülen Bayan Redmavs'ın üstünü başını arayıp, orasını burasını yoklayıp

mıncıklamaya başladı. Bayan Redmavs'a ikisi de tutkun olan Abbas Efendiyle Selim Hoca, kıskançlıktan nerdeyse kuduracaklardı. Onları zar-zor tutuyordum. Derken, o yaşlı hokkabaz elini Bayan Redmavs'ın eteğinin altına sokup da,

— İşteee, işte burdaymış! — Selim Hoca'ya — Demek sen arakladın, sonra bu hanıma kamançe ettin... demez mi!

Hokkabaz, çakmağı Bayan Redmavs'ın eteğinin altından çıkardı.

Yolcular, kahkahadan kırılıyorlardı.

Yaşlı hokkabaz, yağlı, kirli kasketini başından çıkarıp yolculardan para topluyordu.

Bir küçük çocuğun elinden tutup yürüttüğü bir kör kadın dilenci geldi. Kör kadın dilene dursun, bu kez bir adam cümbüş çalarak, içkiden boğuklaşmış, cıgaradan çatallaşmış, kalın, boğuk, hırıltılı bir sesle şarkı söylemeye başladı. Öte yandan, On - oniki yaşlarında gösteren iki çocuk, masaları, koltukları yanlara çekip, kendilerine açtıkları ortadaki yerde cambazlık gösterilerine giriştiler. Perende attılar. Biri öbürünün omuzuna çıktı.

Cümbüş çalıp şarkı söyleyenin ardından cambaz çocuklar parsa topladılar.

Kısacası, Kadıköy'den İstanbul'a gelen vapurun güvertesi, Yenicami avlusundaki, Eminönü alanındaki kargaşalığı çoktan geçmişti. Bütün bu reklâmcılar, satıcılar, bir küçük sirk'e benzettikleri vapur güvertesindeki hokkabazlar, cambazlar, dilenciler, çalgıcılar şarkıcılar yetmezmiş gibi, bir de vapurun resmî elbiseli bir memuru gelerek, ordaki her yolcudan birer lira toplamaya başladı.

Bizi bu kadar eğlendirdikleri için para almak haklarıydı. Ama yolculardan kimisi,

— Ne parası yahu, biletimi aldım ya... diye parayı vermek istemeyince, memur, burasının vapurun lüks yeri olduğunu, onun için ayrıca lüks bileti kesileceğini söyledi.

Bunun üzerine Selim Hoca,

— Dilenciler bile, kimi şeker verdi, kimi şarkı söyledi, kimi çalgı çaldı, cambazlık yaptı, dilenmeye hak kazandı. Sen durup dururken, hiçbir hüner göstermeden, makbuz elinde bizden nasıl para istersin? diye çıkıştı.

Memur bu söze çok kızıp, «Devlet Denizyolları vapuru...» diye başlayıp bikaç kez hecelerin üstüne basa basa «devlet!» diye, «hakaret» diye bağırdı. Ordan bir yolcu, yüksek sesle,

— Yahu, bu memurun ne kabahati var, asıl kabahat dev... deyip yutkunduktan sonra alçak sesle sözüne:

— Kabahat hiç kimsenin değil... diyerek tamamlandı.

Selim Hoca'nın ağzı kapanmıyordu:

— Ne lüksüymüş bu? Bu ne biçim lüks? İnsan bu gürültüye patırtıya ancak devlet zoruyla katlanabilir. Bir de üstelik lüks diye bizden haraç mı alacaklar?

Selim Hoca'nın canını al, parasını alma... Bu kez de parayı ben vermek zorunda kaldım. Tek; Bayan Redmavs buranın lüks yer sayıldığını, bizden lüks diye haraç alındığını anlamasın...

Gelgelelim, kadın gürültümüzden, çekişmemizden şaşırıp, Erkal'a, nedir, ne oluyor, diye

sormuş. Erkal yine, aman ne desem, diye kıvranmaya başladı. Selim Hoca,

— Aman Erkal oğlum, öyle bir yalan kıvır ki, elin kadını yurdumuzu kötü tanımasın... dedi.

Evet, bu bizim Erkal, ilerde turizm bakanı olmaya lâyık bir adam olacak. Ne dese beğenirsiniz! Amerika'da her büyük iş, özel sermayenin elindeymiş ya... Amerika'da özel girişimciler arasında sıkı rekabet varmış ya... İşte, bizim Erkal da, Boğaz'da işleyen vapurları bikaç özel şirketin işlettiğini, bu şirketler arasında daha çok yolcu taşımak için büyük rekabetler olduğunu, bu bizim bindiğimiz vapurun bağlı olduğu şirket de, yolculara çekici gelsin diye seyrettiğimiz özel gösteri programı düzenlediğini, söylemiş. Sözde bütün o satıcılar, dilenciler, çalgıcılar, şarkıcılar, hokkabazlar, cambazlar falan filân, yolcuları eğlendirsinler diye tutulmuş.

Bayan Redmavs, Turizm Bakanı adayımız Erkal'ın palavralarını yuttu mu, yutmadı mı bilemem; yalnız vapur Karaköy iskelesine yanaşırken öyle bir çığlık attı ki, yolcuların çoğu gibi ben de, vapur iskeleye yanaşırken kadının bir yeri sıkıştı sandım. Oysa o küçük radyosundan yeni bir haber almış da ona sevinip çığlık atıyormuş. Amerikalı astronot akrabası başarıyla uzay yolculuğunu sürdürüyormuş. Ay'a varmak üzereymiş; Ayın resimlerini çekmişmiş...

Ne olacak yâni? Bunda bu kadar sevinilecek ne var? O uzay gemisine binmiş olsaydık, biz de Ay'a giderdik. Biz de Allahın izniyle yolculuğumuzu başarıyla sürdürürdük. Bir de, terslik ol-

masaydı da, Amerikalı kadını altına işetmemiş olsaydık, herşey yolunda gitti sayılırdı. Hoş, vapurun güvertesinde öyle eğlenceli gösteriler seyretmişti ki, altına işediğini çoktan unutmuştu bile... Eteğinden, paçasından sızan çişler de güvertede Boğaz yelinden kurumuş, yalnız çorabında ak, ayakkabısında açık sarı çiş lekeleri kalmıştı.

Hele bir de Bayan Redmavs'ı Florya plâjına götürüp denizde çimdirtebilirsek, Ay'a gidecek astronot akrabasından daha büyük bir iş başarmış olacaktık.

Taharrî'den bir şiir:

Not Kostantinopolo, İstanbul!
Ulan Orostopolo İstanbul!
Aklını kaybedersen, zarar yok...
Kendini kaybedersen ara bul!
Not Kostantinopolo, İstanbul!

BU, FLORYA PLÁJINDA DENİZ ARANMAKTAYKEN AMERİKA'LI KADININ NASIL YİTİRİLDİĞİDİR

Vapurdan inince Erkal akıl edip karnımızın acıktığını bize haber verdi. Çoktanberi acıkmıştık, ama içimizden bir gözükara yiğit çıkar da, kesenin ağzını açıp paraya kıyar, hepimize yemek ısmarlar diye, bu eliaçıklığı birbirimizden umup beklediğimizden sesimizi çıkarmıyor, yemek ısmarlamak üstümüze kalır diye açlık sözü etmiyorduk. Yola çıkarken her ne denli o günkü bütün giderleri aramızda bölüşeceğimize söz kesiştiysek de, yine de sözü paraya geçen bir eliaçık yiğitin çıkmasını bekliyorduk. Amerikalı kadının açlıktan kıvrandığını gören Erkal, sanki biz bilmiyormuşuz gibi, karnımızın acıktığını açığa vurunca, artık bu sorun su yüzüne çıkmış oldu. O zaman Abbas Efendi, burdan yürüye yürüye Gülhane Parkı'na gitmemizi önerdi. Bu öneriye çok kızan Selim Hoca O'na,

— Hey avanak Abbas Efendi, Gülhane Parkı'nda beleşten fodla mı dağıtılır ki bizi oraya sürüklersin? dedi.

Abbas efendi de bu önerisinin dört nedeni olduğunu, önce Gülhane Parkı'na dek yaya gideceğimizden taşıt parası vermeyeceğimizi, oraya gi-

dene dek Bayan Redmavs'a İstanbul'umuzun çekici bir bölümünü gezdirip göstereceğimizi, sonra Gülhane Parkı'nın İstanbul'un en güzel yerlerinden biri olup Selim Hoca'ya bilgisini gösterme fırsatı vereceğini, en sonra ve en önemli olarak da Gülhane Parkı'nda gezginci tükürük köftecileri bulunduğundan çok ucuza karnımızı doyurabileceğimizi söyledi.

Bunun üzerine Selim Hoca,

— Hay aklınıza bin yaşa Abbas Efendi, sende bunca akıl vardı da yahu, neden Alaman içinde tutunamayıp bir de üstelik karını ele kaptırdın, hiç anlayamadım... dedi.

Yürüyerek Galata Köprüsü'ne çıktık. Köprüden giderken, gerçekten çok derin bilgili olan Selim Hoca «Erkal oğlum, dediklerimi kelimesini kaçırmadan bayan Redmavs'a çevir» dedikten sonra anlatmaya başladı:

— Bu sağ yanımızdaki eskiden deniz olan, ama şimdi mavnalardan, ölü motorlardan, her deniz taşıtı leşlerinden ve çerden çöpten denizi görünmeyen yere Haliç denir. Sol yanımız ise Boğaziçi'dir. Boğaziçi'nin frenkçesi Bosfor olup, Haliç'in frenkçesi ise Altınboynuz'dur. Yabancıların buraya Altınboynuz demelerinin nedeni şu ki, bu küçük deniz parçası, geniş ağzı işte bu Galata'da olup, Kâğıthane deresine doğru kıvrılıp daralan bir boynuz biçiminde olduğundan ve güneş batımında Süleymaniye üstünden güneşin sarı pulları Haliç sularına serpilip, suları sarı yaldıza kesip, koca Haliç altından yapılmış bir boynuza döndüğünden, bu güzelliği gören yabancıların ağızları açık kalıp, akılları başlarından gidip ve dilleri tutulup ve erkek olanları ellerini

başlarına vurup aranarak, «Biz de boynuzu yaldızlı olanlar pek yoktur!» deyip buraya Altınboynuz adını vermişlerdir.

Selim Hoca, atlı arabanın demir çemberli tekeri, bozuk kaldırım taşlarında paldır küldür döner gibi, kelimeleri birbiri ardına öyle yuvarlayıp hızlı konuşuyordu ki, dediklerini çevirmekte darda kalan Erkal,

— Aman Hoca amca, kurban olayım, iki lâf arasında hele bir soluklan ki, ilkin ben ne dediğini anlamaya zaman bulup sonra da İngilizceye çevirmeye fırsat bulayım... dediyse de, bikez hızını almış olan Selim Hoca'yı ne durdurmanın, ne yavaşlatmanın olanağı vardı. O boyuna anlatıyordu:

— İşte bu Haliç ve öteki adıyla Altınboynuz denilen yeryüzü güzeli, vaah on kere yüzbin yazıklar olsun ki, biz değerbilmezlerin pençesine düşüp bombok olmuş, zavallı altın boynuz bok çukuruna düşmüşe dönmüştür. Bu Haliç denilen yeryüzü cennetinin kıyılarını derme-çatma fabrikalarla donatıp, güzelim denizini de fabrika artıkları ve süprüntüleriyle ve salhanenin hayvan döküntüleriyle, artık kan ve derileriyle doldurarak ve evlerin, fabrikaların, gecekonduların lâğımlarını içine akıtarak, insan dışkısı ve hayvan fışkısını dökerek, bunlar yetmemiş gibi gemi leşlerini de batırarak, Haliç'in suyunda balıkları, havasında kuşları zehirleyip, kendimizden başka hiçbir canlı yaratığın yaşamaya dayanamıyacağı bir zehirli gaz kaynağı haline getirmişizdir çok şükür!

Memleketimizi iyice kötüleyip batıran bu

sözleri üzerine artık kan başıma sıçrayıp ve ulusal duygularım coşup,

— Ulan seni hoca yapanın ben... Ulan hayın hoca!... Senin hayınlığın elverdi, yeter, sus! deyip sakalından da utanmayan bu namerdin üzerine yürüdümse de, aşağılamam Selim Hoca'ya vızgelip sözünü sürdürdü:

— Haliç'e o denli çok pislik doldurduk ki, zavallı Haliç'in suları iğrenerek, kirlenmemek için eteğini çeke çeke kaçıp uzaklaşınca Haliç'in içinde çıban gibi karalar çıkmaya, adalar oluşmaya, bu oluşan adalara gecekondular doluşmaya başladı. Her nereye gitsek oranın suyunu kuruttuğumuzdan, çok yakında zavallı Haliç'in de suyunu tüm kurutup oralarının da parsellenerek satılacağı kesindir.

Erkal, Selim Hoca'nın dediklerini yarım yamalak da olsa İngilizceye çevirmiş olmalı ki, Bayan Redmavs, Haliç denizinin pisletilmesine karşı neden tedbir alınmadığını sordu. Bu soruya Selim Hoca'nın karşılığı şöyle oldu:

— Haliç'i biz boşuna pisletmedik. Elbet bizim de bir bildiğimiz var. Çünkü nüfusumuzun aşırı çoğalmasını durdurmak için bu Haliç çöplüğüne gereksiniyoruz. Bu denizden bozma çöplük olmasaydı, şimdiye dek bizim nüfusumuz kırk milyon değil, Tanrı korusun, dörtyüz milyon olurdu. Bu kırk milyonu doyuramazken o zaman ne yapardık? Çünkü bizim kadınlarımız pek çok doğurgan ve erkeklerimiz pek çok üretken ve doğurtkan olduklarından, çöplüklerden saçılan erkeklik kesici ve kadını kısırlatıcı bu zehirli gazlar da olmasa, nüfusumuz her yıl yüz kere yüzbin artırdı. Oysa şimdi çöplüklerimizden ve özellikle Haliç'-

ten yayılan zehirli gazlar yüzünden nüfusumuz yılda ancak yüzde üç artmaktadır ki, biz de bunun yarısını Alaman içine, Avustralya göçüne, yaban illerine gönderip, gerisini de yarı aç yarı tokluğa alıştırıp işin içinden çıkmaktayızdır. Yâni bu Haliç bizim nüfusumuzu sınırlar. Haliç denilen bu deniz bozuntusu çöplükten öyle bir tür gaz tüter ki, bu kıyılarda ve dolaylarında, çok değil, üç gün kalıp da bu gazları solunanlardan erkekler erkeklikten kesilir, kadınlar kısır olur. Hattâ Eyüp mezarlığının bakımsızlığını ve sefaletini görüp de yaşamanın güzelliğini anlamak için turistler buralarını bir iki saat dolaşsalar, bi-izn-illah-ı teâlâ, en azından beş yıl sekse istek duymaz ve karılarıyla bacı, kocalarıyla kardeş olurlar.

Erkal, Selim Hoca'nın sözlerini çevirmeye çalışırken, arada «antiseks» diye ağzından bir lâf kaçırınca, Bayan Redmavs, köprünün Haliç yanından kendini can derdine düşmüş gibi hemen öteki yana attı.

Hep birlikte Galata Köprüsü'nün Boğaziçi yanındaki yaya kaldırımına geçince, hangi taşı kaldırsan altından çıkan bilgiç Selim Hoca bu kez de Boğaziçi'ni anlatmaya başladı:

— Efendim, Boğaziçi'ne yabancılar Bosfor derler. Neden Bosfor derler? Çünkü... Tarih babası Heredot, kitabının başında bunu anlatır. Hellen tanrılarının ağası olan Zeus, her babayiğit koca gibi gayetle kılıbık olduğundan, karısı Hera'dan çok yılarmış. Tanrıça Hera da, düşman başına, eli bayraklı bir karı... Zeus, karısından korkarmış ama, zamparalıktan da geri durmaz, karısından gizli aşk kaçamakları yaparmış. Kral

İnakhos'un kızı, güzeller güzeli İo'ya gönlü akmış, sonunda kızı kafese koyup mercimeği fırına vermiş. Gelgelelim kıskanç karısı Hera dalgayı çakmış, zavallı İo'yu parçalayacak. Üstelik İo'cuk da tanrıların ağası Zeüs'ten gebe kalmış. Zeüs'tür bu koca tanrıların ağası, karısından saklamak için, İo'yu bir ak inek biçimine sokmuş, karısı Hera bunu da yutmamış, gebe ineğin ardına bir büvelek tebelleş etmiş. Büvelek sokunca, zavallı gebe inek kendini ordan oraya atarmış, handiyse çocuğunu düşürecek. İşte ordan oraya kaça kaça, sonunda Avrupa'dan, Boğaziçi'ni atlayıp Asya'ya, şimdiki Kadıköy'ün olduğu yere canını atmış. İnek, Boğaz'dan atlayıp, geçince, buraya «İnek Geçidi» anlamına gelen Bosfores demişler.

Bizim Erkal, Selim Hoca'nın dediklerini İngilizceye çevirebiliyor muydu, çevirebiliyorsa Bayan Redmavs bunlardan bişey anlıyor muydu, bilemem ama, doğrusu ya ben Selim Hoca'nın her konudaki derin bilgisine şaşıyordum.

Selim Hoca, kendi sözlerinin coşkusuna kapılıp gitmişken, Bayan Redmavs çığlık çığlığa bağırmaya başladı. Her zamanki gibi, sevinmesiyle yerinmesi ayırt edilemediğinden, neden çığlıklar attığını anlayamamıştık. Akrabası astronot Ay'a mı ulaşmıştı da seviniyordu, yoksa birden karnına sancı mı saplanmıştı, anlayamadık.

Kadın, çığlıklar atarak olduğu yerde fırfır dönüyordu. Neden sonra Abbas Efendi olanları anladı. Köprünün bodosundaki demir korkuluklara sırayla dizilmişler, ordan denize olta atıp balık tutuyorlardı. Köprü bir baştan öte başa bu balık avcılarıyla doluydu. Kimisi oltayı sallayıp

sallayıp savuruyor, kimisi, olta iğnesine yem takıyor, kimisi yakalanmış balıkları olta iğnesinden çıkarıyordu. Oltayla denizden çıkarılmış balıklar havada uçuşurken yalaz çakarak yanıp sönüyordu.

Selim Hoca gebe ak ineği, Bosfor'u anlata dursun, Köprü üstündeki balıkçıların görüntüsünden, oltadaki balıkların havada uçuşmalarından çok coşkulanan Bayan Redmavs da durmadan fotoğraf ve film çekiyordu. İşte ne olmuşsa bu sırada olmuş, zavallı Bayan Redmavs yere serilmiş olta mesinalarına dolanmıştı. Kurtulmak istedikçe daha çok dolanıyor, bir olta mesinasından öteki oltanın mesinası içine giriyordu. Biz uzaktan onun saydam mesinalara dolandığını ayırt edemediğimizden, bu kadın neden çığlık çığlığa dönüp duruyor, diye şaşıyorduk. Ama orada balık tutanların, olta mesinaları birbirine dolaşıp karıştı diye Bayan Redmavs'a söyüp saymalarından durumu öğrendik. Zavallı kadın, kurtulmaya çalıştıkça, kundaklanmış çocuk gibi, daha çok olta iplerine dolanıyordu. Kimi balık avcıları da,

— Köpek balığı yakalandı... diye gırgır geçerek gülüşüyorlardı.

Epey bir zaman uğraşıp Bayan Redmavs'ı dolandığı olta iplerinden kurtardık. Ama mesina ipleri, zavallının çıplak bacaklarını, kollarını kesmiş, örselemişti.

Selim Hoca Boğaziçine değgin daha pekçok bilgi verecekti ama, zaman kalmadı, onun geve-

zelikleriyle hiç anlamadan Galata Köprüsü'nü geçip Eminönü'ne varmıştık.

Sirkeci'yi geçip Gülhane Parkı'na varmıştık ki, gazeginci köftecilerin ocaklarından yayılan, ağzımızı sulandıran mis gibi köfte kokularını duyduk. Köfte kokularından yön belirleyerek doğrulmuştuk ki, biri zurna, biri def çalan, biri de burnundan halkalı ayıyı yeden üç çingene önümüze çıkıp yolumuzu kesti. Bizden para alıp ayı oynatacaklardı. Biz çingeneleri dehleyip Gülhane Parkı'na yürümek istedikse de, Bayan Redmavs zurna ve def ve dümbelek sesinden hoşlanıp ve bunların ezgisine uyup oynayan ayıyı görüp bir şaşkınlığa daha uğradığından oraya çakılıp kaldı ve resimler ve filmler çekmeye girişti. Neyse, kadın bir zaman sinema filmleri ve resimler çekip, üç çingeneye epeyce paralar verdikten sonra yolumuza gitmek istedikse de, bu kez, giysisi renk renk çiçekli basmadan, başındaki yemenisi ilkyaz çiçeği gibi açmış, kapkara saçı kırmızı karanfilli, zeytin pırıltılı derisi sahtiyana dönmüş, gözleri kara yalaz gibi parıldayan, dişleri aktan ak, karabiber kokuşlu, güneş yanığı tenli, yabansı bakışlı, su akışlı, kara gözlü, kara kaşlı, kocayemiş dudaklı, tırnakları böğürtlen nakışlı bir çingene kızı, yâni bir dal çingene, salına salına gelip, Bayan Redmavs'a,

— At iki patakoz da sana kokorozlu bir fal bakayım güzelim... diyerek yılışınca, Bayan Redmavs da sanki kızın övmelerini anlamış gibi gevseyip mayışmadı mı!

Bu çingene falcılar, Amerikalı kadının yabancısı değilmiş. Çünkü dünyanın her yerinde

bulunurlarmış, gezdiği ülkelerde onları çok görmüşmüş...

Çingene falcı, bakla döküp öyle güzel bir fal söyledi ki, onun sözleri ne İngilizceye, ne başka bir dile çevrilebilirdi.

Falcı kız, Bayan Redmavs'a, çok yakınında bulunan iki erkeğin birden kendisine gönül verdiğini, bunlardan birinin sakallı, öbürünün de iskele ayağı gibi kalın olduğunu söyleyince, Amerikalı kadının iki tutkunu olan Selim Hoca'yla Abbas Efendi, bu iki aşk rakibi, gizleri açığa vurulduğu için suratlarını astılar. Daha sonra falcı, Amerikalı kadının kaçırılacağını söyeyince, beni bir korkudur alıp, Abbas Efendi'yle Selim Hoca'ya,

— Amanın arkadaşlar, bu çingene herşeyi biliyor, sizin ona tutkunluğunuzu bildi. Şimdi de kadını kaçıracaklar diyor. Aman ola ki, sakın kadını kaçırmaya kalkışırsanız, bütün dünyaya rezil oluruz. Aman kendinizi tutun, dilinize elinize belinize söz geçirin! dedim.

Falcıyı başımızdan sayıp köftecilere gitmek istiyorduk ama, Bayan, Redmavs, para verdikçe çingene falcı doymuyor, yeniden fala bakıp para istiyordu. Çingeneyi iteleyip zorla kendimize yol açıp Gülhane Parkı kapısına geldik ki, içerisi bir ana baba günü; bilip bilmediğimiz her tür satıcı orada toplanmış. Erkal,

— Bana kalırsa Gülhane Parkı'na girmekten vazgeçelim. Kadın içerideki kargaşalığı görürse utanç duymayalım diye yeni yeni yalanlar uydurmak zorunda kalacağız. Bende de yalan tükendi artık... dedi,

Bunun üzerine parasının cebinde durarak kendisini biraz daha ısıtmasını bile kazanç sayan Selim Hoca,

— Doğrudur, dedi bir yabancı konuk kadına burada ayaküstü köfte yedireceğimize en iyisi Florya'ya gider, orada rahat rahat birşeyler yeriz...

Gülhane Parkı'nı Bayan Redmavs'a göstermekten cayıp Sirkeci'ye geldik. Bayan Redmavs'ın simitçilerin tablalarındaki simitleri, çörekleri baygın baygın bakıp yutkunmasından, bizden çok daha aç olduğu belliydi.

Biletlerimizi alıp trene bindik. Çok beklemeden trenimiz kalktı. Elektrikli trende gitmek pek keyifli oluyordu. Ne var ki, kırk kişilik kompartımana ikiyüzkırk kişi doluşup istif durumunda iyice sıkıştığımızdan, sürmekte olduğumuz keyfin tadını çıkaramıyor, hattâ farkında bile olmuyorduk. Hepsinden kötüsü, dayanılmaz sıcaktı. Elektrikli tren pek hızlı gittiğinden, daha doğrusu gitmesi gerektiğinden pencereleri açmak da yasaktı. Ter içinde kalmıştık. Akan terle Bayan Redmavs'ın yüzündeki bütün boyalar birbirine karıştığından zavallı kadın soytarıya dönmüştü. İyi ki kadının boyu yolcuların hepsinden uzundu da, sıkışık yolculardan hiçbiri onun suratını göremiyordu.

Bizim takımın en açıkgözü Selim Hoca olduğundan, yalnız o oturacak yer bulmuştu; üstelik pencere yanına oturmuş, hem dışarısını seyrediyor, hem de fırsatını bulmuşken elektriği, elektrikli treni övüyordu. Selim Hoca, kadına yer vermek için, yerinden kalkmak değil ya, şöyle bir kıçını kıpırdatacak olsa dört beş kişi birden atılıp onun yerini kapacaklardı.

Biz bu sıkışık düzen üzre trende giderken Selim Hoca, Erkal'a,

— Sor bakalım Bayan Redmavs'a,, dedi, acaba Amerika'da da elektrikli tren var mıymış?

Bu soru üzerine yalnız biz değil, trendeki bütün yolcular kahkahayı bastılar. Bunca bilgisi olan Selim Hoca'nın bu konudaki bilgisizliğine ençok şaşan ben oldum. Abbas Efendi, Selim Hoca'ya bir üstünlük fırsatı yakaladığından,

— Yahu Selim Hoca, dedi, sen iyice şaşırdın, elektriğin anayurdu Amerika olsun da, koskoca Amerika'da elektriksiz tren olsun, hiç olur mu?...

İşte sözün burasında öyle bir çatırtı çuturtu koptu ki, kimi yolcular da hemen eğilip siper alınca, ben ilkin makineli tüfek ateşine uğradığımızı sandım. Selim Hoca «Ah!» diye feryat etti. Nedir aman, neyin nesidir, diye sorduğumuzda, trenin her günkü yolcuları alışık olduklarından biliyorlarmış; anlattılar: Başka hiçbir eğlenceleri olmayan semt çocukları, tren yolu boyunca öbek öbek toplanıp önlerinden geçen elektrikli treni taşlayarak nişan talimi oynarlar, eğlenirlermiş. İşte bu taşlardan biri, Selim Hoca'nın yanında oturduğu pencere camını kırıp Hoca'nın alnını sıyırmıştı.

Elektrikli tren, kendisini taşlayan çocuklardan hızla kaçtı. Üç istasyon sonra bir daha taş baskınına uğradık. Bayan Redmavs, bu olup bitenleri sordu. Ben o zaman,

— Hadi göreyim seni Erkal, dedim, her zamanki gibi yine öyle usturuplu bir yalan kıvır. «Bizde töredir, konukseverliklerinden halkımız

seni taşa tutuyorlar» de ki, Amerikalı kadının da aklı başından gitsin! dedim.

Kadının sorusuna cevap vermeye kalmadan tren zınk diye durdu. Yolculardan kimisi istasyona geldik sanarak çıkmaya yeltendiyse de kapılar açılmadı. Yolculardan «Ceryan kesildi! Elektrik kesildi!» diye sesler geldi. Ne tren gidebiliyor, kapılar da elektrikle işlediğinden, ne de kapılar açılıyordu ki, bir solunum hava alalım. İçerisi hamama dönmüştü. Yolculardan bunalan biri «Ne olacak bu böyle? Ne yapacağız?» diye sorunca, biri de «Başka umarımız yok, cereyan gelsin diye dua edeceğiz» dedi. Gerçekten de dua edenler vardı. Yolcular, yağmur duasına çıkar gibi, cereyan duasına başlamışlardı. Bilmem duadan, bilmem başka bir nedenden ötürü, elektrik gelip trenimiz yürüdü.

Sirkeci'den kalktığımızdan beri üç kez elektrik kesilip yolda beklemiştik.

Her zorluğa katlandık, göğüs gerdik de, ille Bayan Redmavs'ın namusunu korumakta çok zorluk çekiyorduk: Zavallı kadını, önünden, arkasından, sağından, solundan sıkıştırıyorlardı ki, nasıl bir son derecelerde müstehcen sıkıştırma, anlatılır gibi değil... Zavallı kadıncağıza önden dayanıyorlar, arkadan dayanıyorlar; hem de öyle bir dayanma ki artık kadın dayanamayıp, zaten uzun olan boyu daha da uzuyordu. Erkal, Abbas Efendi ve ben, Bayan Redmavs'ı kuşatarak, zamparaların saldırganlığından korumaya çalışıyorduk ama, onlar yine fırsatını bulup kadını o yandan, bu yandan sıkıştırıyorlardı. O incecik kadını, biz üç erkek bir olup koruyamıyorduk.

Sonunda, Selim Hoca'yı da yardıma çağırdık. Dördümüz kadını çevreledikse de yine boşuna... Aramızdan bir el, bir kol, bir bacak giriyor, nasıl edip bir yol bularak kadını elleyip mıncıklıyordu. Yahu, biz dört erkek olup da bir incecik kadını koruyamayalım...

— Şişt!... Çek elini!... Yapmayın yahu, ayıptır... Ulan, hiç mi kadın görmediniz... Yanaşma!... Çekil! diye ona buna bağıra bağıra, elektrik geldikçe gidip, kesildikçe dura kalka, Florya istasyonuna geldik. Yorgunluktan, açlıktan Bayan Redmavs da, biz de bitmiştik...

Abbas Efendi,

— Hele önce bir denize girip serinleyelim, kendimize gelelim de ondan sonra yemek yeriz... dedi.

Bütün gün söylediği sözlerin en doğrusu buydu.

Önce, parasız olarak denize girebileceğimiz bir kıyı parçası aradıksa da, denizi değil, denizin fotoğrafını bile parasız görmek İstanbul'da olanaksız olduğundan, Florya kıyısına dizilmiş plâjlardan en ucuz olanını geze geze bulduk. Tamplâja gireceğiz, Selim Hoca beni dürtükleyip, kaşıyla, gözüyle, çenesiyle, başıyla bişey işaret etmeye, bana bişey göstermeye çalıştı. Bir de gösterdiği yana bakıp da ne görsem iyi, bu bizim Bayan Redmavs'ın o incecik tiril tiril elbisesinin göğsünden sol bölümü olduğu gibi alaşağı edilmiş. Yâni kadının teni gözükmekte ve sol memesi ortaya çıkmış, pörsük pörsük sallanmakta... Allah Allah, yahu bu ne iş!

Abbas efendi Bayan Redmavs'ın soyunuk tek

memesini bizden kıskanıp,

— Bakmayın yahu, ayıptır! deyince, Selim Hoca,

— Ulan avanak, baksana şuraya, bütün millet durmuş kadının memesine bakıyor, ayıp olmuyor da, biz bakınca mı ayıp... dedi.

Dördümüz birden, nasıl olup da, kadının elbisesinin sol yanının açıldığını, meme torbasının bile sökülüp memesinin ortaya çıktığını düşünmeye başladık. Acaba kadının bundan haberi var mıydı? Hiç haberi vara benzemiyor, pörsük ve sarkık memesini hayran hayran seyredenlere bakıp sırıtarak önümüzden gidiyordu.

Erkal,

— Bana kalırsa, trendeki sıcaktan kadıncağız bunaldı, onun için biraz hava alsın diye göğsünü fora etti... dedi.

Selim Hoca da,

— Bunaldıysa, hey oğlum, bunun yalnız sol memesi mi bunaldı?... Bunalmadan olaydı, tüm giysisini başından atar, çıplağa soyunurdu... dedi.

Abbas Efendi de,

— Olsa olsa, dedi, trende gelirken, biz kadını zamparalardan iyi koruyamadığımızdan, azgın herifin biri, bizim gözümüzün önünde kadının elbisesinin göğsünden içeri elini daldırıp karıştıra mıncıklaya kadının memesini dışarı çıkardı. Böyle olduğu zavallı memenin pörsüklüğünden, sarkıklığından da belli...

Kadına, sol memesinin açıkta olduğunu söylemeli miydik, yoksa söylememeli miydik? Söylemeye karar verdik. Bayan Redmavs ve yer yer

lekelerle benekli kulağına o küçük radyosunu dayamış, yine ilgiyle bir haber dinliyordu. Erkal, yanına yaklaşıp, göğsünü göstermesiyle Bayan Redmavs öyle bir çığlık attı ki, onca kalabalık durup ona bakakaldı. Bizim arkadaşlar, kadının neden çığlık attığını anlayamadılar.

— Daha alışmadınız mı, dedim, kadının huyu bu, akrabası astronottan sevindirici bir haber duyarsa radyodan, işte böyle çığlık atıyor. Her halde şimdi de astronot, Ay'a inmiş olmalı ki, kadıncağız çılgınlar gibi çığlık atıyor.

Gelgelelim, kadının çığlığı öyle sevinç çığlıklarına hiç de benzemiyordu. Kadının dilinden anlayan Erkal, olanları söyleyince biz de apışıp kaldık. Kadının sol göğsünde entari yakasında, çoook değerli bir broş varmış. Biz trende itiş kakış giderken bir yankesici broşu çıkarmak, çekip almak istemiş, ama başaramayınca, kadının entarisine traş bıçağı atarak kestiği parçayı broşla birlikte kaldırıp almış tüymüş. Traş bıçağını öyle derinden vurmuş ki, kadının entarisinden başka iç giyneği, meme torbası da kesilip, zavallının sol memesi dışarı uğramış. Sarkıklığı, pörsüklüğü ise, sıcaktan kimsede başını kaldıracak hal olmadığından, o zavallı da büzülüp sarkıp kalmış. İşte Bayan Redmavs bunun için çığlık atarmış.

Bayan Redmavs'ın çığlığı kesilmeyip daha da artınca büsbütün telâşlandık. Erkal, hırsızın yalnız broşla kalmadığını, kadının çantasını açıp içindeki paraları da çaldığını söyledi. İşte o zaman Selim Hoca,

— Oh Allahıma çok şükür, dedi, ben Bayan Redmavs'ı trende ahlâksızlık için sıkıştırıyorlar

sanmıştım da çok kızmıştım. Oysa kadını sıkıştıranların hiç de ahlâka aykırı bir niyetleri yokmuş.

Bir zaman hırsızın yakalanması için şikâyeyitimizi dinleyecek bir polis aradık. Sonunda polisi bulduk. Gelgelelim polis, kimden kuşkulandığımızı sorunca, ne Bayan Redmavs, ne de biz onca sıkışıklığın arasında yanımızdaki yolcuların suratlarına bakmayı akıl edemediğimizden polise hiçbir ipucu veremedik. Bu durumda polis, Emniyet Müdürlüğüne gidip sabıkalı yankesicilerin albümündeki resimlere bakmamızı salık verdi. Ama önce bir denize girip serinlemeli, sonra da karnımızı doyurmalıydık.

Biletlerimizi alıp plâja girdik. Plâj, göz alabildiğine çıplak erkek ve kadın bedenlerinin serili olduğu, ne kumun, ne de denizin göründüğü bir yerdi. Abbas efendi,

— Yanlış yere geldik herhalde, dedi.

— Neresi yanlış, kapıda plâj yazılı levhayı görmedin mi? dedim.

Abbas Efendi,

— Benim bildiğim plâjda deniz olur, burası plâjsa, bu plâjın denizi nerde? dedi ki yerden göğe haklı.

— Hele bir kabineye girip soyunalım ilkin de sonra denizi de ona buna sora sora, arar buluruz... dedim.

Soyunmasına soyunalım ama, benim mayom yoktu. Bayan Redmavs'ın mayosu el çantasındaydı, öbürleri de mayolarını gelirken getirmişlerdi. Benimse hiç mayom yoktu. Yolda satın alırım, diye düşünmüştüm, ama o coşkulu yolculuk

sırasında mayo almayı unutmuştum. Plâjda kiralık mayo veriyorlarmış. Mayodur diye elime tutuşturdukları, rengi atmış, ve yer yer lekelerle benekli, kirli, soluk bir bez parçasıydı ki sokağa atsan, paçavracı bile eğilip de yerden almaya üşenir. Belki bu mayo diye verdikleri paçavrayı alıp kaçarım diye, yeni üç mayo parasını depozito olarak aldıktan sonra, mayoyu saat başına yüksek fiyat alıp bana kiraladılar.

Beşimiz birden, bize plâjın girişinde anahtarı verilen kabinenin önüne geldik. Bizim oraya gelmemizle bir sürü aylak, Bayan Redmavs'ın çevresine yığıldı. Selim Hoca, bize,

— Siz, dedi, hani dereden geçirilecek kuzu, ot, kurt bulmacasını bilir misiniz? Bir dereden birbirini yemeden, bir kurt, bir kuzu, bir demet de taze otu karşıya nasıl geçireceksin? Otla kuzuyu koysan kayığa, kuzu otu yer; kuzuyla kurdu koysan, kurt kuzuyu yer. İşte bizim burada işimiz bu bulmacadaki gibidir. İlkin soyunsun da mayosunu giyinsin diye Bayan Redmavs'ı kabineye soksak, görüyorsunuz kabinenin kaplama tahtaları delik deşik ve de budaklı. Bu itoğlu itler gözlerini deliklere uydurur, kadını seyrederler. İlkin biz kabineye girip soyunsak, bu kez de dışarda birbaşına kalan kadını perperişan ederler.

— Peki, ne yapacağız? dedim.

Selim Hoca,

— Yapacağımız şu, dedi, bayan Redmavs'la birlikte içimizden iki kişi birlikte kabineye girecek.

— Neden o?

— Nedeni şu ki, bayan Redmavs soyunur-

ken, içerdeki iki kişi, Bayan Redmavs'a peştemal tutacaklar; dışardan dikizleyenler de bir bok görmeyecekler...

Artık Abbas efendi bile dayanamayıp,

— Yahu, görseler, sanki ne görecekler... Bırak varsın görsünler, elin avradının apışının bekçisi mi kesildin? Sana ne? diye bağırdı.

Selim Hoca bozulup,

— Yâni yanımızda getirdiğimiz bir kadındır, namusunu korumak bize düşer. Biz Bekir Efendiyle birlikte kabineye girip peştemal tutsak iyi olur diye düşündüm... diyerek alttan aldı.

Her neyse, soyunsun diye kadını içeri soktuk. Kadının içeri girmesiyle, ben diyeyim yirmi, siz deyin kırk kişi, birden kabinenin tahta kaplamalarına yapışıp gözlerini uydurdukları deliklerden ve tahta aralıklarından içerideki kadını dikizlemeye başladılar. Biz dışardaki dört erkek, mısır tarlasına dalmış öküzleri, yada ambara girmiş tavukları kovalar gibi,

— Hösst!...

— Kışkış!... diyerek bu ahlâksızları kovalamaya çalıştıksa da, tıpkı yine kalktığı yere konan tebelleş karasinekler gibi, bunlar da, biz birinden ötekine giderken, yine aynı deliğe gözlerini uyduruyorlardı. Kışkış diye, höst höst diye kovaladıksa da, biz dört kişi, onlarsa kırk kişi, bunlarla başa çıkma olanağı yoktu. Üstelik bu kovalamaca sırasında çok gülünç olduğumuzdan, yerlere uzanmış çıplaklar da bizim namus uğruna çırpınmamıza kahkahalarla gülüyorlardı.

Biz dikizcileri deliklerin başından kovalamak

için ordan oraya koşmaktan soluk soluğa kalıp yorulmuştuk ki, sonunda Abbas Efendinin «Varsın görsünler be, her ne göreceklerse... Sanki görecek ne var!» demesi üzerine aklımız başımıza gelir gibi olup da durunca, bu kez de dikizciler yakınmaya başladılar. Yakınmaları şundanmış ki, kabinenin kaplama tahtalarındaki delikler, bizim yerli kadınların boylarına göre ayarlanıp açıldığından, bunlar eğilip bakınca upuzun boylu Amerikalı kadının ancak dizkapaklarını görebiliyorlarmış. İşte yakınıp kızmaları bundanmış. Deliklerin Türk norm'una göre açılmış olmasına sinirlenmişlerdi. Bu deliklerin alçaktan açılmış olmasından yakınanlara karşı içlerinden biri,

— Yahu, sen bakılan şeyi bırak da, bakanın niyetine bak, dedi, dizkapağı mizkapağı, her neresi olursa olsun, ben onun orasına o niyetle bakıyordum ya... Onun için de kendi niyetime göre görüyordum. Sanki sen ne diye dizkapağı diyerek gerçeği söyledin de benim hayâlimi bozdun, dalgama taş attın? diye barbar bağırdı.

Bayan Redmavs kabineden çıktı ki görülecek bişey, insanın zürafa cinsinden olma bir dişi yaratık... Onun dışarı çıkmasıyla lâf atanlar, el atanlar, işi daha da azıtıp çimdik atanlar, daha daha azıtıp parmak atanlar kadının başına üşüştü. Bu durumda büyük bir kıskançlık nöbetine tutulan Abbas Efendi,

— Ben bu karıyı vuracağım... diye tutturdu.
— Hangi karıyı?
— İşte bu bizim Amerikalıyı.
— Yahu, sana ne?

— Ne demek bana ne? Karıyı yanınızda getirdik...

Yatıştırmak için,

— Peki ama Abbas Efendi, dedim, kadının bunda suçu yok ki... Bu olanlar senin namusuna dokunduysa, suçlu olan lâf atanları, el atanları vur...

Abbas Efendi,

— O kadar insanı nasıl vurayım, dedi, hepsiyle başa çıkamam. Birini vursam, öbürleri elimi tutar... Onun için, bu Bayan Redmavs nasıl olsa bir kişi, izin ver de, hiç olmazsa onu vurup namusumu temizleyeyim.

— Sen hele gir içeri de soyun, mayonu giy. Anlaşılan sıcak başına vurdu. Deniz suyunun serinliğiyle belki kendine gelirsin... diyerek bunu kabineye soktum.

- Birimiz kabinede soyunurken, üçümüz kadının başında nöbet tutuyorduk.

Saçlı sakallı bir modern imam olan Selim Hoca'nın plâja hiç uygun düşmeyeceğini sanmıştım. Oysa içimizde plâja en uyanı oydu. Çünkü, daha plâja girerken saçını sakalını dağıtıp bir hippiye dönmüştü.

En son, ben kabineye girip, kiralık mayo diye aldığım o eski bez parçasını giydim... Giydim dersem, lâfın gelişi öyle söylüyorum; çünkü mayo diye verilen bezin giyilecek bir yanı yoktu. Bikez çok uzun boylulara göre olduğundan, ben bu kısa boyumla içinde, torbaya girmiş gibi kalıyordum.

Mayoyu, belimden bağlasam, paçaları yerde sürünüyordu. Paçalarını uygun yere getirsem,

bu kez de mayoyu belimden değil, boynumdan bağlamam gerekiyordu; o zaman da torbaya girmişim de başım torbanın dışında kalmış gibi oluyordum. Daha da kötüsü, mayoyu belimden bağlayınca, mayonun öndeki deliği, en uygunsuz yerime geliyordu; boynumdan bağlayınca da, mayonun arkadaki deliği, yine bir uygunsuz yerime geliyordu. Mayo değil, bir baş belâsıydı. En iyisi, mayoyu hiç giymemekti. Plâjdaki insanlar o denli sıkışıktılar ki, kimin mayolu, kimin mayosuz olduğunu görecek durumda değillerdi. Hattâ mayosuz olsam, ten rengi mayo giymiş olduğumu sanabilirlerdi. Ama bu önden ve arkadan, en uygunsuz yerinden delik olan lekeli mayoyu giyersem, canlı reklâm gibi, plâjdaki herkesin dikkatini çekmiş olurdum. Ama ne de olsa mayonun örteceği yerlerimin güneşe ve yele açık olmasına alışık olmadığından, hiç olmazsa sembolik olarak mayoyu giydim.

Ben dışarı çıkınca, Selim Hoca,

— Aman açlıktan öldük, çabuk denize bir dalalım da sonra bişeyler yiyelim... dedi.

Hepimizin niyeti öyleydi ama, deniz nerdeydi? Ortalarda deniz ve denize benzer hiçbişey görünmüyordu. Birisine denizin yerini sorduk. Adam epey ilerde olduğunu söyledi. Sıkış tıkış yerlere yanyana uzanmış kadınlı erkekli bedenlerin kollarına, bacaklarına basmamaya çalışarak deniz diye gösterilen yöne doğru ilerlemeye başladık. Git ha git, deniz yok... Git ha git, deniz yok... Biz deniz yolunda ilerlerken, Bayan Redmavs da, kulağına dayadığı küçük el radyosunu dinliyordu. Yine öd koparıcı bir çığlık atınca, ben içimden, eyvah bu kez kadının mayosunu kesip yan-

kesiciler içinden bişeyini mi aldılar, diye geçirirken Erkal, Bayan Redmavs'ın sevinçten çığlık attığını, çünkü akrabası astronotun Ay'a ayak bastığını radyo haberinden öğrendiğini söyledi.

Biz evden yola çıkarken, astronot da yeryüzünden yola çıkmıştı. Ama o Ay'a inmiş, biz daha İstanbul içinde gezimizi bitirip sağlıkla evimize dönememiştik.

Bayan Redmavs sevinç çığlıkları atıp İngilizce bişeyler söylemeye başlayınca, o kumda yatanlardan dört-beş erkek fırlayıp onunla İngilizce konuşmaya başladılar. Derken bu konuşmaya daha başkaları da katıldı. Ne kadar da çok İngilizce bilen varmış! Bayan Redmavs'la İngilizce konuşanlar gittikçe çoğalıyordu. Biz de onların ardından gide gide sonunda denizi görebilmiştik. Önümüzde gidenler, Bayan Redmavs'la İngilizce konuşmakla da yetinmeyip oynaşmaya, el şakasına filân da başladılar. Derken bunlardan ikisi, Bayan Redmavs'ı kaptığı gibi, çocukların altınbeşik oyununda yaptıkları gibi, kadını kollarına oturtup denize doğru koşmaya başladılar. Artık bu kadarına ben de dayanamadığımdan Abbas Efendiye,

— Haniya sen az önce vuracağım falan filân diye lâflar ediyordun, sözünün eriysen bu karıyı vurmanın zamanı aha şimdi geldi... dedim.

Abbas Efendi,

— İyi hoş dersin Bekir efendi, ama, dedi, bıçağı kabinede bıraktık, üstümde bu kadını vuracak ne var ki, neyimi çıkarıp da kadını yaralayayım?

Doğru söze ne denir!

Bunlar, iki erkek, bir de bizim Bayan Redmavs, bizim önümüzde denize dalgıç gibi dalıp, balık gibi yüzdüler. Yüzmekle kalsalar, kıyılarda çimseler iyi, alıp başlarını gidiyorlar, gittikçe açılıyorlar. Üstelik Bayan Redmavs çığlık atmaya da başladı.

— Aman arkadaşlar, bu iki herif bizim Amerikalı kadını kaçırıyor besbelli ki kadın çığlık çığlığa bağırıyor... dedim.

Selim Hoca,

— Bu kadın, dedi, sevinince de çığlık atıyor, başı derde girince de... Onun için, şimdiki çığlık atması heriflerin kaçırmasından korkmasından mı, yoksa keyfinden mi, orası belli değil...

Ama o iki herifin kadıncağızı kaçırdıkları belliydi. Dördümüz de kadını kurtarmaya karar verdiysek de, içimizde azbuçuk yüzmesini bilen Erkal'dı; o da ayağı yerden kesilmemek koşuluyla on adım kadar denize açılabiliyordu. Biz üçümüzse, denizde ancak iki ayağımızın üzerinde zarzor durabiliyorduk. Zavallı Bayan Redmavs'ı göz göre göre kaçırıyorlardı. Evet, kaçırdıkları kesindi; çünkü bir zaman denizde açıldıktan sonra, ta uzakta demirli bir kayığa atlayıp, kürek çekerek daha açıklara gittiler, gözden yittiler. Yavaş yavaş, zavallı Bayan Redmavs'ın acı çığlıkları da duyulmaz olmuştu. Artık onun bu acı çığlıkları, zorundan mıydı, keyfinden miydi, onu bilemem.

Biz biriki dalıp çıkıp, çimip geri döndük. Soyunduğumuz kabinenin gölgesine uzanıp, birbirimizle hiç konuşmadan, ama birbirimizin ne düşündüğünü bilerek, kötü kötü düşünmeye başladık. Bu sessizliği ilk bozan Selim Hoca,

— O kadın başımıza taçtı... dedi.

Abbas Efendi de,
— Bilmem ki, ne yaptık da kaçtı? dedi.

Erkal,
— Bir yabancı konuktu, o bize muhtaçtı... dedi.

Selim Hoca, Bayan Redmavs'ın boynuna altın zincirle bağlı haçı düşünüp,
— Boynundaki haçtı... dedi.

Bütün gün kadına yemek yedirmediğimizi ansıyıp,
— Yahu, karnı da çok açtı... dedim.

Abbas Efendi,

— Can derdine düşüp elimizden kaçtı... dedi.
Erkal,
— Denizi Musa gibi geçti... deyince, Selim Hoca da,
— İsa gibi uçtu... dedi.

Zavallı tutkun Abbas Efendi,
— Peki, biz ona ne yaptık da özgürlüğü seçti? diye sorunca, bilgisi derin bir hoca olan Selim Hoca,
— Belki de bişey yapmadığımızdan elimizden kaçtı... dedi.

Halk ozanları geleneğini sürdüren Abbas Efendi her zamanki gibi bu konuşmalardan bir halk şiiri çıkarıp yanık sesiyle söylemeye başlayınca, o plâjdaki kalabalık çevremize yığıldı. Abbas Efendi coştu söyledi, söyledi coştu.

Başımıza taçtı
Ne yaptık da kaçtı
Yabancı konuktu
O bize muhtaçtı

Aşk için ilâçtı
Ama dertler saçtı
Bizi aşka salıp
Kendine yol açtı

Boynundaki haçtı
Karnı da çok açtı
Can derdine düşüp
Elimizden kaçtı

Musa gibi geçti
İsa gibi uçtu
Ne yaptık biz ona
Özgürlüğü seçti

Abbas Efendi'yle Selim Hoca'nın gözlerinden sicim gibi yaşlar süzülüyordu. Ağladıklarını başkaları görmesin diye ikisi birden kabineye daldı. Dalmalarıyla bağırmaları bir oldu. Ne oldu diye ben de kabineye girdim. Evet, olanlar olmuş, Selim Hoca'nın elbisesiyle bizim cüzdanlar çalınmıştı. Aman şimdi? Plâjın müdürüne gidip durumu anlatınca, müdür birden parlayıp,

— **Vaaay, ne demek olsun...** Bizim plâjımızda külçeyle altını koyup gitsen, kimse başını dönüp bakmaz, öyle güvenli bir yerdir. Siz, cüzdanımızı çarptılar, elbisemizi çaldılar diye şantaj yapıp bizden para mı sızdıracaksınız... Ulan, siz zaten bu plâja karı satmaya gelmediniz mi? Ha-

ni, yanınızda getirdiğiniz kadını ne yaptınız? Kadın nerde? Kime sattınız? Vay kadın simsarları... Vay sizi gidi beyaz kadın esnafı... Vay ulan bize iftira edersiniz, ha!... deyip, plâjın görevlisi izbandut gibi, sekiz-on kişiyle birden üstümüze yürüyünce, baktım ki pabuç pahalı, hemen alttan alıp,

— Aman ağamsın, dur hele, biz belki iyi görememişizdir, bize müsaade et... Bu kez buluruz Allah sayesinde... deyip arkadaşları da alıp yürüdüm. Yoksa, başımıza bunca gelenlerden sonra, bir de plâjda bizi dövüp çiğneyip yol keçesine çevireceklerdi.

Dayaktan kurtulduk. Ama evlerimize nasıl gideceğiz?

— Arkadaşlar, dedim, bir iştir başımıza geldi. Bu başımıza gelenleri, biz yaşadıkça unutamayız. Şimdi eve nasıl gideceğimizi düşünelim. Biz dört kişiyiz, burda üç kişilik elbise var. Öyleyse, üç elbiseyi dört kişi aramızda bölüşeceğiz.

Evet ama, nasıl? Selim Hoca'nın donu uzundu. Uzun donun paçalarını keserek, daha gencecik delikanlı olan Erkal'a kısa pantalon yerine giydirdik. Öbür pantalonları da ayağımıza geçirip, sesimizi soluğumuzu kısıp gölge süzülür gibi çıktık plâjdan. Gecenin bir vakti eve vardığımda, bütün gün başıma gelenler yetmezmiş gibi, karım da kıskançlık kavgasına başladı. Beni sabaha dek uyutmadı. Ertesi gün Selim Hoca'dan öğrendim ki, O'nun karısı da benimkinden aşağı kalmamış.

BİTİŞ

Bayan Redmavs'ı, eline bizim evin adresini vererek gönderen Amerika'daki Tuncer'den bir mektup aldım. Bu mektup, Bayan Redmavs'ı Florya Plâjı'nda yitirişimizden birbuçuk ay sonra gelmişti. Tuncer mektubunda, Bayan Redmavs'ı bitek güncük kaldığı İstanbul'da ne yapıp da bu denli çok memnun bıraktığımızı, mutlu ettiğimizi soruyordu. Bayan Redmavs, Tuncer'e, bütün yaşamında olmadığı denli İstanbul'da mutlu olduğunu söylemiş. Tuncer, mektubunda, bize döne döne bunu soruyordu: Kadına ne yaptınız?

Selim Hoca, Abbas Efendi, Erkal, toplanıp düşündük. Bu denli mutlu etmek için biz bu kadına ne yapmıştık? Kadının karnını bile doyuramadık, aç bıraktık. Bir helâ bulamayıp kadını altına işettik. Göğsünden broşunu, çantasından parasını çaldırttık. Anasından emdiği sütü burnundan getirttik. Elbet, mutluluğu bunlardan değildi.

Bayan Redmavs'ın İstanbul'da neden mutlu olduğunu bilmiyorduk; çünkü biz ona bişey yapmamış, yapamamıştık. Sonra hep birlikte karar verdik; onu mutlu eden her ne yapılmışsa, bizden sonra yapılmıştı, yâni elimizden kaçıp kur-

SONUÇ

İşbu Seyyahatnâme'yi, 1973 yılı Ocak ayının ilk pazartesi gecesi yazmaya başlamıştık. O günlerin gündüzü de, gecesi de kapkaranlık bir geceydi. Bu tarih, bu ülkenin çoğu karanlık geçen baskılı, sıkıyönetimli günlerinin en ağırlarından biriydi. Bilinir ki, böyle baskı ve sıkı günlerinde, eşeğin sahibini dövmek isteyip de dövemeyen eşeğini döver; eşeğini dövmek isteyip de baskıdan dövemeyen semerini döver; semerini dövmek isteyip de sıkıdan dövemeyen çulunu döver; çulunu dövmek isteyip de baskıdan, sıkıdan dövemeyen kendi dizini, başını döver. Şu gerçek biline ki, herhangi bir ülkenin yurttaşları dizlerini, başlarını dövmeye başladılar mı, onlar eşeğin sahibini dövmek istemektedirler.

İmdiii, biz gelelim Seyyahatnâme'mize. Biz ki yazarız, en başta bulunan kişiyi yermek isteyip de baskıdan yeremezsek ondan sonra gelen başaltını yereriz. Onu da yeremezsek, taa başkentten ine ine belediye başkanına, belediye memuruna, mahalle muhtarına ineriz. Baskıdan, sıkıdan onları da yeremezsek bozuk kaldırım taşlarını, yol çukurlarını, çirkefleri, çöplükleri yazarız. Çoook deneyimlerden geçmiş, yana yana pişmiş, artık yaşam ustası kesilmiş okurlarımız, bir yazar çirkeften, çöplükten yazmaya başladı

mı, nelerin ve kimlerin anlatıldığını şıp diye kestirerek bilirler.

Biz bu Seyyahatnâme'de, İstanbul'a gelmiş bir Amerikalı kadının başından geçenleri, başıboş sokak itlerini, bozuk yolları, eğri kaldırımları, çukurları, çirkefleri, çöpleri yazdık.

Güme de güm, güme de güm...
Heeeey!
Efendi, ağa, bayan, bay, hanım, bey!
Arkadaş, yoldaş, kardaş heeeey!
Duyduk, duymadık demeyin:
Kafanızın içinde varsa beyin,
Kimselere söylemeyin!

Güme de güm, güme de güm...
Gerçek bu, düş değil gördüğüm.
Bu gerçek herkesçe,
Biline böylece,
Böylece biline:
Beyni olanın coplar iniyor beynine!
Kimbilir nerelerde bu gece,
Yine sürüyor eğlence,
Beyne yapılan işkence!

Güme de güm, güme de güm...
Heeeey!...
Efendi, ağa, bayan, bay, hanım, bey!
Arkadaş, yoldaş, kardaş heeeey!
Duyduk, duymadık demeyin,
Olanları bir de benden dinleyin.

Başlıyor sorgu.
Suçlular sanığı getirdiler.

Konuşamıyordu.

Belki de yaşamıyordu.

Onun yerine coplar konuşuyordu.

İlk cop vurdu:
— Adı?
— Demokrasi.
— Görülmemiş böylesi,
Çıkmıyor hiç sesi,
Bu nasıl demokrasi?
— Efendim bu 1973 modeli, yerli malı, made-in Törkey demokrasi olup canı çıkar, ama çıkmaz sesi.
— Güzeeeel... Çıkmıyor sesi.
Peki, ya kokusu?
Nedir bu koku, nedir bu koku?
Sardı dünyayı,
Kim yedi bu boku?

Güme de güm, güme de güm...
Uğruna baş, yoluna can koyduğum,
Senin için yaşayıp, senin için öldüğüm,
Bu yaşamı toprağına, taşına gömdüğüm,
Halkım!

Budur benim bildiğim, gördüğüm:

Başlayınca sıkı, artınca baskı, sahibini dövemeyen eşeğini, eşeğini dövemeyen semerini, semerini dövemeyen çulunu, çulunu dövemeyen kendi başını, dizini döver.

Anlayana buncası çok bile, yeter!

NESİN VAKFI NEDİR

Kimsesiz çocukları barındırmak ve yetiştirmek amacıyla kurulmuş olan Nesin Vakfı'nın şimdilik yıllık geliri 1 milyon liradır. Bugüne dek Nesin Vakfı'na 6 milyon lira harcanmıştır. Bu para, Aziz Nesin'in, Nesin Vakfı'na bağışlamış olduğu 59 kitabının geliriyle sağlanmaktadır. 1979 yılında ilk kimsesiz çocukların Nesin Vakfı'na alınması tasarlanmıştı. Ancak kâğıt sıkıntısı yüzünden kitapların basılamaması nedeniyle gelir azalması, buna karşılık yapı gereçlerinin aşırı pahalılanması, hatta bulunamaması işimizi geciktirmiştir. Vakıf yapıları ancak kurulabilmiştir. Şimdi yapıların içi döşenmeye başlanmıştır. Aziz Nesin'in kitaplarını almakla, dolaylı olarak siz de Nesin Vakfı'na katkıda bulunmuş oluyorsunuz. Çünkü, bu kitapların fiyatının yüzde onbeş - yirmisi Vakf'a gelir olmaktadır.

90 Lira